Technická univerzita v Liberci
Pedagogická fakulta

Katedra: Dějepisu
Kombinace oborů: Dějepis - Anglický jazyk

KULTURNĚ-SPOLEČENSKÝ ŽIVOT OBCE DRŽKOV OD DRUHÉ POLOVINY 19. STOLETÍ PO SOUČASNOST JAK SE ODRÁŽEL V ČINNOSTI MÍSTNÍCH SPOLKŮ

Diplomová práce 97 - PF - KAD - 018

Autor: Anna Šimůnková
Adresa: Tichá 2a
466 02 Jablonec nad Nisou

Podpis:

Anna Šimůnková

Vedoucí práce: Mgr. Josef Urbánek
Konzultant DP: Mgr. Josef Urbánek

Počet:	stran	obrázků	tabulek	příloh
	91	8	0	15

V Liberci dne 18. prosince 1997

Technická univerzita v Liberci
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

461 17 LIBEREC 1, Voroněžská 13 Telefon: 329 Telefax: 21301

Katedra: dějepisu

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(závěrečného projektu)

pro (diplomant): Anna Šimůnková

adresa: Tichá 2a, Jablonec n. Nisou

obor: dějepis - anglický jazyk

Název: Kulturně-společenský život obce Držkov od druhé poloviny 19. století po současnost jak se odrážel v činnosti místních spolků.

Vedoucí práce: Mgr. Josef Urbánek

Termín odevzdání: 30. 4. 1999

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Rámcové zásady pro způsob, obsah a formu zpracování jsou k dispozici na katedrách a na Děkanátě Pedagogické fakulty.

V Liberci dne 21. dubna 19 98

vedoucí katedry

děkan

Převzal:
Datum: 7.5.1998

Podpis: Anna Šimůnková

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Univerzitní knihovna
V 54/98
KAD/D-AJ

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a prameny.

Liberec, 1997. - 12. - 18.

Anna Šimůnková

Poděkování:

Děkuji všem, kteří mi pomohli při získávání podkladů pro mou diplomovou práci a vycházeli mi vstříc při jejich zpracování.

Chtěla bych poděkovat hlavně panu Mgr. J. Urbánkovi, vedoucímu mé práce, za poskytnuté konzultace, cenné rady a náměty.

Můj dík platí také pracovníkům Státního okresního archivu v Jablonci n. N. (panu řediteli Kašparovi, paní A. Pečové a ostatním). Děkuji také pracovníkům Obecního úřadu v Držkově, hlavně panu starostovi Skrbkovi, že mi byl umožněn časově téměř neomezený přístup k držkovským kronikám. Ráda bych poděkovala náčelníku Sokola Držkov panu Ladislavu Čílovi a současnému kronikáři Sokola panu Kozákovi z Držkova, že mi poskytli možnost nahlédnout do sokolských kronik, a to i do těch nějstarších. Děkuji i paní A. Šourkové, která vede nyní v Držkově knihovnu, za pomoc při vyhledávání materiálu.

Dovolte mi také, abych zde poděkovala a vzpomenula památky pana Stanislava Holého, který se sice v Držkově nenarodil, ale žil zde již od dětských let. Byl po dlouhá léta profesorem českého jazyka a dějepisu na jabloneckém gymnáziu a téměř po třicet let držkovským kronikářem, který si našel čas i na vedení držkovské knihovny. Byl to velmi činorodý člověk a pravý držkovský patriot v dobrém slova smyslu. Právě díky němu jsem si vybrala pro svou diplomovou práci uvedené téma a byl to hlavně on, kdo mě hned na počátku přivedl k cennému materiálu a poskytoval důležité informace, rady a podněty. Bohužel je tomu právě rok co pan Stanislav Holý zemřel po těžké nemoci. Jistě si zaslouží tuto krátkou vzpomínku a mé poděkování.

Prohlášení k využí vání výsledků DP:

Jsem si vědoma toho, že diplomová práce je majetkem školy, a že s ní nemohu sama bez svolení školy disponovat, a že diplomová práce může být zapůjčena či objednána (kopie) za účelem využití jejího obsahu.

Beru na vědomí, že po 5ti letech si mohu diplomovou práci vyžádat v Univerzitní knihovně TU v Liberci, kde je uložena.

Jméno a příjmení: Anna ŠIMŮNKOVÁ
Adresa: Tichá 2a
466 02 Jablonec nad Nisou
Podpis: Anna Šimůnková

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá historií a činností spolků v obci Držkov od poloviny 19. století do současnosti a jejich vlivem na kulturní a společenský život zdejších občanů. Na úvod jsou uvedeny informace o historii obce a způsobu obživy a života zdejších občanů až do 20. století. Co se týče samotných spolků, největší důraz je kladen na činnost dvou spolků: Pěvecko-divadelní jednoty "Lev" a tělocvičné jednoty "Sokol."

ANNOTATION

This diploma work deals with the history and working of the associations in the village Držkov from the half of the 19th century to the present times. It concerns the influence which these clubs have had on cultural and social life of people living here. In the opening part there is information about the village history and about the ways of living of local citizens till the 20th century. As regards the clubs, the greatest attention is paid to working of two following associations: Pěvecko-divadelní jednota "Lev" (a dramatic association of singers and amateur actors) and tělocvičná jednota "Sokol" (an association dealing with physical training of people).

ZUSAMMENFASSUNG

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit der Geschichte und Tätigkeit der Gemeindevereine in Držkov, von der Mitte des 19. Jahrhunderts bis zu den heutigen Tagen und deren Einfluß auf das kulturelle und gesellschaftliche Leben der Gemeinde. In der Einführung werden Angaben aus der Geschichte des Dorfes angeführt, sowie Informationen über den Lebensunterhalt und Erwerbsmöglichkeiten der dortigen Bevölkerung bis hin zum 20. Jahrhunderts. Was die einzelnen Vereine anbelangt, wird die größte Bedeutung vor allem zwei von diesen gewidmet, nämlich der Sänger- und Theatergruppe "Lev/Löwe" und dem Turnverein "Sokol."

OBSAH:

1. ÚVOD 1
1.1. Úvod do problematiky 1
1.2. Rozbor literatury a pramenů 3

2. HISTORIE OBCE DRŽKOV 11
2.1. Historie Držkova do pol. 19. st. z hlediska vlastníků a duchovních správců obce 11
2.2. Správní změny týkající se Držkova od pol. 19. století 20
2.3. Zdroje obživy obyvatelstva a život zdejších lidí až po 20. st. 23

3. SPOLKY VZNIKLÉ V DRŽKOVĚ VE 2. POL. 19. ST. A JEJICH ČINNOST DO KONCE I. SV. VÁLKY 28
3.1. Vznik a činnost Pěvecko-divadelní jednoty „Lev“ 28
3.2. Založení držkovského Sokola 36
3.3. Další spolky vzniklé v Držkově do konce I. sv. války 44
4. ČINNOST DRŽKOVSKÝCH SPOLKŮ OD KONCE I. SV. VÁLKY DO ROKU 1945 46
4.1. „Lev“ v letech 1918-1945 46
4.2. Činnost Sokola v letech 1918-1945 56
4.3. Další spolky v Držkově za první republiky a II. sv. války 66

5. JAK VYPADALA EXISTENCE A ČINNOST SPOLKŮ V DRŽKOVĚ PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE 70
5.1. Zánik Pěvecko-divadelní jednoty „Lev“ 70
5.2. Rozsah činnosti Sokola po II. světové válce 75
5.3. Ostatní držkovská sdružení po II. světové válce 83

6. ZÁVĚR 85

7. SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ 87

8. SEZNAM VYOBRAZENÍ 89

9. SEZNAM PŘÍLOH 90

1. ÚVOD

1.1. Úvod do problematiky

Při zpracování diplomové práce na téma „Kulturně-společenský život obce Držkov od druhé poloviny 19. století po současnost jak se odrážel v činnosti místních spolků“ jsem se snažila podat ucelený pohled na život držkovských občanů. Toto téma je mi blízké mj. proto, že se v Držkově narodil můj otec a dodnes zde žijí mí příbuzní. A tak mám nejen k obci samotné, ale i ke zdejšímu kraji blízký vztah.

Ačkoliv téma samotné se zabývá obdobím počínajícím zhruba v polovině 19. století, považovala jsem za nezbytné, zahrnout do první části práce také historii obce, která tomuto datu předchází. Stejně tak jsem se zmínila o způsobu života a obživy zdejších lidí i před rokem 1850. Důvodem byla má snaha přispět tak k lepšímu pochopení a osvětlení života lidí v tomto kraji v době následující. Neboť jak to v dějinách bývá, nelze většinou vytrhnout omezený časový úsek historie z kontextu bez toho, aniž bychom osvětlili příčiny a pozdější následky běhu událostí.

Ze stejného důvodu jsem se snažila i při líčení kulturního a společenského života obce od poloviny 19. století neopominout úplně historické pozadí doby. A ani by to nebylo možné. Vždyť mnohé spolky, počínající vznikat právě ve druhé polovině minulého století po celých Čechách i na Moravě, měly většinou národní a sociální charakter , i když ho často musely skrývat. Právě spolky a podobná dobrovolná sdružení občanů odrážely náladu ve společnosti a reagovaly na politickou situaci. I proto se důležité historické události či změny ve společnosti, které velkou měrou ovlivnily činnost spolků, staly mezníky rozdělující mou diplomovou práci do několika časových úseků.

V Držkově v 19. i 20. století existovalo několik různých spolků. Doba jejich vzniku, délka jejich existence, plodnost jejich činnosti a jejich vliv na život občanů se však zásadně lišily. V těchto všech čtyřech uvedených aspektech jasně vynikají dva místní spolky nad všemi ostatními: Pěvecko-divadelní jednota „Lev“ v Držkově, založená roku 1880 a působící až do šedesátých let tohoto století, a tělocvičná jednota „Sokol“ Držkov, vzniklá o 5 let později a působící vlastně dodnes. Z tohoto důvodu jsem se ve své práci soustředila právě na tyto dva spolky. Ostatními se nezabývám tak podrobně, protože délkou svého trvání a svou činností neměly tak velký vliv

a neoslovovaly tak široký okruh lidí jako právě ochotnický spolek a Sokol. Navíc se povětšinou nejedná o spolky, které by působily po kulturně-společenské stránce. Avšak s ohledem na to, že tato seskupení, i když třeba jen po krátkou dobu, ovlivňovala každodenní život držkovských občanů, nebylo možno je zcela opominout.

Hlavní cíl, který jsem si kladla při zpracování daného tématu, byl zmapovat činnost držkovských spolků od poloviny devatenáctého století po současnost s ohledem na historický kontext a ukázat tak jakým způsobem mohly a mohou spolky jako např. Sokol či ochotnický spolek nejen přispět k obohacení života jedince po kulturní a společenské stránce, ale jak významnou roli sehrály a mohou sehrát obdobná seskupení v těžkých dobách národního útlaku a přispět tak k národnímu sebeuvědomění, hrdosti a vlastenectví. Na druhé straně jsem chtěla na příkladu ostatních držkovských spolků ukázat, že lidé se v každé době snaží nějakým způsobem přispět k tomu, aby ten běžný každodenní život se stal nejen bohatší, ale i lehčí, snadnější a tudíž lepší. Doufám, že se mi to alespoň částečně podařilo.

1.2. Rozbor literatury a pramenů

Předem bych ráda podotkla, že vzhledem ke zvolenému tématu jsem čerpala více z dostupných pramenů, kterých je k danému tématu zachováno nemálo, a to na Obecním úřadě v Držkově, v Místní lidové knihovně (MLK) v Držkově, případně u kronikářů v Držkově a jiných soukromých osob a ve Státním okresním archivu v Jablonci nad Nisou (kam byly také přemístěny materiály týkající se obce, přechodně městysu Držkov, z archivu v Semilech, neboť Držkov spadal do roku 1960 pod okres Semily). Samozřejmě jsem se však snažila čerpat i z dostupné literatury.

LITERATURA:

Kniha Františka Mizery *„Paměti města Semil a okolí"*, vydaná péčí a nákladem města Semil a okolí v roce 1930, se nachází v knihovně Státního okresního archivu v Jablonci nad Nisou. Zabývá se především historií samotných Semil a vesnic k nim náležejících, a to až do roku 1924, kdy byl František Mizera ředitelem semilských škol. Autor zmiňuje také otázku obživy obyvatelstva, rozvoje obchodu ve zdejší oblasti, krušná období hladu, moru, pohrom a neštěstí, rozvoj zdejšího průmyslu, a také prvopočátky hraní divadla ve zdejším kraji. Nejpřínosnější vzhledem k mé práci pro mne byla historie semilského kraje.

V knihovně Státního okresního archivu Jablonec nad Nisou (dále jen SOkAJ) se nachází další kniha od Františka Mizery *„Popis okresního hejtmanství Semilského"* z roku 1888, vydaná nakladatelem F. Kytkou. I tady jsem našla materiál především k otázce historie kraje. Autor se tu nejdříve věnuje historii kraje (tehdy hejtmanství) jako celku. Později se stručně rozepisuje o historii těch míst semilského hejtmanství, kde byly do roku 1849 vrchnostenské a městské právní úřady, jejichž činnost převzaly právě uvedeného roku okresní soudy zastřešující vždy několik těchto původních vrchnostenských a městských právních úřadů. Dále zde Fr. Mizera nastiňuje krátce přehlednou historii každé obce semilského hejtmanství, a tedy i Držkova, včetně její geografické polohy a důležitých historických dat. Kniha je nakonec doplněna mapkou, na níž je znázorněn rozsah semilského okresního hejtmanství včetně vesnic, městysů a měst, které sem na konci 19. století náležely. Tuto mapku také zahrnuji do své diplomové práce.

Ze stejné knihovny pochází i *„Úplný adresář hejtmanství Semilského. Soudní okresy: Semily, Lomnice n. Pop., Železný Brod a veškeré politické obce a osady"* sestavený a vydaný turnovským redaktorem Václavem Kudrnáčem v roce 1905. Autor nejdříve seznamuje čtenáře s přesnou geografickou polohou daného hejtmanství, jeho rozsahem a uvádí o něm zeměpisná, přírodovědná, zemědělská, průmyslová i církevní data. Jmenuje sousední hejtmanství a soudní okresy semilského hejtmanství, o kterých se také rozepisuje. Dále se věnuje i jednotlivým obcím, a tudíž i Držkovu. Podává stručný nástin dějin tohoto městysu. Při porovnání jeho popisu historie Držkova a toho, který podává František Mizera v *„Popisu okresního hejtmanství Semilského"* v roce 1888, je pravděpodobné, že Václav Kudrnáč převzal Mizerovy historické informace o Držkovu a ještě je zestručnil. Obohacením jsou aktuální data z přelomu století, např. o existujících průmyslových závodech či spolcích v jednotlivých obcích.

I kniha *„Z kraje Cidliny k Horní Jizeře"*, kterou vydalo Krajské ústředí osvětových sborů s Okresním osvětovým sborem v Jičíně roku 1941, je dostupná v knihovně SOkAJ. Zde se mj. dozvídáme o železnobrodském soudním okrese, pod který v daném období spadal Držkov. Jsou zde i velice stručné zmínky o existenci Riegrova okrsku Ústřední Matice divadelního ochotnictva československého, působícího na Železnobrodsku. Kniha sice podává určité informace o železnobrodském okrese, o jeho historii, obyvatelstvu i průmyslu, ale maximálně stručné a zevšeobecněné. Dávají tak spíše celkový obraz Železnobrodska. Kniha se věnuje dosti i zdejší přírodě. Vzhledem k tomu mi tato kniha jako cenný zdroj informací pro mou práci nemohla posloužit.

Dále knihovna SOkAJ skrývá publikaci *„Čechy krásné, Okresy: Jilemnice, Semily, Turnov, Nová Paka"*, kterou vydala ONV v Jilemnici, Semilech, Turnově a Nové Pace a vytiskly v Semilech. Dílo sice není datováno, ale muselo vyjít po druhé světové válce, pravděpodobně kolem roku 1947. Lze tak usuzovat z reklam, které tento výtisk obsahuje a z nichž ta nejpozději datovaná je označena rokem 1947. (Snad se jedná o reklamy podnikatelů, průmyslníků a živnostníků, za jejichž finančního přispění mohla tato práce vyjít.) Práce se věnuje krátce jednotlivým obcím, městysům a městům uvedených okresů, o nichž podává pouze ta nejdůležitější fakta, týkající se prvního osídlení, vzniku a založení osad, kostelů, škol apod. Případně se krátce věnuje historii daného místa, dřívějšímu způsobu obživy obyvatel a nakonec posledních pár vět shrnuje stručně změny za poslední zhruba půlstoletí. Práce pro mne z hlediska faktického neměla velkého významu. Avšak v části o Držkovu je zmínka o faráři Janu Hrdém, který sepsal historii této vsi do kronik. Z nich jsem také skutečně čerpala dosti

historických dat. Je zde také zmínka o životě držkovského lidu v 18. a 19. století, kde se mj. píše o předvádění prvních pašijových a jiných her i o vzniku Pěvecko-divadelní jedntoty „Lev" v Držkově na konci 19. století.

V knihovně SOkAJ se nachází i dílo Františka Pince vydané v Liberci roku 1961 *„Výlety Severočeským krajem."* Autor se sice zabývá oblastí Pojizeří, Jizerských hor i Podkrkonoší, ale spíše z hlediska turistické atraktivnosti a dostupnosti. Rozepisuje se o přírodních krásách této oblasti a místech, která jsou zajímavá i z hlediska kulturního a historického (např. hrady, zámky apod.), a tudíž stojí za to je navštívit. Často zde uvádí i určitá historická data, jako např. o hradu Navarov, ale velmi kuse, krátce a neuceleně. I když je tato publikace dosti obsáhlá (420 stran), má spíše charakter turistického průvodce. Z hlediska historického a faktografického jsem se nemohla na tuto práci obracet jako na zdroj.

V SOkAJ lze nahlédnout i do *„Sborníku okresu Železnobrodského"*, který vycházel v šesti ročnících (1924-1930) a kam mohli přispívat svými články i čtenáři. Tak se např. objevují v ročníku I. tohoto sborníku i články od Františka Laurina, ve kterých připomíná, jak lidé žili v Držkově v 19. století, zmiňuje se např. o držkovských muzikantech i o ochotničení.

Kniha *„Památky Jablonecka"*, kterou vydalo Severočeské muzeum v Liberci a Kulturní správa ONV v Jablonci nad Nisou roku 1969, a jejímiž autory jsou Josef Scheybal, Bedřich Beneš a Jana Scheybalová, se nalézá v Okresní knihovně v Jablonci nad Nisou. Podává ucelený přehled o historických památkách okresu Jablonec nad Nisou. Po úvodu následuje přehled památek podle jednotlivých obcí okresu (obce uvedeny abecedně), doplněný na závěr obrazovou částí, tedy fotografiemi některých z uvedených památek. Text několika dalších památek, k nimž nejsou fotografie, doplnil Josef Scheybal svými kresbami. To platí také o soše sv. Františka Serafinského v Držkově. Vzhledem k tomu, že se o této soše zmiňuji ve své diplomové práci v souvislosti s Pěvecko-divadelní jednotou „Lev" v Držkově, zařadila jsem kopii této kresby i do své diplomové práce.

Čtyřsvazková objemná práce *„Dějiny českého divadla"* z druhé poloviny tohoto století, dílo několika autorů, je dostupné ve Státní vědecké knihovně v Liberci i v knihovně jablonecké. Jednotlivé svazky vyšly postupně v Praze v letech 1968-1983. Autoři se v nich věnovali historii divadla (vzniku divadelních společností, divadel, repertoáru, scéně, hercům atd.) od prvopočátků až po současnost. Svazky, které na sebe obsahově chronologicky navazují, se zabývají divadlem profesionálním, ochotnickým, neopomínají kočovné společnosti a loutkové divadlo. Vždy v jednotlivých

časových úsecích rozebírají divadelní scény pražské, poté ve velkých městech a pak ochotnické společnosti působící většinou na vesnicích, případně kočovné společnosti. Neopomínají přitom existenci a působení německých divadelních společností u nás. Já jsem v tomto rozsáhlém díle bohužel marně hledala jakoukoliv zmínku o Pěvecko-divadelní jednotě „Lev" v Držkově, avšak přesto toto dílo přispělo k obohacení mé práce v části týkající se ochotničení. Čerpala jsem ze III. svazku s podnázvem „Činohra 1848-1918", který vydala Academia, nakladatelství Československé akademie věd v Praze v roce 1977. V tomto svazku se mj. píše o Ústřední Matici divadelních ochotníků československých (ÚMDOČ) založené v 80. letech minulého století, která byla jakýmsi organizačním zastřešením českého ochotnictva (členem ÚMDOČ byl i držkovský ochotnický spolek). Jsou zde i zmínky o tom, jaké hry se hrávaly na českém venkově ve druhé polovině devatenáctvého století. IV. svazek s podnázvem „Činoherní divadlo v československé republice za nacistické kupace" vydala Academia v Praze v roce 1983. I z tohoto svazku jsem čerpala, a to informace o tom, na základě jakých zákonů či nařízení mohla být ochotnická činnost ve druhé polovině 19. a v první polovině 20. století provozována.

PRAMENY:

Při bádání v knihovně SOkAJ se mi dostal do rukou také časopis *„Krásy Československa"*, číslo „Semilsko", které v Turnově vydal a redigoval v červenci 1937 František Frabša. V článku od okresního hejtmana Pradla „Semilsko" (strany nečíslovány) se uvádí, které soudní okresy spadaly pod politický okres semilský, některé goegrafické údaje týkající se semilského politického okresu a především se autor obšírněji rozepisuje o textilním průmyslu, který má v tomto kraji tradici. V článku je zmínka i přímo o Držkovu, přesněji řečeno o tkalcovnách, které se zde v roce 1908 nalézaly. V článku „Plavy" se pak uvádí, od kdy byly Plavy samostatnou obcí, tedy kdy přestaly spadat pod Držkov. Toto byly jediné informace, týkající se přímo Držkova.

Ve sbírce časopisů SOkAJ se nalézají i časopisy *„BESEDA, obrázkový čtrnáctideník Českého ráje a Podkrkonoší"*. Toto periodikum vycházelo na přelomu 30. a 40. let tohoto století. Lad. Lukáš do něj přispíval svými články pod názvem „Literární místopis Semilska". Tak postupně seznamoval čtenáře se zajímavostmi týkajícími se jednotlivých obcí a měst na Semilsku. V ročníku II., čísle 2 píše ve svém Literárním místopisu Semilska o Držkovu, mj. o zdejších divadelních počátcích (str. 28). Hned

v dalším čísle (roč.II., číslo 3) se pak v II. pokračování o Držkovu (str. 45) zabývá držkovským farářem, spisovatelem a pravděpodobně autorem některých duchovních divadelních her, Danielem Janem Metelkou.

V knihovně SOkAJ se nalézá také maturitní práce Ireny Kučerové z roku 1977 s názvem *„Vývoj městyse Držkova v letech 1918-1921"*, kterou jsem prostudovala. V době, kdy se mi tato práce dostala do rukou, jsem už měla prostudované i další materiály týkající se Držkova, především pramenné. Díky tomu jsem objevila ve zmíněné maturitní práci několik faktografických chyb a došla jsem tudíž k názoru, že se nelze o tuto práci opírat či se plně spolehnout na její věrohodnost.

Knihovna SOkAJ obsahuje také brožurku *„První divadelní soutěž Podkrkonoší."* Vyšla v Semilech v roce 1941, tedy ve stejném roce, kdy se tato soutěž v Semilech konala (29. března - 27. dubna). Brožurka zde uvádí všechny spolky, které se soutěže zúčastnily, s jakou hrou, kdy vystupovaly a v jakém obsazení. Protože také Pěvecko-divadelní jednota „Lev" Držkov se soutěže zúčastnila, je zde věnována pozornost i jí. Čerpala jsem z tohoto materiálu i ve své práci.

Ve SOkAJ jsou dostupné ve *fondu TJ Sokol Držkov* (nesignováno) i tyto pramenné materiály, které se vztahují k mému tématu, z nichž jsem však nečerpala, neboť informace zde uvedené se mi nezdály natolik důležité, abych je ve své diplomové práci uvedla: *„Seznam jmění tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově"* (1904-1940), *„Journal (=kniha účtů) tělovýchovné jednoty „Sokol" v Držkově"* (1935- 1954), *„Kniha příspěvků"* (členů TJ Sokol v Držkově z r. 1952) a *„Pomocná kniha (Inventární) - Bio Sokol Držkov"* (1931-1940).

V SOkAJ je však k nalezení materiál, týkající se existence a činnosti dalších držkovských spolků, družstev, nadací a podobných organizací, které měly vliv na kulturní, společenský, ale hlavně všední život držkovských občanů převážně v první polovině 20. století. Jedná se o materiál k následujícím držkovským sdružením:

- *„Družina válečných poškozenců Držkov-Plavy-Haratice"* (inv. č. 40/3). Z pramenného materiálu se k tomuto sdružení zachovala kniha příjmů a vydání z let 1919 - 1938.
- *„Kampelička Držkov"* (inv. č. 40/4). O tomto spořitelním a záložním spolku, existujícím v letech 1904-1950, se zachovalo málo materiálu z činnosti fondu. Dochovaly se stanovy družstva, kniha členských přihlášek a výpovědí z let 1942-1950 a seznam členů z let 1904 -1949).

- *„Hospodářská rada Držkov, Plavy"* (inv. č. 40/5). Zachovaly se zápisy ze schůzí.
- *„Stavební družstvo Držkov"* (inv. č. 40/6). Co se týče tohoto družstva, zachovaly se stanovy, zápisy ze schůzí a valných hromad z let 1911-1949.
- *„Hospodářské a nákupní družstvo Držkov"* (inv. č. 40/7). Z doby založení tohoto družstva (1910) se zachovaly pouze stanovy, ze 40. let potom „Kniha podílů" z let 1941-1951, „Inventář strojů" z roku 1950 a technický popis závodu z let 1942-1947.
- *„Družstvo pro rozvod elektrické energie Držkov"* (inv. č. 40/8). K existenci tohoto družstva, které bylo založeno roku 1921 a existovalo do roku 1950, kdy vzniká JZD a přejímá jeho majetek, dluhy i rezervy, se nezachovalo příliš pramenného materiálu.
- *„Družstvo pro kulturní povznesení venkova Držkov"* (inv. č. 40/9). Toto družstvo existovalo v polovině tohoto století. Zachovaly se jen stanovy, seznam členů z let 1948-1950 a z účetního materiálu 1 kniha závodních podílů z let 1948-1950.
- *„Studentská nadace Petra Berky Držkov"* (inv. č. 40/10). K této nadaci, existující v letech 1939-1950, se zachoval podací protokol z let 1939-1947 a mnohé majetkové písemnosti a žádosti s četnými přiloženými vysvědčeními osob, které se snažily stát členy nadace a získat tak peníze na studia.
- *„Držkov (Nástin dějin, Osvětová komise v Držkově)"* (inv. č. 40/2). K činnosti uvedené komise se nedochovalo příliš pramenného materiálu.

Kromě uvedených inventářů se dozvídáme mnoho informací o výše uvedených sdruženích z listinného materiálu, který se nalézá v SOkAJ ve *fondu MNV Držkov*, kartonech č. 1 a 2, kde se nalézá především úřední korespondence.

Kopie několika map semilského okresu a samotného Držkova získané díky *fondu historických map* v jabloneckém archivu, se staly obohacením mé práce.

Velkým zdrojem pramenného materiálu pro mne byly obecní *kroniky Držkova*, díly 1.-8., které jsou vedeny od r. 1918 po současnost a nacházejí se na Obecním úřadě Držkov. Ačkoliv nejstarší kronika pochází z roku 1926, neznamená to, že by obec nevěděla nic o své dřívější historii. Naopak. Protože držkovským na tom záleželo, pověřili v roce 1926 faráře Jana Hrdého, historika zdejšího kraje a t. č. duchovního v nemocnici na Kladně, aby na základě badatelské práce sepsal dějiny městyse Držkov. Jan Hrdý se tohoto úkolu zhostil velice zodpovědně. Téma zpracoval velmi podrobně a

obšírně ve dvou svazcích, čerpajíce maximálně z dostupných pramenů a literatury. Historii Držkova dovedl až do doby vzniku samostatného Československa. Svazky dokončil v r. 1929. Zároveň s ním začal psát roku 1926 třetí svazek kroniky řídící učitel v Držkově Josef Mejsnar. Ten se zpětně vrátil i k letům 1918-1925 a navázal rokem 1926. Do začátku tohoto dílu však včlenil i příspěvky dalších Držkováků, kteří psali např. o válečných letech, o zdejší přírodě, oblékání lidí ap. Tento svazek je doveden až do r. 1938. Čtvrtý svazek začal psát opět J. Mejsnar. Dokončil rok 1938 a psal dále až do roku 1948. V roce 1949 byl pověřen dalším vedením kroniky místní řídící učitel Jan Bulíř a dovedl tento díl k roku 1961. Pak navázal v pátém svazku rokem 1962 a pokračoval až do srpna 1968. Po něm začal od září 1968 vést kroniku profesor Stanislav Holý, který tento díl dovedl do roku 1971. I další tři svazky kroniky napsal on, a to až do roku počátku roku 1996. V současnosti je držkovským kronikářem pan Hauer.

Co se týče mateirálů vztahujících se k Pěvecko-divadelní jednotě „Lev" v Držkově, sepsal právě profesor Stanislav Holý v roce 1980 historii ochotnického spolku „Lev" u příležitosti oslav stého výročí založení jednoty. Tak vznikla slabá brožurka *„100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980"*, která byla dostupná účastníkům oslav konaných 10. května 1980. Tato brožura, i když zdánlivě slabá, obsahuje pod názvem „Z historie ochotnického spolku „Lev" dějiny spolku od jeho založení až do roku 1963, kdy jednota sehrála poslední představení. Brožurku autor na závěr doplnil statistikou ochotníků, kteří sehráli minimálně 6 představení a grafem, znázorňujícím počet představení a nacvičených her v jednotlivých desetiletích. I když musel autor vycházet při psaní této brožury z pamětních knih, ze kterých jsem čerpala i já, preciznost jeho sepsání historie spolku se mi stala jakýmsi vodítkem, které mě upomínalo, abych ve své práci neopoměla něco důležitého.

Cenným pramenným materiálem týkajícím se ochotničení v Držkově pro mne byly pamětní knihy. Nezachovala se sice celá *„Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově" z roku 1923*, avšak alespoň její úvodní část a velmi důležitá část „O vzniku jednoty". Tady neznámý autor popisuje období od konce 18. století, kdy už se podle pamětníků hrálo v Držkově divadlo, až do roku 1880, kdy byla jednota založena. Vpořádku se zachovaly dvě *„Pamětní knihy Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově"*, první z let *1930-1951,1958-1959*, druhá z let *1960-1963*. Obě podávají přesná svědectví o tom, kdy se hrálo jaké představení, kolikáté bylo v pořadí, o jakou hru se jednalo a jaké bylo obsazení. Někdy jsou zápisy obohaceny fotografiemi z představení, výstřižky z novin či zcela

výjimečně dokumentem, který ukazuje, zda bylo pořádání příslušnými orgány povoleno nebo zamítnuto. Jsou zde i úmrtní oznámení členů jednoty.

V držkovské knihovně se zachovaly tři *„Knihy zápisů"* ochotnického spolku. První z let *1899-1912*, druhá z období *1912-1934* a třetí z let *1935-1951*. Tyto knihy vypovídají spíše o organizační stránce fungování Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově, takže jsem je pojala jako doplňkový materiál.

Dále jsem přímo v obci mohla čerpat z *„Kroniky tělocvičné jednoty Sokol"* pečlivě vedené od založení Sokola v roce 1885 až do roku 1948, resp. 1950. Další *„Kroniku Sokola"*, druhou v pořadí, vede pan Miroslav Kozák, který ji začal psát v roce 1985. Její úvod věnoval „hluchému období" let 1952-1985. Zároveň v roce 1985 vyšla brožura *„1885-1985 Sokol Držkov"* o 24ti stranách, jejímž autorem je opět pan Stanislav Holý. Vydala ji TJ Sokol Držkov u příležitosti stého výročí založení. Autor zde dělí historii místního Sokola do čtyř hlavních období, o nichž se více rozepisuje. V závěru pak uvádí seznam členů TJ Sokol Držkov v jubilejním roce 1985. I tato brožura je velice pečlivě zpracovaná. V držkovské knihovně se pak nachází i brožura starší, z roku 1935, která byla vydána jako Pamětní list k 50. výročí založení Sokola v Držkově.

Posledně jmenovaná brožura se nachází v držkovské knihovně v deskách nesoucích označení *„Tělovýchova v Držkově a kultura"*. Tady je skryto plno dokumentačního materiálu k Pěvecko-divadelní jednotě „Lev" i k místnímu Sokolu (plakáty, fotografie, úřední dopisy, členské přihlášky, stanovy apod.). Desky ukrývají také pár úředních dokumentů, vztahujících se k „Družstvu pro povznesení venkova." Několik obdobných dokumentů (fotografie, diplomy, úřední spisy aj.) týkajících se Sokola v Držkově, se nachází v dalších *nenadepsaných deskách* v držkovské knihovně.

Díky paní Marii Šourkové, vdově po Dr. Jiřím Šourkovi z Držkova, jsem mohla také nahlédnout do *„Deníku velitelů letních táborů tělocvičné jednoty Sokol Držkov"* z let 1947-1950 a do *„Knihy o činnosti sokolského odboru PP"* z let 1947-1950. V těchto letech sokolský odbor PP (pobyt v přírodě) vedl bratr Jiří Šourek, který o jeho činnosti vedl pečlivé záznamy. Stejně tak zapisoval dost podrobně vše o letních táborech organizovaných tímto odborem a vedených jím samým. Podávají dost přesný pohled do činnosti tohoto odboru.

2. HISTORIE OBCE DRŽKOV

2.1. Historie Držkova do poloviny 19. st. z hlediska vlastníků a duchovních správců obce

Obec Držkov leží zhruba 13 km na jihovýchod od Jablonce nad Nisou, města, do jehož okresu náleží. Hraničí na severu a severovýchodě s obcí Plavy, na východě s Lhotkou, na jihu s Vlastiboří a Jílovým, na jihozápadě s Radčicemi a na západě s Loužnicí a Zásadou. Rozkládá se pod Mikšovou horou, jejíž vrchol dosahuje nadmořské výšky 577 metrů. Avšak pata kostela, jenž je situován v centru Držkova, je ve výšce necelého 501 m. n. m.[1] Držkov se nalézá na rozhraní dvou hraničních pohoří severovýchodních Čech - Jizerských hor a Krkonoš.

Jizerské hory, náležející k nejstarším evropským pohořím a tvořící svým geologickým složením jediný celek s Krkonošemi, a především pak Navarovsko[2], příliš nelákaly obyvatele z vnitřních Čech vzhledem k drsnému podnebí, neschůdným skaliskům, divokým roklím a těžko proniknutelným houštinám. Teprve za Přemyslovců, kdy už byly nížiny v Pojizeří hustě osídleny, přicházejí sem za obživou nejdříve jednotlivě uhlíři, dřevorubci, pastevci, ptáčníci a postupně hojněji i rolníci se svými rodinami. Tito noví osídlenci, kteří sem přicházeli, byli Slované a jen zcela výjimečně se mezi ně vmísili Němci.[3]

A tak se teprve koncem 12. století počíná stálé osídlení, které postupuje z nížin směrem nahoru, a díky němuž ustupují zdejší lesy sekerám prvních osadníků. Příklad i podnět k tomu dali osvědčení kolonizátoři pustých krajů, mniši cisterciáckého řádu, kteří roku 1145 založili klášter v Mnichově Hradišti. Cisterciákům už v polovině 14. století náležely fary bozkovská a rychnovská a 82 osad v okolí řeky Mohelky a Jizery. V souvislosti s cisterciáky, a hlavně dominikány, kteří roku 1250 založili klášter v Turnově[4] , začíná vnikat do horního Pojizeří křesťanství a samozřejmě i s tím souvisí zakládání prvních malých dvorců a vesniček. V nich jsou stavěny první skrovné kostely, které podléhají dozoru turnovského děkana a mladoboleslavského arcijáhna pražské dieceze. Pod turnovské děkanství spadalo ve 14. století 24 far, mezi něž patřila i fara držkovská.[5] A i když

---

[1] Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 96.

[2] Navarovsko bývalo panstvím kam spadal i Držkov. Vrchnost sídlila na hradě, později zámku Navarov. Osada Navarov spadala pod obec Lhotka, která jako osada dnes spadá pod Zlatou Olešnici. (pozn. aut.)

[3] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 503-504.

[4] Tamtéž, s. 296.

[5] Tamtéž, s. 301.

není známo nic o jejím založení, dá se předpokládat, že spadá do konce 13. století.

Ve 12. století byly Čechy rozděleny asi na 52 žup. Semilsko a Železnobrodsko, a tudíž i Držkov, náležely do severní župy Charvátské, jejíž název pochází od kmene Charvátů žijícího na středním toku Jizery už za časů kmenového rozdělení Čech. Po stránce politické správy spadala tato župa pravděpodobně pod boleslavský kraj. Ve století 13., kdy se dělily Čechy na 12 krajů neboli provincií, není známo pod který spadalo tehdy semilské hejtmanství. Neví se ani, která z 29 žup zavedených za Václava II., sem zasahovala. Postupem doby byly některé župní úřady zrušeny a připojeny k jiným. Také došlo ke změně rozdělení země. Za Karla IV. se politické rozdělení na 14 krajů téměř krylo s církevním rozdělením na 10 arciděkanátů, které sestávaly z 55 děkanátů či žup, jejichž počet ale časem klesl na 29. Semily tehdy spadaly pod boleslavské arciděkanství a turnovské děkanství. Jak již víme, sem patřil i Držkov.

Rozdělení na 14 krajů se v podstatě udrželo až do roku 1714, kdy se jejich počet snížil na 12 a do pozdějšího semilského hejtmanství zasahoval kromě kraje boleslavského i hradecký. Při znovurozdělení Čech na 16 krajů v roce 1751 sem pak navíc zasahuje ještě kraj bydžovský. Avšak Železnobrodsko, kam spadal Držkov, patřilo i během těchto změn ke kraji boleslavskému. To se změnilo nakrátko až v roce 1849, kdy bylo na území Čech zavedeno jen 7 krajů a celé hejtmanství semilské bylo přiděleno k jičínskému kraji. Ale už v roce 1855, kdy se Čechy dělily na 13 krajů, připadlo Železnobrodsko opět k boleslavskému kraji, zatímco dva zbylé okresy semilského hejtmanství - Semilsko a Lomnicko - zůstaly pod jičínským krajem.[1]

Zavedením sklářství v okolí Vysokého nad Jizerou ve druhé polovině 14. století, dolováním a zpracováním železa v okolí Brodu[2] a Navarova, později nálezem zlata u Olešnice (dnešní Zlatá Olešnice) začíná v horách nový vzruch, přibývá obyvatelstva, upravují se nové cesty do vnitrozemí i hraničním směrem a při nich vznikají strážnice.

A nyní je už definitivně potvrzeno, že Držkov, který vznikl při staré zemské stezce vedoucí od Turnova údolím Jizery k Železnému Brodu a na

---

[1] Mizera, F.: Paměti města Semil a okolí. Semily 1930, s. 18-19.

[2] Od Turnova k dnešnímu Železnému Brodu vedla zemská stezka. Cestující se tu museli brodit přes Jizeru, odtud pravděpodobně název „Brod", který byl v 16. stol. doplněn o „Železný". V blízkosti totiž byly nejstarší železné hutě. (Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 83-84, 86.)

sever přes Nový Svět do Polska[1], v této době existoval. Je totiž doloženo, že držkovský farář při kostele sv. Bartoloměje[2] platil v letech 1352, 1369, 1385, 1399 a 1404 desátek ve výši šesti pražských grošů.[3]

Při té příležitosti je jistě na místě, zmínit se o samotném názvu obce Držkov. Jako jedna z možností vzniku názvu obce se uvádí odvození od staroslovanského jména „Držislav" či zkráceně „Držka". Existuje však také druhé vysvětlení. Podle lidové pověsti bydleli kdysi ve vsi Bratříkově tři bratři kováři, a protože je nemohla malá vesnička uživit, domluvili se, že se rozejdou. Nejstarší bratr, který sám zůstal v Bratříkově, radil svým mladším sourozencům zhruba toto: „Ty se „zasad"" (rozuměj: o šíření kovářského řemesla) na severu a ty „drž kov" na východě." Tak prý vznikly dvě nové vesnice - Zásada a Držkov.[4]

Celá krajina s okolím neměla zatím žádné ústředí a náležela částečně vrchnosti duchovní a dílem vrchnosti světské. Sídla těchto vrchností se přitom často měnila. Prvním známým pánem statku a patronem držkovského kostela je jmenován roku 1356 Jarek z rodu pánů ze Železnice, který se píše z Držkova.[5]

Majetek pánů ze Železnice byl brzy rozdroben dělením, věnem a prodejem mezi několik osob, a tak se již roku 1360 mění pán Držkova. Stává se jím Hynek Krušina z Lichtenberka na Miletíně.[6] Ten se však Držkova už r. 1361 vzdává ve prospěch pražského řádu cyriaků.[7] Tento řád obnovil také vesnici Jablonec, která byla proto poté nazývána Nový Jablonec a postavil si tam kostel. Cyriáci poté měli držkovský i jablonecký kostel v držení až do roku 1418, kdy je husitské bouře zahnaly do Polska.[8] Co se stalo s državami cyriaků pak, není známo. Zatímco Jablonec byl ve válce r. 1468 vypálen a zpustl tak, že se ještě roku 1538 připomíná jako pustá ves a novými majiteli byl připojen k Maloskalsku, Držkov se ocitá v rukách různých světských pánů. Je pravděpodobné, že po útěku cyriáků z

---

[1] Čechy krásné, Okresy Jilemnice, Semily, Turnov, Nová Paka. Semily (nedatováno), s. 69.

[2] Kostel sv. Bartoloměje bývá připisován Heřmanu z Ralska a jeho vznik do roku 1030. Jisté je však pouze to, že ve 14. století byl kostelem farním. (Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 96.)

[3] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 300.

[4] Tamtéž, s. 505-506.

[5] Čechy krásné, Okresy Jilemnice, Semily, Turnov, Nová Paka. Semily (nedatováno), s. 69.

[6] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 301.

[7] Někteří autoři však uvádějí, že velkopřevor novobenátské cyriácké kolonie získal patronát nad držkovskou farou už r. 1359, a že poté působili cyriáci ve zdejším okolí až do roku 1421 a pak krátce za třicetileté války. (Srov. Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 63, 96. nebo Kudrunáč, V.: Úplný adresář hejtmanství Semilského. Turnov 1905, s. 140.)

[8] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 301-302.

z Čech za husitské války se ujal opuštěného Držkova opět jaho bývalý pán Jarek ze Železnice, od roku 1406 pán v Semilech. Nasvědčuje tomu i fakt, že Držkov sdílel své osudy se semilským panstvím.[1]

Počátkem dvacátých let 15. století obrátil husitský vojevůdce Jan Žižka svou pozornost na sever Čech. A i když nemáme žádnou přímou zmínku o Držkově z této doby, je známo, že minimálně v nedalekých oblastech často alespoň procházela vojska,spíše se však bojovalo a ničilo. Přímo horní Pojizeří zasáhly např. boje v šedesátých letech 15. století, poté, co byl král Jiří z Poděbrad prohlášen 23. Prosince 1466 za kacíře. Jan a Oldřich Zajícové z Hazenburka[2], navarovští bratři, totiž patřili ke královým nepřátelům. A tak po porážce Lužičanů u Loukova v červnu 1468 přišla řada i na nevlastenecké pány Zajíce. Jejich hrady na Boleslavku byly královským vojskem zbořeny a vojsko pánů z Hazenburka bylo 30. 8. 1469 u Kopaniny poraženo.

Semily měnily své pány, až se dostaly do rukou bratří Jana a Bernarda z Valdštejna. Ti si roku 1508 zakoupili blízký Navarov, a tak Držkov sdílel svou vrchnost s Navarovem.[3] Bratři Valdštejnové prodali Navarov r. 1511 Janu Svojanovskému z Božkovic[4], ale už roku 1515 vládli Navarovsku a Semilsku Smiřičtí. Do té doby, protože tu vládli katoličtí páni, se v horním Pojizeří udrželo katolictví, ale páni Smiřičtí se časem stali horlivými šiřiteli luteránství.[5] Na Navarovsku pak působili evangličtí kněží a ke změně dochází až za Albrechta z Valdštejna, který se po roce 1621 stává dědicem statků Smiřických,[6] poté, co byl tomuto rodu majetek zkonfiskován.[7] Albrecht byl sice zpočátku vcelku lhostjený co se týkalo náboženského smýšlení jeho poddaných a mezi svými poddanými trpěl i nekatolíky. Nakonec byl ale i z osobních důvodů donucen provádět na svých statcích katolickou obnovu. Vzhledem ke snaze o znovurozšíření katolického náboženství se v této době objevila potřeba rozdělit rozsáhlou pražskou

---

[1] Po smrti Jarka ze Železnice (1434) byl pánem v Semilech jeho syn Vaněk (Václav) z Pecky. Když ten zemřel (naposledy připomínán 1463), zdědila jeho statky Kateřina z Pecky (jeho dcera či manželka), která se provdala za Protivu (bratr Lva z Rožmitálu a Johanky, manželky Jiřího z Poděbrad, pozdější královny). Pan Protiva zemřel r. 1473 a jeho dědictví připadlo Lvu z Rožmitálu. Ale Kateřina, vdova po Protivovi, se soudila se svým švagrem o své věno na Pecce a Semilech. Lev zemřel r. 1485. (Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s.507-508.)

[2] Na počátku husitských bouří byl pánem na Navasrově a Zásadě pan Petr Čouch, který patřil k protivníkům husitství. Kolem r. 1452 získal Navarovsko od pana Jiřího z Kunštátu katolík Mikuláš Zajíc z Hazenburka. Později měli Navarov v držení právě bratři Jan a Oldřich Zajícové z Hazenburka. (Tamtéž, s. 306, 309.)

[3] Tamtéž, s. 508.

[4] Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 90.

[5] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 315.

[6] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 36-37.

[7] Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 90.

diecezi na několik biskupství. Sám Albrecht z Valdštejna přemýšlel o možnosti zřídit pro své vévodství biskupství v Jičíně. Jeho zavraždění mu však neumožnilo záměr uskutečnit. Až v r. 1654 bylo papežem Innocencem X. zřízeno biskupství v Litoměřicích, čímž se litoměřický kraj odtrhl od pražské dieceze. Císař Josef II. pak v r. 1784 zvětšil litoměřické biskupství o žatecký a mladoboleslavský kraj.[1]

Turnovští děkani vedli po vyhnání nekatolických kněží duchovní správu v Turnově, Jablonci, Smržovce, Bozkově, Bzí, Železném Brodě, Semilech a jistě i v Držkově. Od r. 1631 pak tyto fary spadaly pod samostatného správce v Semilech.[2]

11. března 1624 Albrecht odloučil Navarov od Semil. Postoupil tehdy statek Navarov, zámek s poplužním dvorem a se dvěma mlýny a vsi Zásadu, Zlatou Olešnici, Loužnici, Haratice, Bratříkov, Bohdalovice, Držkov, Lhotku, Plavy a Stanové svému příbuznému Kristianovi z Valdštejna. Ten ale nezaplatil dojednanou cenu, a tak Albrecht z Valdštejna prodal v březnu 1627 popluží Navarov a Jesenný[3] v manství paní Gertrudě de Lamotte, rozené ze Schiffelberku. Statek Navarov se tak stal samostatným majetkem rodu Lamotte.[4]

Hospodářští úředníci na Navarově měli vůči robotníkům, jako tomu bylo i na jiných panstvích, tzv. disciplinární moc. Znamenalo to, že za přestupky mohli trestat robotníky, např. vězením, bitím apod. Této své pravomoci často zneužívali a trestali neúměrně. A tak zatímco panstvo si robotníci většinou chválili, zkušenosti poddaných s hospodářskými úředníky byly horší. Vrchním správcem každého panského statku byl rychtář (regent), který měl k ruce dva konšely a tzv. „mladšího rychtáře" zastávajícího službu drába, poslíčka a obecního hlídače. A tak např. roku 1647 se stává rychtářem a spoluvrchním kostelníkem či správcem zádušního jmění v Držkově Jan Šourek, který vystřídal dřívějšího regenta pana Václava Halantu.[5]

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 327.
[2] Tamtéž, s. 334.
[3] K poplužnímu dvoru Jesenný tehdy patřily vsi Roztoky, Helkovice, Škodějov, Kamenice, Jílové, Vlastiboř a Bohuňovsko. (Mizera, F.: Paměti města Semil a okolí. Semily 1930, s. 66.)
[4] Hrdý,J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 37, 39.
[5] Roku 1651 byl už však držkovským rychtářem sedlák Václav Prousek. V r. 1759 zastával tuto funkci Adam Kopal, r. 1771 Jiřík Jůna, r. 1789 Jan Šourek, 1824 Fr. Krupka, 1840 Petr Šimůnek, od r. 1854 Josef Šimůnek, r. 1864 byl zvolen krejčí Maximilián Dohleský, v r. 1889 byl starostou J. Bulva, r. 1896 Jindřich Kotrba a po něm téhož roku stavitel Fr. Vodseďálek, 1904 Karel Brůna, 1908 Josef Číla. (Tamtéž, s. 509, 510.)

Jak těžce se na Navarovsku v první polovině 17. století žilo, dokazuje fakt, že hospodáři, tížení robotou a daněmi často opouštěli své malé statky. Nejenom, že se často dostávali do dluhů, roli zde hrála i otázka víry. A tak zatímco v roce 1627 bylo na Navarovsku 333 poplatných živností, o čtyři roky později bychom jich napočítali už jenom 198, r. 1632 pouhých 132, v roce 1635 pak 55 usedlostí a roku 1639 už jen 44. Samozřejmě, že největší příčinou tohoto jevu byla třicetiletá válka, neboť právě ve třicátých letech a na začátku let čtyřicátých 17. století obrátili Švédové svou pozornost na zdejší kraj. Na Navarovsku se Švédové v této době nejenom „uhnízdili" a bojovali tu, ale navíc vybírali od sedláků tzv. „výpalné".[1] Roku 1643 proti Švédům bojoval sám syn paní Gertrudy Vincent Lamotte, který s posádkou 27 mužů hájil navarovský hrad proti Švédům. Posléze padl do zajetí a byl na hradě osm měsíců vězněn.[2]

Držkovská fara byla také roku 1624 přidělena k samostatnému navarovskému státečku. Do té doby byli duchovními správci v Držkově pravděpodobně semilští kněží.[3] Lze tak usuzovat i ze skutečnosti, že pro nedostatek kněžstva v této době bylo zvykem, že jediný kněz obstarával duchovní správu na celém panství gruntovního pána. Od roku 1624 byla už držkovská fara opatřena vlastním knězem.

Aby bylo řízení diecézí snadnější, byly v letech 1630 - 1640 jednotlivé kraje rozděleny na okresní vikariáty. Boleslavský kraj, pod který spadalo Navarovsko, tak byl rozdělen na vikariát mladoboleslavský[4] a frýdlantský. Roku 1697 byl zřízen ještě třetí vikariát bzovský, někdy zvaný též nábzovský, ve východní části vikariátu mladoboleslavského. Držkovská fara, spolu s filiálním kostelem ve Zlaté Olešnici, náležela do r. 1697 do mladoboleslavského vikariátu, a poté připadla pod nově zřízený vikariát bzovský, který byl r. 1701 přejmenován na dubský a r. 1724 na loukovský.[5]

Když na jaře r. 1662 paní Gertruda Lamottová zemřela, dědictví po ní bylo rozděleno mezi její tři děti. Statky Navarov a Jesenný spravoval její syn z prvního manželství Vincent, rytíř z Lamotte-Frintroppe.[6] A byl to právě

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 59-61.
[2] Mizera, F.: Paměti města Semil a okolí. Semily 1930, s.66.
[3] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s.318.
[4] Roku 1678 je mladoboleslavský vikariát nazýván soboteckým, r. 1699 hradišťským, r. 1706 opět mladoboleslavským, r. 1711 dobrovickým a r. 1718 opět mladoboleslavským. (Tamtéž, s. 326-327.)
[5] Tamtéž, s. 327 -328.
[6] Prvním manželem Gertrudy Lamottové byl cís. pluk. Jáchym Eberhart z fr. rodu z Frintroppe (zemřel 1615). S ním měla Gertruda 5 dětí, mezi něž patřil i zmíněný Vincent. Pak se provdala za fr. šlechtice Petra Ant. z Lamotte. Ten jejího syna Vincenta adoptoval a ten se proto psával Vincent „Lamotte de Frintroppe". Tento titul přešel i na jeho potomky. S Petrem Antonínem měla pak paní Gertruda ještě 2 dcery, Marii Magdalenu a Marii Angelu. (Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 81b.)

on, původně protestant, avšak později horlivý katolík, jehož přičiněním došlo i v Držkově k obrácení mnoha obyvatel na katolickou víru. Tyto snahy o katolickou reformaci vyvíjel pan Vincent ještě za života své matky v polovině sedmnáctého století. Bylo to v době, kdy se pomalu vraceli z ciziny sedláci, kteří kdysi odešli kvůli své víře, strachu před Švédy, dluhům či různým proviněním.[1]

Pan Vincent věřil, že jeho mladší nevlastní sestra Marie Angela bude chtít novější a v mírnějším kraji ležící zámek Jesenný s příslušnými vesnicemi. A tak připojil ke statku Navarov větší část pozůstalého dědictví. Marie Angela, vdova po rakouském šlechtici z Nizozemí Janu Adamovi z Nunklu, si ale roku 1664 vybrala při dělení mateřského jmění pustý navarovský statek, který měl zato vyšší výnosy. Patřily k němu hrad s dvorem, tři mlýny a vesnice Vlastiboř, Jílové, Loužnice, Radčice, Zásada, Držkov, Plavy, Bohdalovice, Haratice, Lhotka a Malá Olešnice. Vincent de Lamotte se musel spokojit se statkem Jesenným se dvorem, novým domem a vsí , pěti mlýny a vesnicemi Kamenice, Zlatá Olešnice, Stanový, Roztoky, Helkovice a Škodějov.[2] Paní Marie Angela se stala patronkou kostela sv. Bartoloměje v Držkově, který byl v té době v tak špatném stavu, že hrozilo jeho sesutí. Vypráví se, že když paní z Nunklů onemocněla oční chorobou, léčila se bez úspěchu v Praze, Vídni a Italii. Až voda ze studánky „Boží vody" u Skalic nad Držkovem jí pomohla. Proto prý z vděčnosti za své uzdravení nechala v roce 1670 postavit v Držkově nový kostel.[3]

Marie Angela měla dvě dcery. Sňatkem (1665) její starší dcery Marie Markéty z Nunklu, dědičky navarovského panství, se slezským šlechticem Pavlem z Ehrenburka se dostává navarovské panství do rukou jeho rodu. Když Pavel z Ehrenburka zemřel, zdědil navarovský statek syn Karel Josef. Bylo to asi někdy v době, kdy si vzal za ženu Marii Annu Rozálii, svobodnou paní z Jahnů (r. 1699).[4] V roce 1719 už však bylo devět nezletilých dětí pana Karla Josefa z Ehrenburka sirotky díky jeho smrti. Jejich poručníky byla vdova Marie Anna z Ehrenburka a navarovský hejtman pan Karel Rudolf z Rodovic. I přesto, že se paní Marie Anna brzy opět vdala, a to za pana Mladotu ze Solopysk na Chotouni, zůstal samozřejmě oprávněným dědicem navarovského statku její nejstarší syn z prvního manželství Alexandr z Ehrenburka. Ten však záhy a ještě svobodný zemřel (asi 1725), a tak byl Navarov prodán v roce 1736 jeho mladšímu bratru Jáchymovi Filipovi.

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 87.
[2] Tamtéž, s. 89, 120.
[3] Čechy krásné, Okresy Jilemnice, Semily, Turnov, Nová Paka. Semily (nedatováno), s. 69-70.
[4] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 124.

Nejstarší syn Jáchyma Filipa z Ehrenburku Maxmilián si v roce 1770 vzal za manželku bohatou Terezii Schmidtgräbnerovou z Lustenegu, na jejíž žádost se vzdal Navarova ve prospěch svého mladšího bratra Jáchyma. Ten se roku 1771 oženil s Annou Marií, dcerou rytíře Josefa Jana Sosnovce z Vlkanova na Velkém Barchově.[1] Když v roce 1775 dochází k selským bouřím, nevyhlo se řádění vzbouřenců ani navarovskému panství. Šlo však o cizí „návštěvníky," protože navarovský pán Jáchym z Ehrenburka byl pro svou přívětivou povahu, stejně jako jeho otec Jáchym Filip, u svých úředníků i poddaných oblíben. Zhruba 500 rebelů řádilo na konci března 1775 po dva dny na navarovském zámku, kde v tu chvíli zrovna nebyla vrchnost. Napáchali tu škody za 12 000 zlatých. Další skupina vzbouřenců se tehdy, 25. března kolem jedenácté hodiny dopoledne, objevila v Držkově. Tady se prvním cílem řádění a rabování stal kostel, který byl v té chvíli díky oslavě svátku zvěstování Panny Marie plný lidí. Buřiči tu zničili co se dalo včetně oken. Zdejšímu faráři Danielu Janu Metelkovi napáchali škody za 200 zlatých. Ve vesnici pak vypili veškeré pivo.

Přítrž tomuto řádění v celém okolí udělali povolaní vojáci. Navíc se mnoho ukradených věcí vrátilo původním majitelům díky císařskému patentu hrozícímu těm, kteří by tak neučinili, trestem smrti. Prostředníky při navracení mohli být duchovní. A takový úkol na sebe vzal v té době i duchovní v Držkově.[2]

V době, kdy byl majitelem navarovského panství Jáchym z Ehrenburka, došlo ještě k další významné události. Za vlády Josefa II. byl prováděn nový soupis panské i selské půdy, známý pod označením „Josefinský katastr" (1784-1788). Díky němu měla být znovu oceněna a zdaněna půda. Při stanovování podmínek pro vyměřování pozemků bylo povoleno, že se několik osad může spojit v jednu berní nebo katastrální obec v jejímž čele bude stát jediný katastrální rychtář a s ním pak bude spolupracovat obecní výbor volený z přidělených osad. Při té příležitosti došlo ke sloučení Držkova a Plavů[3] v jednu katastrální obec.[4] Podle tohoto nového soupisu se dělil Držkov na 16 tzv. placů (dílů, částí), které tvořily parcely s topografickými čísly 1-774 a podobně Plavy sestávaly ze 6 částí.[5]

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 144.
[2] Tamtéž, s. 270.
[3] Název „Plavy" je pravděpodobně odvozen od plavení dříví po Kamenici a dále po Jizeře k Železnému Brodu. (Kurdrnáč, V.: Úplný adresář hejtmanství Semilského. Turnov 1905, s. 140.)
[4] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 152-153.
[5] Viz příloha č. 1.

Po Jáchymovi z Ehrenburka se stal majitelem Navarova jeho syn Jan, který si v roce 1805 vzal za ženu svou sestřenici Babetu (Barboru) z Ehrenburku. Už za tři roky ale zemřel a brzy po něm skonal i jeho prvorozený syn Emerich. Dědicem navarovského panství se tedy stal jeho druhý syn Jan Max (zemřel 1872). Ten však samozřejmě nebyl ještě plnoletý. Poručníkem mu byla matka.

Jan vyrůstal v době napoleonských válek, období neklidu a strachu před možným nebezpečím, které pociťovali i obyvatelé zdejšího kraje. Blízko válečného střetnutí se ocitli místní lidé v létě roku 1813, kdy vyzval generál Adam Albert Neipperg obyvatele Pojizeří, aby byli připraveni chránit hranice proti napoleonskému vojsku. Našlo se tehdy dost dobrovolníků z vesnic spadajících pod navarovské panství, např. z Držkova, Olešnice, Zásady či Haratic, kteří byli připraveni bojovat. Naštěstí nebezpečí brzy pominulo.[1]

Poté, co byl 1. září 1828 Jan Max z Ehrenburka prohlášen za plnoletého, ujal se navarovského panství a především si vytyčil za cíl znovu vybudovat zámek Navarov, který v srpnu 1827 shořel i s ostatními budovami. Tím se zadlužil, ale vše do roku 1870 splatil a svůj majetek ještě zvětšil. Vůbec doba, kdy byl tento pán na Navarově, byla poznamenána obtížemi. Tak např. v roce 1834 hořelo díky horkému létu. Navarovský pán však spravoval své panství dobře. Roku 1841 byl statek Navarov odhadnut na 191 177 zl. stříbra a patřily k němu vsi Navarov, Lhotka, farní ves Držkov a Zlatá Olešnice aj.[2]

Za pana Jana Maxe žilo v Držkově (r. 1843) 819 obyvatel v 97 domech. V Plavech potom 395 lidí v 55 staveních.[3] To už se ale blížil revoluční rok 1848.

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 159.
[2] Tamtéž, s. 160.
[3] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 533.

2.2. Správní změny týkající se Držkova od poloviny 19. století

Neklidný rok 1848 se dotkl i zdejšího lidu. Patenty ze 7. září 1848 a ze 4. března 1849 přinesly lidem svobodu a dílem zrušily, dílem vykoupily robotu.

Navíc v této době došlo v monarchii k samosprávným změnám. Díky rohodnutí z 26. června 1849 byly vrchnostenské a městské právní úřady a jejich činnost přenesena na nově ustavené c. k. soudy okresní. V semilském hejtmanství vznikly tři takovéto okresní soudy - Železnobrodský, Lomnický a Semilský.

Celé navarovské panství, pod které tehdy spadaly vsi Zásada (s osadami Přední Zbytky, Loužnice), Bratříkov, Jílové (Lastiboř), Haratice (Bohdalovice), Držkov (Plavy, Machlov), Lhotka (Navarov) a Olešnice, připadlo pod okresní soud železnobrodský. Ten byl přidělen k c.k. trestnímu okresnímu soudu v Turnově. Krajský soud byl pak v Jičíně.

Když v roce 1849 přešla také veřejná správa z vrchnostenských úřadů na tzv. podkrajské úřady, byl přičleněn železnobrodský soudní a berní okres pod Semily. Příslušná krajská vláda pak sídlila v Jičíně.[1]

Po vydání prozatímního obecního řádu v březnu 1849, se staraly obce samy o své jmění. Protože obvod obce byl stanoven podle platných katastrálních obcí[2], zůstaly Držkov s Plavy jednou obcí. Obecní samospráva pak byla upravena ještě zákony z roku 1864, kterými také došlo ke zřízení nových samosprávných úřadů - okresních zastupitelstev. Mezitím, v roce 1850, byly zrušeny rychtářské i městské magistrátních úřady. Místo nich byly zavedeny volené obecní a městské úřady.[3] A tak už za obec nezodpovídal jako dříve rychtář, dosazovaný vrchností, ale volený starosta. Pro Držkov a Plavy se stal tím prvním v roce 1850 František Knop z Držkkova, č.p. 34.[4]

Když byly v roce 1855 rozděleny Čechy na 13 krajů, došlo zároveň k zavedení c.k. smíšených úřadů, které měly politickou a soudní moc a spadaly pod příslušné krajské úřady. V praxi to pro Železnobrodsko znamenalo, že v otázkách politických spadalo pod boleslavský c.k. krajský

---

[1] Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 86-88.
[2] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 288.
[3] Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 88-89.
[4] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 163.

úřad, po stránce soudní k Jičínu. Když byly v roce 1868 odděleny moc politická a soudní, byla moc politická přidělena c.k. hejtmanství v Semilech a moc soudní zůstala v rukách c.k. okresních soudů.[1]

Semilský politický okres[2], který se dělil na soudní okresy Železný Brod, Semily a Lomnice n. Popelkou, měl společné hranice s pěti okolními hejtmanstvími. Na severu a severozápadě to bylo hejtmanství jablonecké, na západě turnovské, na jihu jičínské, na jihovýchodě novopacké a na východě jilemnické. Nejzažšími osadami semilského hejtmanství byly na jihu Javornice, na severu Dolení Hamr, na západě Bobov na východě Bělá. Držkov se nalézal v nejsevernějším výběžku politického okresu Semily a tedy i soudního okresu Železný Brod, kam podle seznamu z roku 1900 náležely osady Bratříkov (s připojenou osadou Loužnice), Železný Brod, Držkov (Plavy), Hoření Hamr (Dolení Hamr), Haratice (Bohdalovice), Hrubá Horka (Malá Horka, Střevelná), Chlístov (Těpeře), Jílové (Lastiboř), Jirkov (Radčice), Horská Kamenice, Loučky (Besedice, Hamštejn, Koberov, Michovice, Vranové, Zbiroh), Nábzí (Veselý), Skuhrov (Halšovice, Huntířov, Pěnčov, Splžov, Čížkovice), Smrčí (Brodec, Dluhý, Pelechov), Sněhov (Bobov, Malá Skála, Láb, Lišný, Mukařov, Želeč), Vrat (Chloudov, Koberov, Libentýn, Lišný, Prosíčko), Záhoří (Pipice, Proseč) a Zásada. Držkov měl tehdy, na přelomu století, 1938 obyvatel, kteří žili v 215 domech. K držkovské osadě už tehdy náležela samota Machlov s mlýnem a k Plavům samota Hampejs a Mlejnsko.

Po duchovní stránce spadal Držkov pod semilský vikariát, který patřil k litoměřické diecezi. Byla zde fara, a tak byly k Držkovu přifařeny vsi Jílové, Dolní i Hoření Hamr, Lastiboř, Loužnice, Plavy a Zásada. Téměř všichni věřící tady byli katolíci. Vždyť v držkovské farní osadě bylo na přelomu 19. a 20. století jen 33 evangelíků, zatímco katolíků 8 983.[3]

V roce 1870 se Držkov stává městysem,[4] i když úředně byla tato skutečnost potvrzena až 17. února 1909.[5] K tomu, že byl Držkov na městys povýšen určitě přispělo nejen to, že se pomalu rozrůstal, ale i fakt, že se tu stejně jako v okolí velkou měrou rozvíjel průmysl, hlavně sklářství. I díky tomu se zlepšuje spojení Držkova s okolním světem. V letech 1863-1865 byla postavena silnice z Železného Brodu do Tanvaldu, která vedla přes Držkov a o pár let později se na ní napojila silnice mezi Držkovem a

---

[1] Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 89.
[2] Mapa semilského hejtmanství - viz příloha č. 2.
[3] Kudrnáč, V.: Úplný adresář hejtmanství Semilského. Turnov 1905, s. 14-15, 22, 140-141.
[4] Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888, s. 96.
[5] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 522-523.

Zásadou. V letech 1874-1875 pak byla vybudována mezi Železným Brodem a Tanvaldem i železnice, která sice nevedla přímo přes Držkov, ale osobní zastávka byla udělaná v Plavech. Od roku 1867 už fungovala v Držkově také pošta a od roku 1884 tady udržoval pořádek místní četnická stanice.[1] Byla tu samozřejmě i škola. Vyučování však nebylo nic nového. První známí učitelé tu působili už v 17. století.[2] Nyní, v roce 1885 tu byla pro školáky postavena nová budova.[3] Škola tu byla trojtřídní, v Plavech dvoutřídní.[4]

Plavy spadaly pod Držkov až do roku 1920. K 1. lednu 1921 se Plavy staly samostatnou politickou obcí.[5] A tak čísla, která udávají lidnatost obce Držkov v roce 1930, hovoří už skutečně jenom o samotné obci. Tehdy měla obec 986 obyvatel, a to většinu Čechů. Bylo tu 182 domů.[6] Mnozí z obyvatel Držkova se začínají ve dvacátých letech hlásit k nově vzniklé národní církvi československé, která byla založena (1919-1921) v duchu Mistra Jana Husa.[7]

Za první republiky patřil Držkov pod soudní a politický okres Semily.[8]Od roku 1938 do roku 1945 byl Držkov v protektorátu.[9] Hranice Sudet vedla v těsné blízkosti.[10] Po skončení II. světové války v roce 1945 převzal správu obce mísní národní výbor. Držkov pak patřil pod semilský okres až do roku 1960,[11] kdy připadl pod okres Jablonec nad Nisou.[12] Nakrátko vznikla v roce 1980 tzv. integrovaná obec Držkov-Jílové-Vlastiboř, která měla společný místní národní výbor. Ten sídlil v Držkově. Obce ale měly i své občanské výbory. Tato integrace skončila hned po revolučním roce 1989; zanikla dnem 1. 7. 1990.[13] Držkov, který měl v roce 1989 544 obyvatel,[14] patří i nadále k jabloneckému okresu.

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 521, 535.
[2] Tamtéž, s. 442.
[3] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s.27.
[4] Kudrnáč, V.: Úplný adresář hejtmanství Semilského. Turnov 1905, s. 141.
[5] (autor neuveden), Krásy Československa, sv. Semilsko, 1937, Plavy.Srov. Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 193.
[6] Viz příloha č. 3.
[7] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 261.
[8] Viz příloha č. 4.
[9] SOkA Jablonec n. N. - Inventář obce Držkov (Sv. XLII, s. 1).
[10] Viz příloha č. 5.
[11] Viz příloha č. 6.
[12] SOkA Jablonec n. N. - Inventář obce Držkov (Sv. XLII., s. 1)
[13] Holý, S.: Kronika obce Držkova. Sv. VI., s. 258 a sv. VII., s. 276.
[14] Holý, S.: Kronika obce Držkova. Sv. VII., s. 269.

2.3. Zdroje obživy obyvatelstva a život zdejších lidí až po 20. století

Zdejší oblast, mající ráz spíše horského kraje, znamenala pro místní lidi vždy těžkou obživu. Lidé se tu živili různým způsobem.

Od pradávna bylo hlavním zaměstnáním v tomto kraji rolnictví. A tak není divu, že i Držkov byl do roku 1860 čistě selskou vesnicí. Vzhledem k tomu, že půda však nebyla příliš dobé kvality, byly výnosy statků nízké. V Držkově se pěstovalo z obilovin hlavně žito a oves, dále se pěstoval len, zelí[1] a od počátku sedmdesátých let 18. století také brambory. Rozšíření pěstování brambor a jejich zdomácnění zapříčinily deště a dlouhé zimy v 60. letech 18. století, díky čemuž byly postiženy neúrodou téměř celé Čechy. Největší nepřízeň počasí zažili lidé v první polovině roku 1771. V důsledku toho byla celá sklizeň zničena. Zavládla drahota, ale hlavně hlad a mor. A právě hlad naučil lidi jíst brambory.[2]

Na prvním místě, co se týče zemědělství, však bylo lnářství, a to až do první poloviny 19. století.[3] Len, který se pěstoval na místních kpcích, kde foukal vítr, se spotřebovával částečně pro domácí spotřebu a částečně se prodával faktorům, kteří jej vozili do Trutnova. Len pro domácí spotřebu se sušil v pazdernách. V Držkově to byly např. pazderna Andělova statku, později upravená na domek č.p. 128 nebo Halantova pazderna, která byla zbořena roku 1870. Z usušených a nalámaných lněných stonků se v zimě předly nitě, které se potom navíjely na cívky a dělala se z nich přadýnka. Z nich potom tkalci tkali hrubou režnou látku na stavech, které bývaly v Držkově např. u Polmanů v č.p. 71, u Hásků pod kostelem - č.p. 11, u Matoušků na „Drahách" - č.p. 75 či u Františka Matouška na „Louži".

Na podzim, když skončily hospodářské práce, se při svitu bukových loučí a později koncem 18. století při olejových kahanech, četlo, vyprávělo a hlavně přadlo a tkalcovalo dlouho do noci. Na tuto „přástvu" či „pobytí" přicházeli sousedé, kteří tak měli možnost popovídat si, postěžovat i poradit a poslechnout si rozprávění kastláků a muzikantů, kteří se vrátili ze světa.[4]

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 536.
[2] Mizera, F.: Paměti města Semil a okolí. Semily 1930, s. 156-158.
[3] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 541.
[4] Tamtéž, s. 540.

Když se ve zdejším kraji po roce 1860 rozšířil sklářský průmysl, který znamenal pro místní obyvatele snadnější výdělek, pěstování lnu tu postupně zaniklo.[1]

V létě než přišly žně bylo možno pracovat v rašeliništi za Plchovem („na Americe"). Dělaly se tu cihly, které se vozily do Železného Brodu. Doma místní totiž topili dřívím. Někteří si v Držkově přilepšovali včelařstvím, které tu bylo dost rozšířené.[2]

Už v dávných dobách se také v okolí dolovalo. Ložiska železných rud byla hlavně směrem na sever od Jizery, v semilském a železnobrodském soudním okrese. Dokazují to i názvy některých osad, jejichž původ musíme hledat právě v železářství. Jsou to např.: Hamr, Svárov, Železný Brod aj.[3] Už někdy v 15. století se pravděpodobně dolovalo i na Navarovsku a byly tu i hamry.[4] Je proto možné, že v dolech pracovali i lidé z Držkova. Můžeme tak ale pouze usuzovat.

Se zrušením nevolnictví se v Držkově objevuje nové řemeslo - formanství. Robotníci z Držkova se začali už roku 1780 sdružovat a dováželi do měst obilí, domácí zvířata a jiné zboží, za které bylo možno něco utržit. Zpátky přiváželi zase naopak zboží, které v Držkově jinak nebylo. Formani jezdili hlavně do Liberce a Prahy, ale někteří, např. Polman Ševců nebo Bouček Andělů, se vydávali až do Drážďan, Lipska nebo Hamburku. Dováželi odtud zámořské zboží, hlavně kávu a cukr. Další formani (Knop - č.p. 69, Krupka - č.p. 68) zajížděli kolem roku 1820 až do Vratislavi a Slezska. Formani jezdili se svými náklady jen v zimě, když nebyla robota. A nutno říci, že díky nim nezažili už v Držkově lidé tolik hladu a nemocí jako dříve, např. v letech 1769-1770. Formani přivezli i za zlých časů nějaké živobytí, a tak už lidé nebyli tak závislí na „dobrotě" navarovské vrchnosti.[5]

Už za roboty se také v Držkově se svolením vrchnosti vařilo mýdlo, a to u Brabenců.

Rozvoj průmyslu v 19. století znamenal i pro místní obyvatelstvo zlepšení poměrů. Nejdříve to byl textilní průmysl. Vznikaly továrny

---

[1] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 89-91.
[2] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 536.
[3] Mizera, F.: Paměti města Semil a okolí. Semily 1930, s. 135.
[4] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 538.
[5] Knop, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 95.

v Tanvaldě, ve Svárově, v Plavech a v Železném Brodě.[1] Chodili sem pracovat i lidé z Držkova, kteří tak měli zajištěn zdroj obživy, i když práce v továrnách byla velmi tvrdá. Kolem roku 1850 se např. v Liebigově továrně ve Svárově pracovalo od půl páté ráno do půl deváté večer a pokud bylo hodně práce, tak třikrát týdně do půlnoci.[2] Na začátku 20. století ale už existovaly textilní továrny i v Držkově. V roce 1908 tu byly dvě tkalcovny. Jedna patřila rodině Vodseďálkově (později V. Knopovi), druhá firmě Brůna a Bouček. V Plavech potom byla přádelna Františka Brůny.[3] Dvě zmíněné držkovské textilní továrny fungovaly v Držkově až do roku 1950, kdy byla na obě uvalena národní správa. Továrny byly pak přeměněny na n. p. Technosklo, provoz I a II, zabývající se výrobou technického a laboratorního skla. Technosklo v Držkově funguje dodnes,[4] ale již jako nový právní subjekt - Technosklo, s.r.o. (od roku 1992).

Snad největší měrou životní úroveň lidí z Držkova ovlivnilo sklářství, které tu zdomácnělo. V Pojizeří se sklářství objevuje ve druhé polovině 16. století. Tehdy snad existovaly kdesi na navarovském panství i hutě. Zásluhu na zavedení sklářství do zdejšího kraje nutno přičíst rodu Smiřických. Je ale faktem, že k rozvoji sklářství dochází až o dvěstě let později.[5] Do Držkova přivezl první sklo roku 1858 pan František Matoušek z č.p. 100 a sám jej také začal sekat. Postupně se k němu připojili i jiní. Sklo se sekalo na korále. Ty se v Držkově také brousily. V roce 1865 někteří zdejší výrobci koral začali obchodovat přímo s Jabloncem, kam dodávali už korále vypulírované (vyleštěné ohněm) a navléknuté na bavlnu.[6]

Sklářství, jakožto způsob obživy, bylo v Držkově hodně rozšířené. Je například známo, že v roce 1884 se v Držkově sekalo hodně modrého skla a ve většině domů se sekaly a navlékaly korále. Kolem roku 1890 se už korále sekaly strojově. V roce 1905 začali u Boučků vylévat korále uvnitř stříbrem a na povrchu různými barvami. Postupně ale sklářský obchod upadal, až po vypuknutí první světové války ustal úplně. Teprve když válka skončila, došlo v letech 1919-1920 k novému velkému oživení obchodu s korálky. To přispělo k tomu, že mnohé rodiny v Držkově, ale i v Zásadě, Loužnici, Lastiboři a jinde v okolí značně zbohatly.

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 537.
[2] Vedral, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 99.
[3] Pradl, Krásy Československa, sv. Semilsko, 1937, Semilsko.
[4] Bulíř, J.: Kronika obce Držkova. Sv. IV.
[5] Mizera, F.: Paměti města Semil a okolí. Semily 1930, s. 137-138.
[6] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 575-577.

V roce 1901 se začal v Držkově také sekat a brousit nový artikl - skleněné kroužky. Jejich výrobci, např. Josef Číla, Petr Prousek, R. Brůna a jiní, je dodávali exportním domům, hlavně v Jablonci nad Nisou, odkud bylo toto zboží vyváženo do světa.[1]

Dalším způsobem obživy byly pro některé Držkováky ve druhé polovině 19. století obchodní cesty do kraje či do světa. Někteří chodili jenom na léto. Vzhledem k tomu, že své zboží nosili na zádech v dřevěné almárce s popruhy - tzv. kastli - říkalo se jim „kastláci". Prodávali většinou drobné šperky (granáty, prsteny, brože, náušnice ap.), krabičky na šňupavý tabák, jehly, nitě, náprstky, šle, šátky a jiné žádané drobnosti. Mnozí rozváželi své zboží na vozících a vozili pak i větší zboží, např. hrnce. Ti nejzámožnější jezdili s koňským potahem a měli k ruce pomocníky. Někteří z nich si potom díky načerpaným zkušenostem zavedli vlastní obchody. Mezi ty větší obchodníky z Držkova patřili např.: Petr Jůna, Vondráček Čížků, Josef Prousek z č.p. 17, Jan Vedral z č.p. 7 a jeho syn Josef Vedral.[2]

Na konci 19. století existovala v Držkově také sirkárna, i když jen krátce. Byla zřízena v roce 1896[3] v budově bývalé brusírny skleněných koral, ale už v roce 1899 byla prodána v dražbě staviteli Františku Vodseďálkovi, který tu zřídil mechanickou tkalcovnu s 50-ti stavy a obnovil brusírnu skla. Rozrůstající se továrna měla v roce 1908 už 192 stavů a 2 provozy.

Nejenom průmysl a obchod byly zdrojem obživy pro držkovské občany. Také hudba a zpěv bývaly vždycky v Držkově kromě příjemné zábavy i zdrojem obživy.[4] Zdejší muzikanti měli dobrou pověst, a tak se vydávali za obživou do ciziny, kde pobyli od jara do podzimu. Ve druhé polovině 19. století putovali např. do Polska, Litvy, na Ukrajinu, ale hlavně do Ruska. Většinou hrávali držkovští hudebníci v sídlech šlechty při plesech a zábavách a o svátcích vážné skladby v kostelích při bohoslužbách. Jiní přijali místo u různých cirkusů, v divadlech (např. na Krymu) a lázeňských místech (na Kavkazu). Mezi nejznámější držkovské muzikanty ve druhé pol. devatenáctého století patřili např. Adolf Valášek, jeho syn František, Jan Bulva a další. Nelze však všechny jmenovat, když si uvědomíme, že ze zhruba 800 obyvatel, které Držkov ve druhé polovině 19. století měl, jich bývalo kolem 50 v cizině, kde hudbou vydělávali živobytí pro sebe a své rodiny. Obrat nastal s rozvojem sklářského průmyslu ve zdejším kraji,

---

[1] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 578-579.
[2] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 409.
[3] Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. II., s. 537.
[4] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s 413.

hlavně pak v osmdesátých letech 19. století. Protože tak bylo možno vydělávat peníze doma, cesty do Ruska zcela ustaly.[1]

I přesto držkovským muzikantům láska k hudbě zůstala, a tak vytvořili doma kapelu, která se scházela v místním hostinci „u Kotrbů", jehož majitel byl sám výborným muzikantem a dirigentem. Kapela hrávala po okolí na plesech, zábavách,či zahradních slavnostech, anebo jen tak pro své potěšení ve výše zmíněném hostinci. Ubývalo však mladých hudebníků, a tak kdysi slavná Kotrbova držkovská kapela zanikla.[2]

Pro ilustraci uvádím ještě úryvek z držkovské kroniky z roku 1926, kde se uvádí, že: „V obci zdejší napočítáno bylo 925 Čechů a 1 Rus. Asi 1/4 obyvatelstva zaměstnává se rolnictvím, asi 1/6 sklářstvím, textilní průmysl vyživuje rovněž asi 1/4 zdejších lidí, živnostníci zaujímají asi 1/6 a zbytek asi 1/6 tvoří nádeníci."[3]

[1] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 414-416.
[2] Tamtéž, s. 416-417.
[3] Tamtéž, s. 27.

3. SPOLKY VZNIKLÉ V DRŽKOVĚ VE DRUHÉ POLOVINĚ 19. STOLETÍ A JEJICH ČINNOST DO KONCE I. SVĚTOVÉ VÁLKY

3.1. Vznik a činnost Pěvecko-divadelní jednoty „Lev"

I přesto, že na konci 18. století bylo zrušeno nevolnictví a v polovině století 19. i robota, a i přes velký průmyslový a vědecko-technický rozvoj v 19. století, nepřestával být život pro lidi jednoduchý. A o lidech žijících v horách to snad platí dvojnásob. Přesto, anebo snad právě proto si dokázali lidé najít chvíle, ve kterých věnovali svůj čas a energii činnostem přinášejícím hlavně duchovní obohacení nejen jim samým, ale i jejich spoluobčanům. Bylo to hlavně kulturní a společenské vyžití, které přinášelo lidem potřebnou příjemnou změnu do jejich života a dávalo jim tak na chvíli zapomenout na každodenní těžkou dřinu.

Mnohé společenské akce byly organizovány různými spolky, které začaly vznikat hlavně v druhé polovině 19. století. Především v šedestých letech 19. století totiž přichází pro spolky ten pravý čas. Je to doba uvolnění, která kontrastuje s tvrdým policejním režimem Bachova absolutismu následujícím po revolučních událostech v roce 1848. Ve městech i na vesnicích, kde spolky vznikaly, se v jejich činnosti angažovalo hodně lidí. Spolky totiž nevznikaly jenom z důvodu kulturního a společenského vyžití, ale představovaly pro Čechy, kteří cítili v monarchii národnostní útlak, centra národního a sociálního hnutí.

Koncem 19. století vznikají spolky i v Držkově. Nejdříve to byla v roce 1880 Pěvecko-divadelní jednota „Lev". Jejím prvním předsedou se stal stavitel František Vodseďálek a jednatelem Karel Kuršel. Při svém založení měla jednota 21 řádných členů, ale v případě potřeby účinkovali v představeních i nečlenové.

Stanovy „Lva", které byly vytvořeny podle již povolených stanov ochotnického spolku ve Vysokém nad Jizerou, byly schváleny až roku 1888. C. a k. rakousko-uherské úřady dělaly takové průtahy pravděpodobně kvůli názvu „Lev". Zřejmě správně tušily, že se za ním skrývá symbol samostatnosti českého národa. Vždyť také účel vzniku jednoty uvedený ve stanovách - „šířiti vzdělanost a osvětu, podporovati účele dobročinné a povznášeti život společenský" - byl jen zástěrkou pro ten skutečný: „pracovati lidovýchovně a vésti lid k čisté demokracii, dbáti udržení

mateřského jazyka a národního ducha v občanstvu, jak k tomu vedou a vybízejí spisy našich věhlasných buditelů."[1]

Vedle prvořadého cíle - pořádat divadelní představení - si jednota kladla za cíl pořádat hudební akademie a koncerty, spolkové zábavy a výlety a pěstovat církevní zpěv při zvláštních slavnostech.[2] Proto se v názvu jednoty objevuje „pěvecko". Faktem ale je, že se o jednotě všeobecně hovořilo jako především o spolku ochotnickém, tedy divadelním.

A není divu, že nejstarším zdejším spolkem byl právě spolek divadelní. Vždyť ochotničení mělo v tomto kraji svou tradici, jak dokazuje i František Mizera v Pamětech města Semil a okolí: „... První počátky divadla ve zdejším okolí se objevují ve druhé polovině 18. století. Hrály se hlavně kusy biblické, výtvory našeho podhorského lidu, našich písmáků či literátů, kteří zpívali ze starých kancionálů na kostelním kůru. Předčítali také při pobytech a přástkách večerních věci zprvu čistě náboženské: životy svatých, legendy apod. Z toho byly záhy vytvořeny hry divadelní, jako Josef Egyptský, O Davidovi, Divadlo o Samsonovi, O umučení apod. ..."[3]

Tradice držkovského ochotničení je mnohem starší než doba vzniku pěvecko-divadelní jednoty. Sahá snad až do druhé poloviny 18. století. Tak to alespoň tvrdili v roce 1923 někteří starší členové jednoty pan František Bulva, František Matoušek a paní A. Čílová, kdy vzpomínali nejen na to, co zažili oni, ale měli v paměti i co jim vyprávěli už jejich dědečkové.[4] Nejstarší vzpomínka se váže k roku 1778, kdy se provozovala na Milíři (neboli na „Drahách")[5] hra „Genofa".[6] Z peněz, které se za představení utržily, byla pořízena socha sv. Františka Serafínského (obr. č. 1 - str. 30), na jejímž podstavci je vytesán reliéf sv. Genovefy, snad v upomínku na to, jak byla socha pořízena. Brzy se hrál „Josef Egyptský", ten však na hřbitově na jednoduchém podiu.[7] Protože se tehdy hrávalo pod širým nebem, konala se samozřejmě představení jenom v létě, vždy v neděli odpoledne.

---

[1] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 31-32.
Srov.: MLK Držkov - desky „Tělovýchova v Držkově a kultura", kopie stanov Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově - dok. č. 6.
[2] Tamtéž.
[3] Mizera, F.: Paměti města Semil a okolí. Semily 1930, s. 223.
[4] Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z r. 1923.
[5] Laurin, F.: Pohled do minulosti. In: Sborník okresu Železnobrodského. 1. Železný Brod 1924, s. 129.
[6] Také někdy psána Genovefa nebo Jenovefa, dnes Jenůfa - pozn. aut.
[7] Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z r. 1923.
Srov. Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 32.

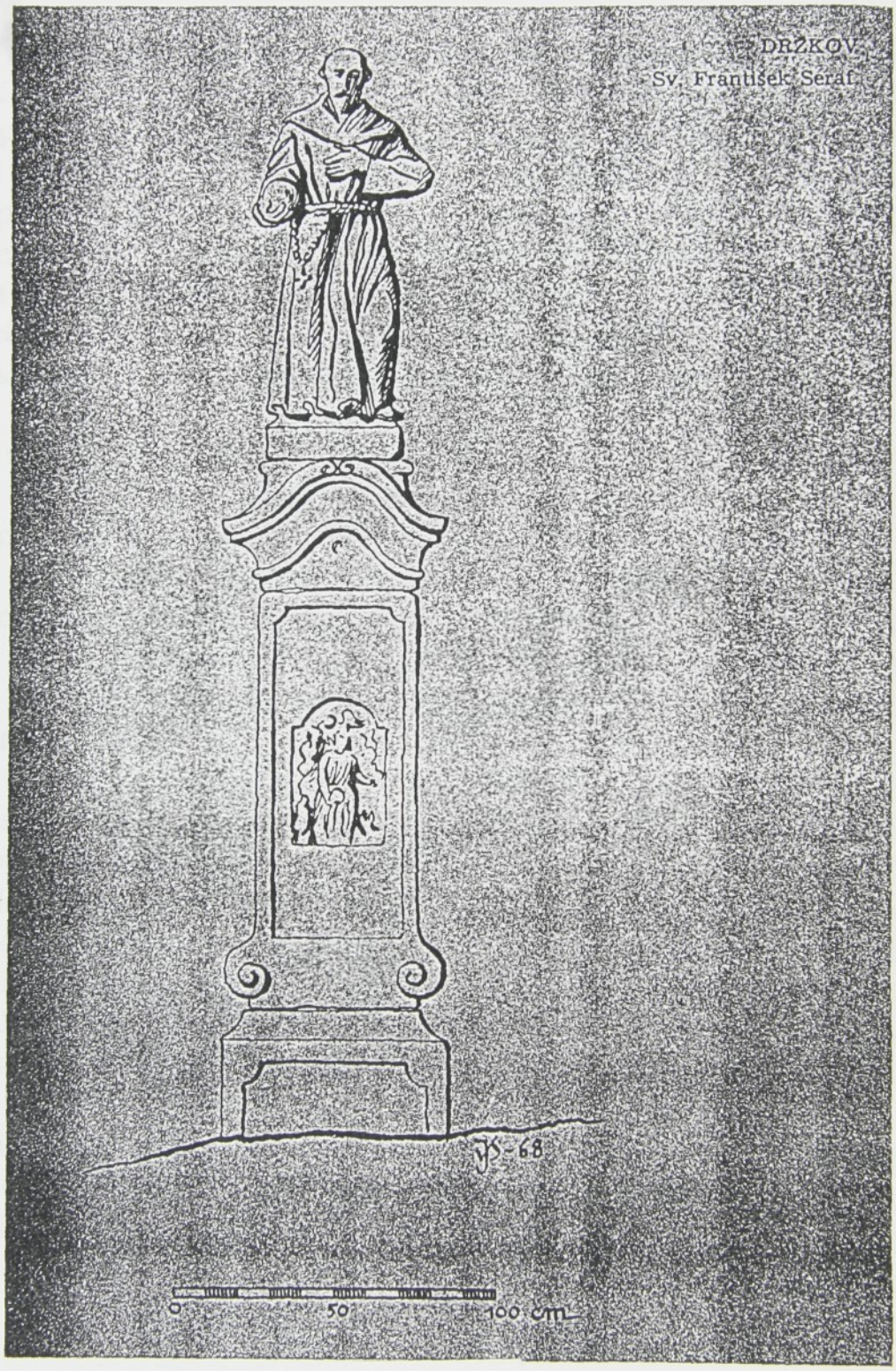

Obr. č. 1

Že se ochotničilo na hřbitově, není ani moc překvapující, pokud si uvědomíme, že první hry byly na biblická témata. Vždyť kořeny českého divadla nutno hledat právě v tématice náboženské. Potvrzuje to i první známá česká scéna - Mastičkář, která vznikla snad už ve čtyřicátých letech 14. století. Pravděpodobně se jedná o část nějaké velikonoční hry.[1]

Vzhledem k tomu, že do náboženských her začaly postupně pronikat světské prvky, a také kvůli tomu, že pokud se sešlo na představení hodně lidí, pak tento dav ničil hroby, bylo v Držkově zakázáno hrát na hřbitově. Další představení ochotníků se proto hrála už jinde, a to u Čílů „na úvoze". Vstupné bylo dobrovolné, vybíralo se takříkajíc „do čepice". Obecenstvo většinou stálo. Na konci představení bylo vždy oznámeno, kdy se bude konat další. Představení se opakovalo tolikrát, dokud na ně lidé chodili. Pak se ochotníci vydali se hrou do okolí. Tak hrávali držkovští ochotníci např. V Radčicích, Hořením Hamře, u Navarova, u Tanvaldu a jinde.[2]

V tomto období působil v Držkově jako farář Daniel Jan Metelka. Byl to muž, který se sice nenarodil přímo ve vsi, ale přesto jako by byl Držkovákem. Byl tu nejdřív od roku 1749 jako kaplan a v letech 1772-1785 jako farář. Kromě svého duchovního poslání se věnoval i sbírání a sepisování místních historických pamětí. Tato jeho spisovatelská činnost vede k domněnce, že je autorem některých duchovních divadelních her, které se v 18. a 19. století hrály na Železnobrodsku, především pak hry „Umučení Páně".[3]

V roce 1842 bylo v hostinci „U Králů", což byl později hostinec „U Kotrbů", postaveno první kryté jeviště, takže se mohlo hrát i v zimě. Sporé osvětlení obstarávaly svíčky a olejové lampy. „Kostýmy", které byly velice jednoduché, si herci připravovali sami. Každý si vypomáhal po svém. Běžné šaty si herci upravovali výtvory z barevného papíru. I zbraně byly papírové, případně dřevěné. Herci se tehdy ještě nelíčili. Vousy si zhotovovali z jemného mechu nebo lišejníku a drátkem si je potom upevňovali k uším.

Za války roku 1866 se nehrálo a rekvizity, kostýmy i opona se ztratily. Teprve v letech 1868-1869, tedy v době kdy se v Praze začíná budovat Národní divadlo, nastupuje nová ochotnická generace. Ta počíná se stavbou nového jeviště, které bylo asi 10 metrů dlouhé. Samotná scéna měla 4 metry.

---

[1] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
[2] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 32.
[3] Lukáš, Lad.: Beseda, obrázkový čtrnáctideník Českého ráje a Podkrkonoší, roč. IV, č. 3, s. 35. Srov. Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 32.

Oponu ,spolu s jedním pokojem a vězením, namaloval železnobrodský malíř Meischeider. Znázornil na ní tehdejší Držkov. Další kulisy přimaloval později držkovský stavitel František Vodseďálek. Jeviště v této době osvětlovaly petrolejové lampy. Obecenstvo, které mělo zakoupeno lístek k stání, stálo vpředu a teprve za ním - na vyvýšeném podiu - seděli ostatní diváci. Délka divadelních her byla obyčejně delší než je obvyklé dnes, a tak se představení mnohokrát protáhla i dlouho přes půlnoc. Konání jednotlivých představení byla ohlašována už na plakátech. Kostýmy si většinou herci i nadále obstarávali sami a jen ty nejdůležitější se začaly pořizovat z peněz utržených za představení a zůstaly majetkem ochotnického spolku.

O tom, že hry měly povzbuzovat národní hrdost nelze pochybovat, pokud se podíváme na tehdejší reperoár ochotníků. Hrály se hry, které měly původ v českých národních pověstech a v naší historii, jako např.: „Oldřich a Božena", „Břetislav a Jitka", „Vlast", „Mistr Jan Hus", „Jan Žižka z Trocnova", „Obležení Prahy od Švédů" a další.Část výtěžku z těchto her použili držkovští ochotníci na zakoupení bubnu a činel. Herci se stále ještě nelíčili, pouze v nejnutnějším případě si „vyrobili" knír.[1]

V letech sedmdesátých se hrávalo dost často. Každá hra se musela hlásit na hejtmanství spolu se jmény účinkujících, účelem hry ap. Důvodem bylo mj. to, že ještě neexistoval oficiální ochotnický spolek.

Lidé, kteří hráli divadlo, tedy nejen ochotníci ve zdejším kraji, nebyli po vnější stránce dlouho žádným způsobem organizováni. Teprve až když byly v 60. letech 19. století obnoveny ústavní svobody, díky nimž se opět rozvinulo ochotnické hnutí, začínají ochotníci vytvářet volné spolky navazující většinou na činnost amatérů z doby předkonstituční. Legální a řádně registrované spolky mohly pak vznikat díky zákonu o právu spolčovacím a shromažďovacím z roku 1867. A když se v Praze v roce 1868 konala snad pro každého Čecha významná událost - kladení základního kamene k Národnímu divadlu - využili zástupci ochotnických spolků tuto událost k tomu, aby se sešli na valné schůzi. Na ní založili „Divadelní jednotu", která měla díky jednotným stanovám vymezit ochotnickému hnutí jakási pravidla. Její funkci pak měla převzít „Matice divadelní", ustavená v Praze roku 1880. Protože ta však nevyvíjela téměř žádnou činnost, vznikla místo ní už po pěti letech „Ústřední Matice

[1] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 34-35. Srov. 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.

divadelních ochotníků československých (ÚMDOČ)[1], která se v roce 1892 přejmenovala na Ústřední Matici divadelního ochotnictva československého (ÚMDOČ).[2]

Roku 1879 přistavěl v Držkově pan Kotrba sál, kde se zřídilo o rok později nové větší jeviště, které maloval pan Prokop ze Semil. Staré jeviště s kulisami i opona s malbou Držkova byly prodány do Lastiboře.[3] Ochotníci dohromady s hasiči zakoupili heligon.

Roku 1880 končí v Držkově ochotničení „na divoko" a vlivem několika jednotliovců, především Františka Vodseďálka, Petra Pavlaty, Josefa Bulvy a Karla Kuršela, bylo přikročeno k utvoření řádného ochotnického spolku,[4] Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově. První předseda spolku, František Vodseďálek, se nejdříve postaral o již zmíněné nové a dokonalejší jeviště s novou oponou a čtyřmi proměnami. Na něm zahájil „Lev" svou činnost. Hrálo se pak vždy v předvánoční - adventní a postní době.

Nově založený spolek dbal toho, co si předsevzal jako hlavní cíl své činnosti, totiž povznášet národního ducha. Dokazuje to fakt, že se ve dnech 5. a 12. prosince 1880 uvedl na novém jevišti hrou J. K. Tyla „Jiříkovo vidění." Jistě to nebyla náhoda, že si držkovští ochotníci vybrali právě Tyla, který je spolu s Václavem Thámem tím nejdůležitějším představitelem českých národních obrozenců. Tyl byl tehdy pravděpodobně nejblíže srdci nejen držkovských ochotníků. A není divu, vždyť on sám byl autorem divadelních her i hercem v kočovných společnostech, jak krásně popisuje Alois Jirásek v „F. L. Věkovi."[5]

Držkováci byli po okolí vyhlášení muzikanti. Nejen, že se rádi věnovali hraní na hudební nástroje, ale měli zájem i o zpěv. Proto už při ustavování spolku počítali s tím, že součástí jejich činnosti bude i hudební produkce. „Lev" hrával i hry se zpěvy, operety a také opery, z nichž se nejvíce líbila „Andulka". Tu ochotníci několikrát opakovali v Držkově a vystupovali s ní pohostinsky i jinde.[6] Předseda spolku také vhodně využil místních hudebníků, kteří vystupovali před divadelním představením a v přestávkách mezi jednáními. Tato tradice se uchovala a přežila i II. světovou válku. Diváci byli s touto novotou spokojeni, ale divadelní spolek musel za tuto

---

[1] Černý, F.: Dějiny českého divadla. Sv. III. Praha 1977, s. 455.
[2] Tamtéž , s. 176.
[3] Dnešní Vlastiboř. (pozn. aut.)
[4] Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z roku 1923. Srov. Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 35.
[5] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
[6] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 36, 417.

zábavu dobře platit. Proto v roce 1927 uvažoval výbor ochotníků o tom, že by stačilo omezit účinkování mnoha hudebníků na sextet, aby se ušetřilo.[1]

Během let 1880-1888 se hrávalo ročně 9-10x. Celkem za tu dobu bylo sehráno 77 her. Patřily mezi ně např.: „Svědomí," „Svatojánská pouť," „Česká meluzina," „Mravenci," „J. K. Tyl," „Muž národa" a další. Že tehdy lidé žili pro národní myšlenku a pomoc druhým, ukazuje fakt, že veškerý zisk z těchto představení věnovali ochotníci na národnostní a humánní účely a pro jednotu nenechávali nic.

Když byla Pěvecko-divadelní jednota „Lev" v Držkově v roce 1888 řádně ustavena, byli i její funkcionáři ustaveni řádně. Byli to:

předseda - Fr. Vodseďálek, stavitel
ředitel divadla - P. Pavlata, obchodník
ředitel hudby - Jindř. Kotrba, hostinský a kapelník
jednatel - Karel Kuršel, poštovní výpravčí
pokladník - Jos. Číla, obchodník skel. zbožím.[2]

Činovníci spolku se scházeli na schůzích, kde projednávali otázky, spojené s fungováním jednoty. Z protokolu o výborové schůzi jednoty konané dne 29. října 1899 a mnoha následujících se dozvídáme některé podrobnosti. Například, že se tento výbor zabýval výběrem repertoáru pro nadcházející období, přijímaním nových členů a spravoval také finanční otázky jednoty. Pro zajímavost lze uvést některé hry, které držkovští ochotníci nastudovali a uvedli. V roce 1900 byly mj. uvedeny hry „Dvě Růženy," „Hra osudu" a „Bouře v zátiší," roku 1902 „Pod krovem otcovským," „Neznámá pevnina," „Tchán Kondelík a zeť Vejvara," na vánoce 1904 „Vosí hnízdo," „Andulka" a v roce 1906 k padesátému výročí Tylovy smrti „Paličova dcera" a „Strakonický dudák." Na Nový rok 1912 se hrál „Jánošík."

Mezitím v roce 1908 došlo k požáru hostince „U Kotrbů" (16. května), čímž utrpěla divadelní jednota škodu 250 korun. Tato částka představovala zisk ze všech divadelních představení v roce. A tak se opět buduje. Roku 1909 bylo zřízeno nové jeviště, oponu namaloval držkovský malíř Alois Otahal.[3]

V této předválečné době se hrálo až 10x do roka za vysoké účasti návštěvníků. Ta klesla až po válce v souvislosti se zřízením místního

---

[1] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
[2] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 36.
[3] Kniha zápisů Pěvecko divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1899-1912.

biografu. Hrát se nepřestalo ani v těžké válečné době, i když představení nebyla tak častá.

Největší problémy s činností spolku nastaly v prvních dvou válečných letech 1914-1915. Byl nedostatek mladých mužů, kteří museli narukovat a ani poměry nepřipouštěly, aby se mohla činnost rozvíjet. Postupem času se stávalo i to, že režisér, který měl velké potíže s obsazováním mužských rolí, počítal s těmi vojáky, kteří mohli přijet domů na dovolenou, jako s potencionálními herci.

Ačkoliv činnost spolku se zmenšila, návštěvnost stoupla. Svou roli zde hrál jistě fakt, že lidé zavaleni za války kupou starostí a problémů každodenního života, se chtěli odreagovat a vhodným prostředkem k tomu se jim stalo právě divadlo. V letech 1914-1918 bylo sehráno celkem 19 divadelních her a byla uspořádána 1 akademie. Největší úspěch měla hra „Hraničáři". Prvně byla uvedena v únoru 1918 a čtyřikrát se opakovala. Po finanční stránce se nejvíce vydařila hra „Povodeň" uvedená v roce 1918, která vynesla příjem téměř 630 korun.[1]

Výbor ochotnického spolku se za celé válečné období sešel jen asi třikrát, což bylo ovšem výjimečné. Před válkou a po ní se výborové schůze konaly téměř každý měsíc a někdy i dvakrát do měsíce.[2]

[1] Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934.
[2] Tamtéž.

3.2. Založení držkovského Sokola

Když v 60. letech 19. století nastává velký rozmach českého kulturního dění a s ním období zakládání významných kulturních spolků, nabývá mocného ohlasu vlastenecké tělovýchovné hnutí Sokol, založené roku 1862 dr. Miroslavem Tyršem a Jindřichem Fügnerem. Ti se nechali inspirovat obdobnou německou tělovýchovnou organizací „turnérů".[1] Sokol byl však hnutím výsostně českým. Sami zakladatelé Sokola propagovali myšlenku, že člověk by měl kromě svého ducha povznášet i své tělo pravidelným cvičením. Ovšem nejen v tom viděli zakladatelé Sokola jeho poslání. Další a nedílnou součástí tohoto hnutí byly sokolské průvody, výlety, přednášky i veřejná cvičení, které se staly manifestacemi rozmachu českého života a důležitou součástí národního hnutí.

Sokolské ideje pronikly do našeho kraje už v 60. letech 19. století, ovšem k založení držkovské jednoty došlo až o více jak dvacet let později, ve druhé polovině srpna 1885. Tehdy se sešli v hostinci pana Tomáše Číly (tzv. „Na Louži")[2] v Držkově budoucí zakládající členové místního Sokola: Jos. Šimůnek (z č.p. 56), Josef a František Kubáčkové, Josef Havel (č.p. 91), Tomáš Číla, Jindřich Hornych, Petr Prousek, Jos. Mrklas, Karel Brůna, Jos. Matoušek (č.p. 6), Jos. Šimůnek st. a z Plavů Fr. Brůna. Tito činovníci chtěli založit takový spolek, který by „...chránil obec naši před rozpínavostí německou a působil k tomu, aby občané sílili tělesně, duševně a hospodářsky."[3] Na základě tohoto jednání bylo napsáno provolání k držkovským a plavským občanům, kde byli nabádáni ke vstupu do nového spolku. A tak se počet členů zvýšil na 19.

Začátkem září 1885 byly zaslány příslušným úřadům stanovy Sokola. Mezitím už byl ustaven zatímní výbor držkovských sokolů. 29. září 1885 byly c.k. místodržitelstvím v Praze stanovy schváleny, čímž nabylo založení Sokola Držkov oficielní podobu. V čele prvního zatímního výboru stanul Jos. Šimůnek jako starosta, Jindřich Hornych coby jednatel a členy výboru byli ještě Jos. Kubáček a Tomáš Číla.

Na první výborové schůzi konané 26. ledna 1886 bylo dojednáno zakoupit látku na sokolský kroj (červené košile). Na druhé schůzi, která se sešla o dva dny déle, pak padlo rozhodnutí uspořádat 14. února t. r. první

---

[1] 1885-1985 Sokol Držkov, s. 3

[2] 1885-1935 Sokol Držkov - Pamětní list, s. 5.

[3] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 1.

sokolský ples „U Kotrbů", už v nových sokolských krojích. Ples se také úspěšně uskutečnil. A zdaleka nebyl posledním.[1]

20. března 1886 se sešla první řádná valná hromada, při které byli zvoleni mj.: Jos. Šimůnek starostou spolku, Tomáš Číla místostarostou, Jos. Kubáček jednatelem a Karel Brůna pokladníkem. Bylo zde také dohodnuto uskutečnit sokolský výlet do Bohdalovic a získat hamrovskou mládež, aby založila Sokol. Snaha byla zakončena úspěchem, a tak už v červnu 1886 držkovští sokolové zorganizovali společný výlet s hamrovským sokolstvem do Jilemnice (6. června). Podobným způsobem ovlivnila držkovská jednota i vznik Sokola v Zásadě (1886).

4. července 1886 se držkovská jednota spolu s jednotou železnobrodskou vydaly navštívit hamrovské bratry. Akce se zúčastnila i děvčata, jejichž národní kroj se velmi zalíbil a povzbudil dívky, že založily I. dívčí odbor Národní jednoty severočeské - první dívčí odbor v Čechách. Téhož roku byla také založena Krkonošská župa, k níž se Sokol Držkov přihlásil.

1.srpna 1886 se držkovští cvičenci zúčastnili župního sletu v Železném Brodě. Cvičením byli tak nadšeni, že přemlouvali župní předsednictvo, aby se budoucí župní slet uskutečnil v Držkově.

V prvním období existence Sokola v Držkově se cvičilo u Čílů (u bratra Tomáše Číly). Hrazda byla postavena v zahradě, prostná s tyčemi a činkami se cvičila v hostinské místnosti. K nářadí přibyl na konci roku kůň zakoupený za 58 zlatých v Lomnici nad Popelkou.[2]

Když byl v roce 1887 zakázán všesokolský slet v Praze, vyjádřili držkovští sokolové svůj záporný postoj k tomuto aktu zasláním souhlasu českobrodskému spolku „Podlipanský" s jeho provoláním k českým poslancům na říšské radě „na ochranu Sokola a proti zkracování práva shromažďovacího." Přes zákaz všesokolského sletu v Praze se v Držkově konal 25. července 1887 župní slet, který se vydařil - získal jednotě nové členy a lehce vylepšil finanční situaci spolku. Ozvaly se zde také hlasy, že by bylo třeba postavit tělocvičnu. Za tím účelem bylo po sletu jednáno s panem farářem Janem Kořínkem o prodeji pozemku, výboru byla podána žádost o příspěvek a zároveň byla zřízena zvláštní pokladna pro stavební fond. Nakonec byl v příštím roce (1888) zakoupen pozemek od pana J. Vedrala (č.p. 7) v Držkově.[3] Se stavbou se však zatím nezačalo. Již

---

[1] Viz příloha č. 7.
[2] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 1-3.
[3] Tamtéž, s. 4.

zakoupený pozemek byl roku 1896 prodán, neboť se ukázal pro stavbu tělocvičny nevhodný a od pana Jana Matouška byl zakoupen pozemek nový za 150 zlatých. Protože ani ten se však k zamýšlené stavbě nehodil, byl nakonec vyměněn s panem Františkem Pallou za pozemek sousední.[1] Než byla postavena tělocvična, cvičívalo se porůznu, např. na sále „U Kotrbů", u bratra Jar. Matouška apod.[2] I když věková hranice členství v Sokolu byla stanovena na 18 let, dohodla se v květnu 1890 výborová schůze, že mohou být přijati ke cvičení i mladší chlapci.

Roku 1897 se začalo se stavbou tělocvičny, při které pomáhala většina členů nejen prací, ale někteří i bezúročnou finanční půjčkou na 10 let. V červnu slavila jednota položení základního kamene, do kterého byly uloženy písemné památky o založení jednoty a o stavbě tělocvičny. Stavbu řídil čtrnáctičlenný stavební odbor, v jehož čele stál J. Bulva st. V červenci 1898 byla stavba za velkých finančních potíží dokončena. 14. srpna 1898 ve 14 hodin se tak mohlo po měsících velké námahy uskutečnit slavnostní otevření tělocvičny, kterého se zúčastnilo 180 členů Sokola v krojích. Poté byla pro všechny přítomné připravena oslava v blízkém lesíku „Březí", kde hrála držkovská hudba pod vedením sokola Jindřicha Kotrby. Výjimečný den byl zakončen večerním plesem v sokolovně.

Sokolovna (obr. č. 2 - str. 39) od té doby sloužila svým členům, kteří se tu pravidelně scházeli dvakrát týdně, vždy ve středu a v sobotu, ke cvičení. Bylo však ujednáno, že tělocvična spolu s nářadím může být využívána i školou pro hodiny tělocviku.[3] A tak není divu, že cvičenci se snažili rozmnožit svá nářadí. K bradlům, která byla zakoupena už roku 1895, přibyla do tělocvičny o čtyři roky později šplhadla, v roce 1912 patnáct párů kuželů a za dva roky kladina. V roce 1914 už také na louce nad tělocvičnou vzniklo oplocené hřiště.[4]

Tělocvičný sál však byl hojně využíván i pro kulturní účely. Hned 6. listopadu 1898 se zde konala první slavnost - „Fügnerův večer". Poté co sokolové 23. července 1899 uctili památku Karla Havlíčka Borovského, následovaly v listopadu téhož roku 2 přednášky - první s názvem „Bitva bělohorská", druhá se zabývala tématem „Očisty, kázně a práce."

---

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 9.
[2] Tamtéž, s. 3, 6, 7.
[3] Tamtéž, s. 10-12.
[4] Tamtéž, s. 8, 12, 23, 24.

Obr. č. 2 Tělocvična v Držkově.

Zdejší jednota získávala mezi okolními jednotami vyznačné postavení. A místní členové Sokola zřídili v dubnu 1899 držkovský okrsek Sokola se sídlem v Držkově. 13. srpna toho roku uspořádali u „Březí" župní slet. O dva roky později se 25 členů, z toho devět cvičících, zúčastnilo IV. všesokolského sletu v Praze, který se konal ve dnech 28.-30. června 1901. Od roku 1901 má držkovský Sokol také nového starostu. Je jím Jos. Číla, a to až do roku 1909, kdy ho vystřídal v této funkci Jos. Šimůnek (do roku 1910). V roce 1911 je starostou držkovského Sokola Karel Brůna, ale roku 1912 už Josef Bouček, který pak tuto funkci zastával až do roku 1923.[1]

Kromě samotného cvičení pořádali Sokolští bratří i výlety po okolí, často s cílem navštívit místo významné pro naše dějiny. Tak se uskutečnil např. v roce 1891 výlet na Kalich na Malé Skále. V roce 1896 zavítali držkovští sokolové na výlet do navarovského zámku, kde se navíc konal koncert v tamní zámecké zahradě. Téhož roku uskutečnili i výlet s železnobrodskými bratry do Jirkova a Kamenice.

V roce 1902 dosáhla jednota už 100 členů, z toho bylo 13 žen. Ty také začaly v tomto roce pravidelně cvičit. Ve stejném roce se držkovští sokolové stali členy „Klubu českých turistů v Praze, a tak byla za finanční pomoci obecního zastupitelstva zřízena v sokolovně studentská noclehárna o 3 lůžkách. Konaly se opět sportovní a kulturní akce. Např. 2. června bylo uspořádáno cvičení v navarovském zámeckém parku, po němž následoval koncert. Před Husovým svátkem se konala oslava k uctění jeho památky. Organizovaly se i další výlety do okolí, členové jednoty se účastnili okrskového cvičení v Bratříkově a závodů ve Vysokoém nad Jizerou.[2]

Lidová knihovna, kterou sokolové zařídili a otevřeli 1. října 1898 byla v roce 1904 přeměněna na veřejnou. Sokol také pomáhal zřídit v roce 1908 veřejnou čítárnu v zasedací síni obecního zastupitelstva ve škole. Přitom se jednota stala členem této čítárny.[3]

Jednota byla i v dalších letech velice činná. Její členové se účastnili okrskových cvičení v nedalekých vesnicích, např. v Bratříkově, Radčicích, Bítouchově u Semil, Českém Šumburce a jinde a také župních závodů po okolí.

Roku 1910 oslavila jednota 25. výročí své existence. Oslavy se konaly dva dny. 11. června byl v opravené a nově vymalované tělocvičně pořádán

---

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 14-37.
[2] Tamtéž, s. 15.
[3] Tamtéž, s. 11, 16 -19.

slavnostní večer. Po přednášce zazpívalo „Sokolské kvarteto" ze Železného Brodu a držkovský zpěvácký spolek „Dalibor." Druhý den dopoledne se konala slavnostní valná hromada. Na ní byl rozvinut nový prapor, dar od držkovských paní a dívek, a opět zpíval sbor „Dalibor." V rámci oslav jednota vydala „Pamětní list" s dějinami Sokola.

V roce 1910 začíná cvičit v jednotě už i ženský dorost. Fakt, že cvičí v jednotě i mládež, neunikl Okresní školní radě v Semilech, která sice nebyla proti, ale požadovala, aby cvičitelé měli zkoušku z tělocviku. Ve stejném roce jednota zřídila vzdělávací odbor, jejímiž členy byli zvoleni Dr. R. Marek, učitel Oldřich Číla a řídící učitel Fr. Sladký. Spolková knihovna měla t. r. už 426 svazků.

V letech 1911 a 1912 pokračovali sokolové ve vzdělávací činnosti. Uskutečnili v tělocvičně velmi úspěšné koncerty „Ševčíkova smyčcového kvarteta" a „Českého pěveckého kvarteta" a přednášku Josefa Mejsnara pod názvem „O vývoji země a jejího tvorstva."

V roce 1913 byl v jednotě ustaven odbor lyžařů, tedy první sportovní oddíl. Hned počátkem roku 1914 pak bylo úřady povoleno,aby v Sokole cvičilo i žactvo. V tomto roce už měla jednota 163 členů - 117 mužů a 46 žen.[1]

Členové držkovského Sokola se zrovna účastnili župního sletu v Roztokách u Jilemnice (červen 1914), když přišla zpráva o zavraždění následníka trůnu Františka Ferdinanda d´Este. Bylo jasné, že válka je neodvratná. Když potom 26. července pracovali členové na úpravě držkovského hřiště, zastihla je zpráva o vyhlášení mobilizace. Téhož večera se pak všichni vojáci sešli na rozloučenou. Všichni se shodovali na tom, že je nutno dostat se do zajetí k Rusům nebo Srbům. Každý proto žádal sokolský odznak, kterým se chtěl legitimovat. Myslelo se , že Rusové i Srbové tento odznak znají. Začala válka, muži odešli na frontu, ženy necvičily. [2]

V jednotě nastala po vypuknutí války těžká práce pro ty, kteří zůstali doma. Byla zajištěna akce, díky níž jednota pomáhala při práci na poli těm ženám, které zůstaly doma samy bez svých mužských protějšků. Vypomáhal tehdy i dorost. Tato akce se však uskutečnila jenom první léto, protože napřesrok už museli narukovat kromě starců a dětí všichni muži.

---

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 21-24.
[2] Tamtéž, s. 25.

Jednota se i přes tuto situaci snažila pracovat. Na výborové schůzi konané dne 5. srpna 1914 byl požádán dřívější jednatel držkovského Sokola Pavel Polman, aby dočasně opět vykonával tuto funkci. I přes úsilí se ale nedařilo pokračovat v práci. Vždyť narukovat muselo 71 členů jednoty, dalších 7 lidí zemřelo a k těmto lidem přibyl i později povolaný dorost. Jednota nyní vlastně jenom vyřizovala rozkazy Československé obce sokolské (ČOS).

Když byly na počátku války povoláni její představitelé k místodržiteli hraběti Thunovi za účelem vyjádření svého stanoviska k monarchii, vyjádřili se zástupci sokolstva k místodržitelově plné spokojenosti. Proto přicházely i do Držkova hned od počátku války zprávy, že sokolstvo má měnit sokolovny v lazarety, pořádat sbírky pro Červený kříž a šít pro vojáky. I držkovská jednota byla vyzvána, aby byla tělocvična přeměněna na lazaret. Sokolové se vymluvili na přílišnou vzdálenost od železniční zastávky a nepřítomnost lékařů a ošetřovatelek.

Faktem také bylo, že pravé stanovisko ČOS vyjadřovalo úplný opak než to oficielní, podané pro klid hraběti Thunovi. Skutečný názor předal sokolstvu tajný posel ČOS na schůzi v Libštátě, které se účastnil i starosta držkovského okrsku br. Josef Jodas, v té době řídící učitel v Loužnici, který byl později přeložen do Držkova a stal se členem místního Sokola. Na této schůzi bylo sokolským jednotám doporučeno, aby zatajily svá jmění, nekonaly žádné sbírky na Červený kříž a ani neposkytovali tělocvičny pro zřízení lazaretů.

Od J. Jodase se dozvěděl o pravém stavu věcí na tajné schůzce v Loužnici starosta držkovského Sokola Josef Bouček a nový dočasný náčelník Jos. Šourek. A tak byla provedena opatření, která předstírala, že jednota má dluh 3 000 korun u železnobrodské spořitelny a dalších 1 000 korun vypůjčených u kampeličky v Držkově. Jenže policejní komisařství se časem začalo o sokolstvo více zajímat. Došlo k rozpuštění Československé obce sokolské, policie se dozvěděla i o tajné sokolské schůzi konané v Libštátě na začátku války a také o tom, že se jí účastnil držkovský okrsek. A tak se 10. března 1917 objevují v Držkově představitelé pražské tajné policie. Činovníci Sokola byli tajně informováni, že vláda hodlá provádět prohlídky u sokolských činovníků, a tak byli na tuto „návštěvu" připraveni. Policie prohlížela písemnosti jednoty a vyslýchala nejdříve jednatele držkovského Sokola bratra Polmana a později i další tři činovníky jednoty: starostu Jos. Boučka, pokladníka Jaroslava Vondráčka a místostarostu Josefa Šimůnka. K tomu došlo až poté, co se policejním komisařům podařilo objevit jakýsi krátký zápis v knize protokolů. Jinak všechny dokumenty,

které by mohly nějakým způsobem ohrozit sokolstvo, byly včas spáleny. Všichni byli zatčeni a později odvezeni do Prahy spolu s okrskovým starostou J. Jodasem a jednatelem Aloisem Ludvíkem z Loužnice. Všichni byli vězněni a vyslýcháni, ale nejdéle do dvou týdnů se vrátili domů.

Poté držkovský Sokol nejevil žádnou aktivitu až do konce I. světové války a do vyhlášení samostatného československého státu.[1]

[1] 1885-1935 Sokol Držkov - Pamětní list, s.16-20.

3.3. Další spolky vzniklé v Držkově do konce I. sv. války

Ochotnický spolek a Sokol nebyla jediná sdružení, která v Držkově existovala a vyvíjela činnost v období mezi lety 1850 a 1918. Existovala zde i další společenství.

Dokonce ještě dříve než Sokol vznikl v Držkově „Svaz dobrovolných hasičů." Bylo to v roce 1882.[1] O tom, jaká byla hlavní náplň tohoto sdružení díky názvu snad není nutno psát více. Kromě svého prvotního poslání se členové tohoto svazu snažili přispět alespoň svou troškou ke kulturnímu životu obce. V obdobích, kdy ochotnický spolek pořádal plesy, což bylo téměř každou zimu, hasiči pomáhali ochotníkům při organizaci těchto společenských akcí.

Dalším společenstvím, které vzniklo v Držkově ještě za Rakousko-Uherska, byla kampelička. Díky té se zlepšily služby držkovským občanům, kteří si zde mohli půjčovat i ukládat peníze. Kampelička, jejíž celý název zněl „Kampelička, spořitelní a záložní spolek v Držkově, zapsané společenstvo s ručením neobmezeným," vznikla v roce 1904. Členy spolku mohli být obyvatelé Držkova, občané, kteří v obci sice nebydleli, ale vlastnili zde nějakou nemovitost a dále družstva, spolky, obchodní společnosti ap., které měly v obvodu spolku sídlo nebo nemovitý majetek. Každý člen musel složit nejméně 1 závodní podíl ve výši 10 korun. V čele společenství stálo představenstvo a dozorčí rada. Členové těchto orgánů vykonávali své funkce zdarma a měli pouze nárok na úhradu výloh spojených s činností společnosti. Jedině pokladník dostával odměnu, jejíž výši každoročně stanovilo představenstvo se schválením dozorčí rady.[2] Kampelička fungovala pravděpodobně i během I. světové války.

Nedlouho před vypuknutím válečného konfliktu, v roce 1911, bylo v Držkově založeno další sdružení. Jednalo se o „Stavební a bytové družstvo „Domov" pro městys Držkov-Plavy." To si kladlo za hlavní cíl činnosti opatřovat svým členům levné byty, případně malé provozovny. Proto bylo členství v tomto společenství výhodné především pro méně zámožné obyvatelstvo.[3]

---

[1] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 76.
[2] SOkAJ - Fond MNV Držkov, karton č. 2.
[3] SOkAJ - inv. č. 40/6 - Stavební družstvo Držkov.
Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s.197.

O rok dříve než stavební družstvo, tedy v roce 1910, vzniklo v Držkově „Družstvo pecnářské pro Držkov a okolí.“[1] Podle stanov tehdy přijatých mohli do družstva vstoupit samostatní vlastníci a nájemci nebo uživatelé rolnických pozemků i obyvatelé z obcí Držkov, Plavy, Hamry, Zásada, Loužnice, Radčice, Jílové a Vlastiboř nebo i právnické osoby jako hospodářské spolky, obce a podobná společenstva. Správními orgány tohoto spolku sídlícícho v Držkově byla valná hromada, dozorčí rada a představenstvo. Družstvo si kladlo za cíl seznamovat členy s moderními zemědělskými stroji, mlít mouku ze zemědělských plodin členů a s pomocí toho provozovat v Držkově pekárnu chleba. A tak vznikla na počátku tohoto století v Držkově pekárna.

Už před vypuknutím I. světové války existoval v Držkově také „Hospodářský spolek,“[2] i když není známo od kdy přesně. Pravděpodobně byli jeho členy rolníci, kteří se prostřednictvím tohoto spolku snažili získávat informace o nových poznatcích a strojích v zemědělství, vzdělávat se a nakupovat osivo, zvířata, popř. stroje pro zlepšení výnosů z polí či z chovu domácích zvířat. Během I. světové války spolek nevyvíjel žádnou činnost.

V Držkově existovala před I. světovou válkou také odbočka „Svazu čsl. dělnictva textilního v Náchodě,“[3] která během války přestala jevit ze zcela pochopitelných důvodů svou činnost.

---

[1] SOkAJ - inv. č. 40/7 - Hospodářské a nákupní družstvo Držkov.
[2] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 189.
[3] Tamtéž, s. 197.

4. ČINNOST DRŽKOVSKÝCH SPOLKŮ OD KONCE PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY DO ROKU 1945

4.1. „Lev“ v letech 1918-1945

Po válce se vrhla Pěvecko-divadelní jednota „Lev“ v Držkově s elánem do práce. A její činnost byla opravdu velmi bohatá. Ve dvacátých letech, tedy za deset let, uspořádala jednota celkem 86 představení. Navíc se každý rok konaly valné hromady, tedy pravidelné výroční schůze, které byly doprovázeny kulturním programem. Jednota pořádala i zábavné večírky a v zimě vlastně už tradičně plesy. Ačkoliv zisk z těchto akcí nebýval příliš vysoký, jednota neváhala i nadále přispívat na dobročinné účely jako bylo např. pořízení pomníku vojákům padlým v první světové válce, peníze poskytla také obecní knihovně v Držkově a stejně tak žákovské knihovně, přispívala na školní pomůcky, na ruské uprchlíky, na držkovský Sokol, zaslala finanční obnosy i Masarykově lize proti tuberkulóze či Ústavu hluchoněmých v Dejvicích. Jakožto člen ÚMDOČ zasílala jednota Ústřední Matici divadelního ochotnictva československého nejen příspěvky, ale i dary.

Neutuchající práce spolku obnášela i nelehkou organizační práci. Znamenalo to námahu, kterou aktivní funkcionáři spolku jistě rádi vynaložili pokud viděli uznání a výsledek v podobě úspěšných představení. Zákonitě ne vždy šlo všechno hladce. Tak se například objevily problémy v roce 1921. Tehdy se měla uvádět hra F. X. Svobody „Rozklad,“ se kterou jednota vystupovala už v roce 1898. Někteří herci v této hře nechtěli účinkovat. Členové výboru proto vysvětlovali hercům, že je to dílo ze života, s výchovným ponaučením a pouze záleží na tom, jakým způsobem je podáno. O tom, že se herci nakonec nechali přesvědčit, svědčí fakt, že hra se uváděla a představení bylo ziskové.[1]

Starosti činovníků jednoty s sebou přinášely i konflikty mezi nimi samotnými. Tak se například stalo, že v roce 1921 chtěl na svou funkci rezignovat dlouholetý předseda ochotnického spolku Karel Brůna. Naštěstí se členům výboru podařilo předsedu přesvědčit, že jim záleží na tom, aby jednotu dále vedl. K. Brůna potom stál v čele Pěvecko-divadelní jednoty až do svého náhlého skonu v roce 1924. Vedl spolek úctyhodných 21 let. Na

[1] Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev“ v Držkově z let 1912-1934.
100 let ochotnického spolku „Lev“ v Držkově 1880-1980.

jeho místě ho poté vystřídal dosavadní místopředseda MUDr. Richard Marek.[1]

Občasná nedorozumění se ale činovníkům pravděpodobně stejně nevyhnula. Svědčí o tom zápis z roku 1922, ve kterém se uvádí, že „předseda apeluje na zachování souladu v naší jednotě mezi členy se zřetelem k tradicím spolku a zachování nejlepšího souladu ve prospěch celku."[2]

Zajímavé snad bude uvést i cenu, kterou platili ve dvacátých letech diváci za zhlédnutí ochotnického představení. V listopadu 1922 schválili členové spolkového výboru novou výši vstupného. Od té doby se platilo za křeslo 6 korun, za ostatní místa k sezení 3-4 koruny, stojící diváci zaplatili 2 koruny. Návštěvníci, kteří se dívali z galerie dali za vstupenku 3 koruny, pokud seděli nebo o jednu korunu méně, v případě, že stáli. Přitom zisky z představení se pohybovaly v průměru okolo 250 korun. Záleželo na představení. Zisk byl někdy pouze 100 korun, zcela výjimečně mohl být i mínusový. Nebylo ale nějak ojedinělé, že zisk z jednoho představení dosáhl 300 korun. Stalo se i to, že se blížil pěti stům.[3]

Držkovský ochotnický spolek měl na svém kontě na konci roku 1930 celkem 387 představení.[4] Od konce první světové války do uvedeného roku sehrál mj. plno her, které jsou i dnes považovány za hodnotné. Jedná se např. o Tylovy hry „Švanda Dudák," „Jiříkovo vidění," „Pražský flamendr," „Lesní panna," o Klicperovy kusy „Zlý jelen," „Jindra," o Stroupežnického hry „Naši furianti," „Zvíkovský rarášek," Zeyerovu pohádku „Radúz a Mahulena," Hálkovu hru „Na statku a v chaloupce," Jiráskova díla „Otec," „Vojnarka," „Samota," „M. D. Rettigová," Vrchlického „Noc na Karlštejně," Preissové hru „Její pastorkyňa," Kvapilovu „Princezna Pampeliška," dále o Mahenovu hru „Jánošík," Schillerovu „Loupežníci," Dykovu hru „Posel," Langrovu „Velbloud uchem jehly," Čapkovu hru „Loupežník," Šrámkovo „Léto" a mnohé další.[5]

Herci Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" však nevystupovali pouze na sále „U Kotrbů." Když místní církev čs. pořádala v roce 1925 hru v přírodě „Žižka," požádali při té příležitosti její představitelé zdejší ochotníky o to, zda by se mohli ujmout sehrání tohoto kusu. Ti se uvolili účinkovat ve hře

---

[1] Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934.
[2] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
[3] Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934.
[4] Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959.
[5] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.

dobrovolně.[1] Toto představení se také opravdu uskutečnilo jak dokazuje dobová fotografie (obr. č. 3).

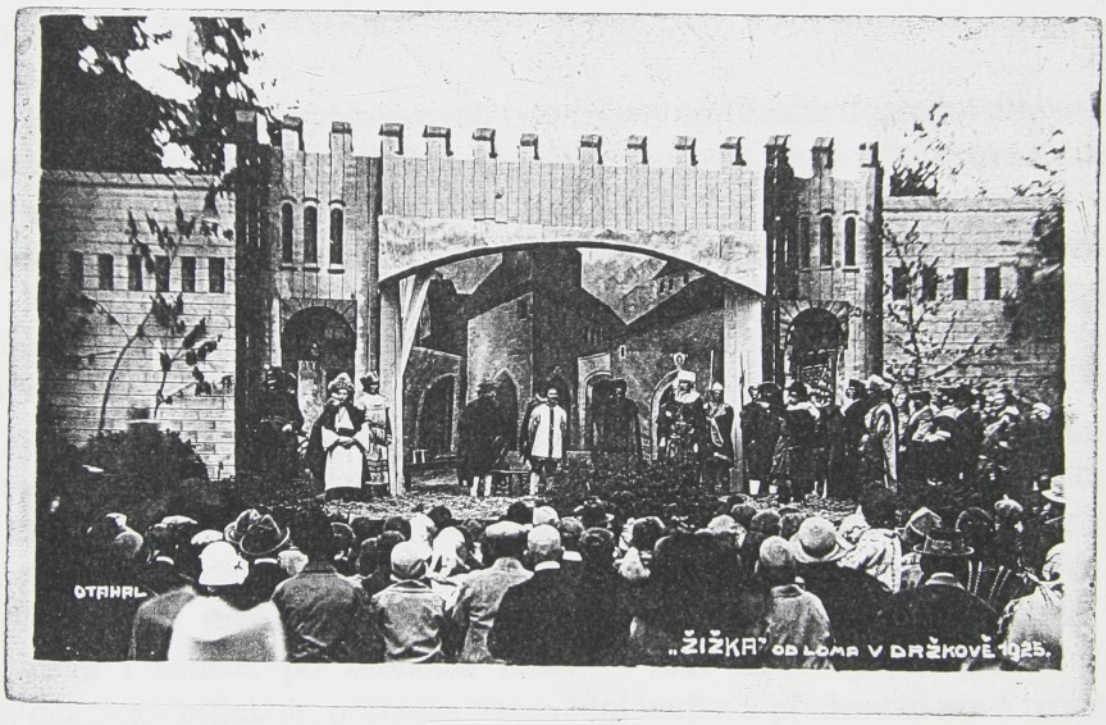

Obr. č. 3

[1] Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934.

Rok 1930 byl pro pěvecko-divadelní jednotu významný tím, že na podzim oslavili ochotníci 50 let existence spolku. Samotná oslava započala v sobotu 8. listopadu večírkem, na nějž obdrželo pozvánku mnoho hostů. Pořádání večírku leželo na bedrech Aloise Otahala ml. Hned druhý den, v neděli 9. listopadu, se konala od 10 hodin valná hromada a ten samý večer následovalo slavnostní představení Stroupežnického hry „Naši furianti," které se velmi líbilo. Vzhledem k oslavám připravili ochotníci ještě další dvě hry. První, komedie od Františka Langra „Obrácení Ferdyše Pištory", se hrála 30. listopadu. Druhá, opereta „Mamselle Nitouche," se hrála dvakrát. Nejdříve 25. prosince a poté se opakovala na Nový rok 1931. V této operetě účinkoval jako host Jan Zelenka, režisér vinohradského divadla v. v. Vzhledem k významnému výročí jednoty se uvolil Josef Mejsnar napsat Pamětní list o historii pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově, který vyšel nákladem asi 300 kusů.[1]

Činovníci jednoty připravovali tyto oslavy už dlouho dopředu, aby oslava padesátiletého jubilea proběhla skutečně na úrovni. Byla připravována nejen organizační stránka oslav, ale dával se do pořádku i inventář jednoty. A to si vyžádalo nemalé finanční náklady. Byla pořízena nová vytahovací opona za 4 400 korun. Za další dva tisíce korun ji potom namaloval Alois Otahal, který na ní znázornil Držkov. Tato opona poté sloužila až do roku 1963. Byly také pořízeny nové kulisy představující les, které namaloval autor opony. A ty stály 300 korun. Za jejich zhotovení, tedy truhlářské a malířské práce, musel výbor vydat 1 150 korun. Nechaly se udělat i další dvoje kulisy - trámová a bílá světnice. Pořízení každé z nich si vyžádalo 664 korun. Bylo rovněž rozhodnuto pořídit i sufity.[2] Ty ochudily spolkovou pokladnu o 348 korun. Bylo také zapotřebí přikoupit sedadla. Jednota investovala do zařízení i nadále, po skončení oslav. V roce 1931 byl instalován nový automatický reflektor, pořízena nápovědní budka a především nové osvětlení jeviště. To naposledy provedené z roku 1923 bylo nutno neustále opravovat, a tak muselo být rekonstruováno.[3]

Od počátku 30. let v době krize klesaly příjmy jednoty, zatímco náklady na činnost neustále rostly. V roce 1932 neměl spolek na účtě žádné peníze, a když na výborové schůzi konané 11. října 1932 podával pokladník zprávu o finančním stavu jednoty, vykazovala dosavadní činnost spolku za rok 1932

---

[1] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934. Srov. Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951. 1958-1959.

[2] Sufita=svislá plochá dekorace nebo závěs kryjící horní část jeviště. - pozn. aut.

[3] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934.

schodek ve výši téměř 350 korun. Kromě toho měla jednota nezaplacené účty za 1300 korun. A tak došel výbor k závěru, že „...Jest zapotřebí úsporně pracovat a dle toho vybírati divadelní hry, aby tím byl větší příjem pro jednotu."[1]

Problémy hlavně finančního charakteru však neustávaly. Členové výboru proto hledali možnosti, jak nalákat obecenstvo. Za velmi důležité považovali, aby do ochotničení byla zapojována mladá generace dobrých herců a hereček. A členů spolku skutečně přibývalo. Zatímco v roce 1932 jich jednota měla 88, o čtyři roky později se jejich počet přiblížil stovce; bylo jich 97.[2] Aby se zvýšila návštěvnost a vzhledem ke špatným poměrům, rozhodl také výbor 1. října 1934 o snížení vstupného o 1 korunu s tím, že pouze při výpravných hrách zůstanou ceny původní, tedy 2-6 korun.[3]Dále byla jednota poměry donucena omezit počet představení. A tak zatímco ve dvacátých letech uskutečnil spolek 86 představení, v letech třicátých jejich počet klesl zhruba o čtvrtinu, na 64.[4] Převládaly hry spíše zábavné a nenáročné. Často se hrály veselohry (např. „Pan solicitátor," „Jak jsem se měl po smrti," „Čokoládová princezna," „Komu Bůh dá úřad," „Abnormální žena," „Zlatý liják") a operety („Odtroubeno," „Na závětří pod Šumavou").[5]

Jednota měla rovněž zájem na tom, aby možnost výběru repertoáru byla co nejširší. A tak se počet divadelních her, které shromažďovala ve své knihovně, snažila neustále rozšiřovat. V roce 1931 měl ochotnický spolek ve své knihovně už přes 500 divadelních her. Ročně jich průměrně přibylo kolem deseti, takže v roce 1936 čítala divadelní knihovna 566 her. Velkou měrou se pak rozrostla knihovna spolku na podzim roku 1938. Tehdy paní Zdeňka Hásková z Prahy, vdova po básníku Viktoru Dykovi, která v mládí často jezdívala ke své babičce do Držkova (dům pod kostelem č.p. 11),[6] věnovala „Lvu" na 100 divadelních her.[7]

To už ale byla doba po mnichovském diktátu, kdy byla naše země připravena o pohraniční území. V roce 1939 došlo poté k vytvoření protektorátu Čechy a Morava. Německo spolu s protektorátní vládou vyvíjely snahu provést germanizaci našeho národa. I proto se neustále stupňoval tlak vyvíjený na českou kulturu. Poté, co byl spáchán atentát na Heydricha, mnohé české profesionální divadelní scény byly uzavřeny. O to

---

[1] Kniha zápisů Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934.
[2] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 372, 406.
[3] Kniha zápisů Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934.
[4] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
[5] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959.
[6] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 363.
[7] Tamtéž, s. 436. Srov. Kniha zápisů Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1935-1951,1958-1959.

větší byl význam těch divadel, která mohla pracovat i nadále. Ale i činnosti ochotníků bylo všemožně zabraňováno a hlavně jejich akce podléhaly kontrole. V roce 1943 nadiktovali okupanti protektorátní vládě, aby omezila činnost všech válečně nevýznamných podniků na území protektorátu. Na základě toho přišel od ministerstva vnitra pokyn na policejní ředitelství a okresní úřady, že tyto mají maximálně ochromovat ochotnickou činnost. Divadelní představení ochotníků byla poté povolována pouze po předběžném doporučení okresního vedoucího moravcovské Veřejné osvětové služby (VOS). Aby spolek obdržel doporučení od VOS, museli být jeho členové „politicky spolehliví a umělecky vyspělí." Splnění obou požadavků úřady zkoumaly a o výsledcích tohoto přezkoušení informovaly Moravcovo ministerstvo. Toto ministerstvo také musely spolky žádat o povolení k provozování těch her, které nebyly na seznamu povolených a doporučených her.[1]

Ani v této těžké době, kdy Držkov spadal do protektorátu Čechy a Morava, ale těsně hraničil se Sudetami, nepřestal ochotnický spolek „Lev" účinkovat. A návštěvnost představení opět začala stoupat. A nelze se ani divit. Po roce 1938 přicházeli do Držkova mnozí vystěhovalci ze Sudet, kteří zde hledali nový domov, takže ke konci roku 1941 čítal Držkov už 1094 osob.[2] Divadlo bylo jednou z mála činností, která posilovala národní hrdost a seběvědomí českých lidí cítících silný německý útisk na každém kroku. Do repertoáru byly proto vybírány takové hry, které alespoň symbolicky toto národní cítění Čechů podporovaly. Tak již v roce 1939 vystoupili držkovští ochotníci s Baldovou hrou se zpěvy „Česká srdéčka," a veselohrou „V českém ráji" od Karla Fořta. Další rok nastudovali lidovou operetu „Čechy krásné, Čechy mé..." a ve stejném roce uskutečnili v rámci oslav 60-tiletého jubilea trvání spolku představení hry od J. K. Tyla „Paní Marjánka, matka pluku." (obr. č. 4 - str. 52).

Představení se i nadále uskutečňovala na sále „U Kotrbů." Hostinec však změnil svého vlastníka, a tak se mnohdy říkalo „U Pavlatů." Nemálo lidí však přivyklo původnímu názvu takovým způsobem, že ten se používá dodnes. Hrály se i hry, které bychom dnes zařadili do lehčího žánru. Ale divadlo sloužilo lidem i k odreagování od všedních starostí a dávalo jim na chvíli zapomenout, že jejich vlast není svobodná. Navíc ve válečné době bylo důležité už jenom to, že lidé mohli slyšet svou mateřštinu, a tak už samotný fakt, že na jevišti vládla čeština, byl pro Čechy povzbuzující. Tato skutečnost sama o sobě musela být velkým zážitkem hlavně pro plavské

---

[1] Brabec, J. a jiní: Dějiny českého divadla. Sv. IV. Praha 1983, s. 541.
[2] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. IV., s. 441, 471.

občany, pro něž pěvecko-divadelní jednota „Lev" vystoupila 28. ledna a 4. února 1940 u nich v sokolovně, tedy v Sudetech, s operetou Vl. Jirouska „U panského dvora" a znovu 24. března toho roku s veselohrou se zpěvy „Moje zlatá holčička." Tyto zájezdy byly povzbuzením a oporou pro naše krajany v pohraničí. Dokazuje to skutečnost, že o ně byl velký zájem. A to se právě nelíbilo německým úřadům. Proto záhy zájezdy zakázaly. Češi ze Sudet potom tajně přecházeli protektorátní hranici, která byla hlídána, aby mohli v Držkově shlédnout české divadlo.[1]

Rok 1940 — Paní Marjánka, matka pluku (M. Čílová a J. Havel)

Obr. č. 4

Držkovští ochotníci však vystupovali, stejně jako před válkou a po ní, pohostinsky i jinde, např. v Šumburku nad Desnou, v Koberovech, v Zásadě

[1] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959.
100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.

či v Radčicích. Podobně hostovaly v Držkově jiné divadelní soubory, jako třeba Pěvecko-divadelní jednota „Krakonoš" z Vysokého nad Jizerou či Spolek divadelních ochotníků „Tyl" ze Zásady.[1]

Když chtěli za války ochotníci v Držkově hrát, museli předkládat příslušným úřadům předem vybrané hry přeložené do němčiny. Občas se stávalo, že úřady některou hru nepovolily. To se přihodilo například v roce 1940. Tehdy se už cvičila Bozděchova hra o životě na českém gymnáziu „Habada a Jordán," ale Okresní úřad v Semilech hru zakázal. Je možné, že důvodem bylo také to, že představení bylo naplánováno na 17. listopad, tedy na první výročí zavření českých vysokých škol. Pravděpodobně si úřady daly obsah hry do spojitosti s touto rok starou událostí a považovaly uvedení hry za provokaci. Záhadou pak ovšem zůstává, proč Okresní úřad v Semilech nepovolil ani mikulášský večer, který se měl konat 8. prosince toho roku, navíc i přesto, že jej už dříve Oberlandrat v Jičíně povolil. Nebylo to ovšem naposledy, co úřady nějakou hru nepovolily.[2]

V roce 1941 se Pěvecko-divadelní jednota „Lev" Držkov zúčastnila „První divadelní soutěže v Podkrkonoší," kterou organizoval a pořádal ve dnech 29. března - 27. dubna ochotnický divadelní spolek v Semilech. Soutěž se konala za spoluúčasti osvětových sborů a pod záštitou okresního hejtmana JUDr. Václava Fridricha. Šlo o soutěž divadelních ochotnických spolků sdružených v Riegrově okrsku ÚMDOČ, který měl centrum v Železném Brodě. Existoval už před I. světovou válkou[3] a jeho členem byla i držkovská jednota. Kladl si za cíl pořádat kursy pro ochotníky a snažit se o kulturní povznesení divadla na venkově právě soutěžemi.[4] Okrsek působil i po válce a jeho řady se rozšiřovaly. Např. v roce 1947 v něm bylo organizováno 36 ochotnických spolků.[5] V roce 1941 měl však okrsek spolků jen 23, a to ze soudních okresů Jilemnice, Lomnice nad Popelkou, Semily, Vysoké nad Jizerou a Železný Brod. Z nich se zúčastnilo „První divadelní soutěže Podkrkonoší" 9 ochotnických spolků. Pěvecko-divadelní jednota „Lev" soutěž zahajovala, a to komedií od K. Piskoře „Velké pokušení."[6] Podle hodnocení v novinách byla hra úspěšná. Držkovští ochotníci se umístili v této soutěži na šestém místě. Když se 5. prosince 1943 konala „3. divadelní soutěž Podkrkonoší" Riegrova okrsku ÚMDOČ, umístila se jednota „Lev" při sehrání stejné komedie na čtvrtém místě.

---

[1] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959.
[2] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959.
100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
[3] Kniha zápisů pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1912-1934.
[4] Z kraje Cidliny k Horní Jizeře. Jičín 1941, s. 153-154.
[5] Viz příloha č. 8.
[6] První divadelní soutěž Podkrkonoší. Semily 1941.

Mezitím, v roce 1942, se příliš nehrálo. V zimní sezoně, na začátku roku a na jaře se sice uskutečnilo několik představení, ale v létě byl na sále „U Pavlatů" umístěn tábor děvčat pracujících v Sudetech, a proto nebyla podzimní sezona toho roku vůbec zahájena. Hrálo se nakonec až v zimě 1943 v držkovské sokolovně a na jaře, když byla děvčata pracující v Sudetech přestěhována do dřevěných baráků postavených pro ně, začalo se hrát divadlo znovu na spolkovém jevišti „U Pavlatů."[1] Od roku 1943 musel být každému divadelnímu představení přítomen úřední dozor z okresního úřadu v Semilech.[2]

Právě v držkovské sokolovně byl v zimě 1943 sehrán několikrát „Doktor Fiakr," hra od A. Razova a J. Červeného. Povědomí o tom, že hra je velmi vydařená, se rozneslo rychle po okolí, a tak bývalo na toto představení plno. I přesto, že se hrálo ve všední dny, neváhali někteří jít dvě hodiny pěšky do Držkova, aby tu toto představení mohli shlédnout. Při šesté repríze se zdálo tehdejšímu hejtmanu Schiepkovi z Turnova už podezřelé, že v tak malé vesnici se koná představení úspěšné v takovém měřítku, i přesto, že se hraje ve všední dny. Nechal si tedy hru přeloženou do němčiny předložit. Poté zatkl úředníka, který hru povolil a zakázal další reprízu.[3]

Hrálo se poté ještě několik dalších her, ale byla pouze jediná, která úspěch „Doktora fiakra" předčila. Šlo o operetu „Ostrov milování," hranou na jaře v Držkově a v létě v Železném Brodě. Ta vytvořila rekord v počtu repríz - 15, přičemž jedna z těchto repríz znamenala už 500. představení držkovských ochotníků. Zároveň to byla již 301. hra, kterou jednota nastudovala. Poslední uvedení této hry 30. července 1944 v Železném Brodě zároveň znamenalo poslední válečné vystoupení Pěvecko-divadelní jednoty „Lev." Důvodem byl zákaz hraní divadel, který vydali Němci.[4]

I přesto, že museli ochotníci v Držkově přestat hrát, měli na svém kontě do té doby nemálo představení. Ve válečném období vystoupili více jak 70x při uvedení 22 her.[5] Úspěch mnohých z nich svědčí o tom, že jejich náročná činnost nepřišla vniveč a jistě přinesla i zadostiučinění. Zákaz svého dalšího účinkování komentovali činovníci spolku na své schůzi 20. září 1944 takto: „Veškerá činnost všech divadelních spolků je zastavena, představení se nesmí konati, usneseno tudíž po dobu tohoto výjimečného stavu, který je

---

[1] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951.1958-1959.
[2] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
[3] Tamtéž.
[4] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951.1958-1959.
[5] Tamtéž. Srov. 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.

v šestém roce světové války, činnosti zanechati, chopiti se jí však v nejbližší možné příležitosti, která na sebe doufejme nedá dlouho čekati.[1]

[1] Kniha zápisů Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1935-1951.

4.2. Činnost „Sokola“ v letech 1918-1945

Už brzy zrána 29. října 1918 přišly do Držkova zprávy o převratu v Praze. Zprvu si lidé nebyli jisti, zda mohou těmto zprávám důvěřovat, a tak byl vyslán na nádraží do Navarova posel, aby telegraficky zjistil jaká je skutečnost. Posel se vrátil s opisem telegramu o vyhlášení československého státu. Lidé byli nadšení. Sokolové ihned svolali schůzi a na ní rozhodli pořádat průvod na oslavu této události. A tak se už za pár hodin ubíral průvod z Držkova do Zásady, kde se k němu připojilo tamní sokolstvo. Průvod se pak ubíral zpátky do Držkova, kde následovala v tělocvičně Sokola přednáška. Radost z nastalé svobody národa kazilo snad jen pomyšlení na 40 vojáků z Držkova, kteří padli ve válce. Někteří z nich byli také členy místního Sokola.

Když v listopadu 1918 přišlo od ČOS nařízení, aby Sokol vytvářel hlídky ke střežení hranic, přihlásilo se dobrovolně 20 sokolů z Držkova. Byli vyzbrojeni a starali se poté o zajištění pohraničních oblastí, kde byly snahy o vytvoření samostatné německé oblasti.[1]

Držkovský Sokol také začal hned pracovat. Už na začátku listopadu roku 1918 se konala první slavnostní valná hromada spolku v samostatném státě. Sešlo se na ní celkem 138 členů (60 mužů a 78 žen), kteří složili přísahu věrnosti národu a československému státu. A první akci, kterou jednota ještě v roce 1918 uskutečnila, byla prosincová sbírka pro sirotky a vdovy po padlých legionářích. Vynesla 2 355,20 korun. Na jaře 1919 (20. 4.) pak byla na památku prvního jara tráveného v samostatném státě zasazena na náměstí obce „Lípa svobody.“[2]

Sokol v Držkově měl snahu působit nejen na své členy, ale zasazovat se také o zlepšování duchovního života a vzdělávání ostatních občanů. V roce 1919 se proto usnesl sokolský výbor na tom, že podpoří místní studenty, kteří usilovali o vznik Masarykovy knihovny v obci. Studenti také skutečně 15. září 1920 knihovnu otevřeli.[3] Sokolové jí do začátku dali přes 100 knih ze své knihovny.

---

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol“ v Držkově 1885-1948, 1950, s. 27-28. 1885-1985 Sokol Držkov, s. 7.

[2] 1885-1935 Sokol Držkov - Pamětní list, s. 28. Srov. Kronika tělocvičné jednoty Sokol v Držkově 1885-1948, 1950, s. 30.

[3] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 196.

28. října 1919, den prvního výročí samostatné republiky, oslavili sokolové nejdříve dopoledne přednáškou u „Lípy svobody" a večer tělocvičnou akademií a zpěvem. Jak je vidět, sokolové hned po válce začali pilně cvičit. Tělocvičné akademie se poté konaly pravidelně každý rok vždy 28. října. V tuto dobu (roku 1920) čítala už jednota 271 členů. Řada z nich cvičila aktivně a zúčastňovala se různých vystoupení na veřejnosti, jako např. VII. sletu v Praze a okrskového cvičení v Šumburce v roce 1920, župního sletu v Jilemnici, okrskového cvičení v Zásadě, místního cvičení v Loužnici v roce 1921, župního sletu ve Vysokém nad Jizerou, okrskového cvičení v Bratříkově v roce 1922 a mnoha dalších.[1]

Rok 1922 byl pro držkovské sokoly významný tím, že 15. října byla otevřena nově upravená sokolovna, která byla nyní o něco větší (obr. č. 5 - str. 58). Určité opravy už se po 25-ti letech existence a využívání budovy jevily jako nutnost. Navíc byla sokolovna zvětšena. Během léta 1922 bylo provedeno mnoho úprav. Na pozemku, který daroval bratr Pavel Polman, bylo přistavěno jeviště a šatny. V sále byla položena nová podlaha. Přestavělo se sociální zařízení, dosavadní galerie se přeměnila na sborovnu a zároveň se v sále upravila nová galerie. V celé budově se zavedlo elektrické osvětlení a nově získaná místnost pod jevištěm se upravila na kuchyň. Přestavbu vedl stavební odbor, ale všichni členové Sokola si sami odhlasovali 100 povinných hodin práce při úpravách a slíbili bezúročné půjčky jednotě, aby byl dostatek financí na stavbu. Své slovo také členové dodrželi. Díky tomu byla přestavba uskutečněna, a to i přesto, že její celkové náklady činily 195 584 Kč. Musíme dnes žasnout nad tím, že členové Sokola neváhlai poskytnout tolik času i peněz pro zamýšlenou akci a nelze je než obdivovat, pokud víme o financování přestavby uskutečněné relativně brzy po válce, tedy v období jistě nelehkém, následující:

1. Dary z r. 1921	12 668 Kč
2. Dary z r. 1922	16 445 Kč
3. Darované povozy a stavební hmoty	11 085 Kč
4. 3 581 pracovních hodin členstva à 4 Kč	14 324 Kč
5. Náhrada prac. hod. členů, kt. nemohli pracovat	4 121 Kč
6. Bezúročná půjčka členstva	103 475 Kč
7. Pozemek 100 m a 10 Kč, dar br. P. Polmana	1 000 Kč
8. Jmění jednoty	32 466 Kč.[2]

Než byla přestavba dokončena, cvičili zatím sokolové v sále hostince bratra Františka Laurina. Během roku se poté mj. konaly samozřejmě i

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 29-32.
[2] Tamtéž, s. 36.

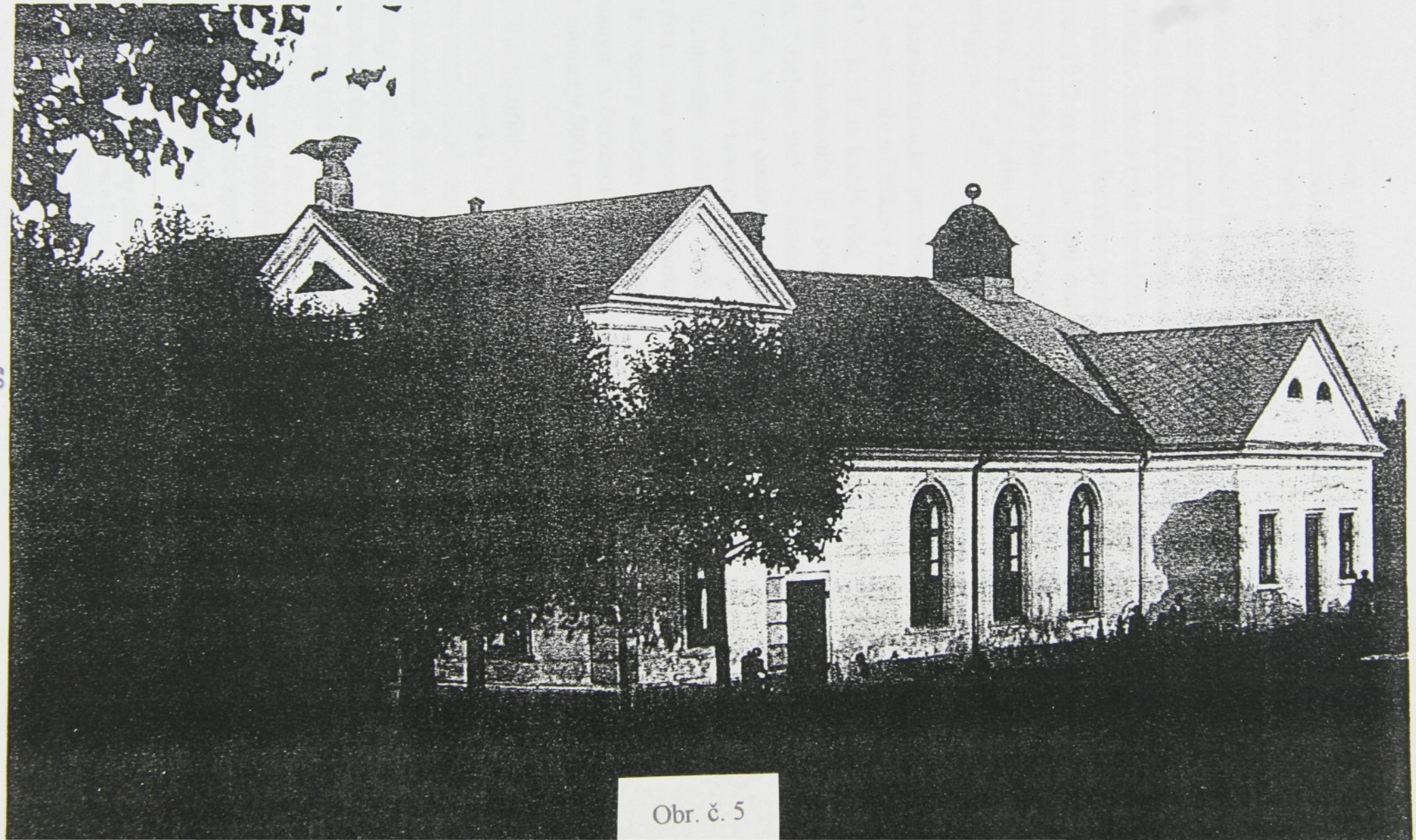

Obr. č. 5

přednášky, proslovy, besedy a zábavy jako i v letech předešlých a následujících. Sokolská jednota se nyní velmi rozrostla. Na konci roku 1922 vykazovala 363 členů a mládeže.[1]

Roku 1924 začal v Držkově promítat biograf, a to v tělocvičně. Správa biografu koupila koncertní klavír za 30 000 korun, na němž se hrál doprovod k němým filmům,[2] 200 sklápěcích křesel, dvoje kamna do sálu a elektrický ventilátor. Sokolu bylo dovoleno, aby toto zařízení používal. Navíc správa biografu platila tělocvičné jednotě nájem 15 Kč za každé představení. V roce 1932 se biograf stal majetkem Sokola. Protože však promítal němé filmy, byla jeho návštěvnost nízká, a tak se zavedly od roku 1933 už i filmy zvukové. Díky tomu se zvýšila jak návštěvnost představení, tak i příjmy z nich plynoucí.[3]

Charakteristické pro Sokol se staly už za první republiky šibřinky. Ty první se konaly v Držkově 25. ledna 1925 a připravovaly se poté až do roku 1952 (i když ne každý rok), kdy byla sokolovna zavřena. Celkem se jich za tu dobu uskutečnilo 19 a pokaždé měly jiný ráz. Ty první např. „V růžovém sadě." Během nich se změnila sokolská tělocvična i s jevištěm na růžovou zahradu. V ní se odehrával maškarní rej. Na tyto první šibřinky přišlo mnoho lidí. Zábava s tancem byla v neděli, v pondělí a ještě v neděli za týden. Vyvrcholením šibřinek vždy byla půlnoční scéna, která tentokrát představovala výjevy ze života hmyzu. Šibřinky přinesly zisk 4 000 Kč, což za tři večery nebylo moc, alespoň ve srovnání např. s okrskovým cvičením konaným v červenci stejného roku v Držkově. To přineslo čistý zisk přesahující 9 000 korun.

Druhé šibřinky měly ráz „Orient - Indie," třetí pak „Slavnost třešňových květů v Japonsku." Při nich, v roce 1927, nacvičila půlnoční scénu „Oběť bohu třešňového květu" Irma Rohanová, členka Národního divadla v Praze. Z Národního divadla byla zapůjčena i hudba. Ani tyto výpravně náročné šibřinky nepřinesly přemrštěný zisk. Činil 5 000 Kč. V roce 1928 sestavoval půlnoční scénu další člen Národního divadla v Praze, pan Oldřich Kosek. Ten ji pak také na šibřinky sestavoval až do roku 1937.[4]

Hlavní náplní Sokola bylo samozřejmě cvičení. Zajímavé je, že povinnost cvičit měli členové spolku do věku 26-ti let. Jednota se snažila rozmnožit i nářadí. Tak přibyly k tomu předválečnému ve 20. letech hrazda, kruhy,

---

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 37.
[2] 1885-1985 Sokol Držkov, s.7.
[3] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 41, 79.
[4] Tamtéž, s. 41-111. Srov. 1885-1985 Sokol Držkov, s. 7-8.

bradla, skok, 2 vrhačské koule, disk, oštěp a kůň. Cvičení sestávala z nácviku vystoupení pro pravidelně se konající tělocvičné akademie, které se pořádaly na jevišti v sokolovně, dále pro prostná cvičení, která se předváděla na sokolských slavnostech v přírodě a cvičilo se samozřejmě také na nářadí, což se potom uplatňovalo při veřejných tělocvičných vystoupeních. Cvičívalo se hodně a pravidelně. Např. muži se scházeli ke cvičení dvakrát týdně ve všední den a v neděli brzy ráno.

Držkovští sokolové se zúčastňovali pravidelně okrskových a župních cvičení, kde byla účast zástupců povinná.[1] Např. v roce 1926 se zúčastnili cvičenci z Držkova okrskového cvičení ve Vlastiboři, župního dnu dorostu v Loužnici a župního sletu v Jablonci nad Nisou. Zástupci držkovského Sokola byli ve stejném roce přítomni položení základního kamene k sokolovně v Zásadě a otevření sokoloven v Bratříkově a Loužnici.[2] Je nutno si uvědomit, že sokolská jednota byla v této době už téměř v každé větší vesnici po okolí, a tak různá cvičení a další tělocvičné i kulturní akce sokolstva pořádané vždy jedním spolkem byly často navštěvovány členy jednot okolních.

Kromě toho se např. ve zmíněném roce 1926 zúčastnilo 120 držkovských sokolů také VIII. sletu v Praze. Navíc se v době meziválečné bratři a sestry z Držkova účastnili kromě mimožupních sletů i sletů zahraničních: dvakrát v Lublani, jednou ve Skoplje, v Bělehradě, v Paříži a v Záhřebu.[3] Každopádně tělocvičných akcí bylo každoročně několik.

V roce 1927 obnovil Sokol Držkov lyžařský odbor, kterému se zakoupilo pro začátek 5 párů lyží, ale mnozí členové měli i své vlastní lyže. Velmi důležitou událostí pro Sokol však bylo ve stejném roce rozhodnutí, vybudovat velké cvičiště na paloucích pod sv. Janem. Účelem mělo být především pořádání velkých sokolských podniků na cvičišti, kam by se vešlo 2 000 cvičících. Počítalo se i s ochozem a tribunami, malou vodní nádrží hned vedle cvičiště - v létě na koupání, v zimě na bruslení. Protože to byla práce náročná a dlouhodobější, zavázali se opět členové pomoci především odpracovanými hodinami - každý po 50-ti. Obtížná práce byla dovršena 12. června 1932 slavnostním otevřením cvičeště. Název „Tyršovo" byl povolen ČOS. Cvičiště bylo kolem už rok předem osázeno stromy, hlavně lípami, jasany a topoly. Většinu z nich si odkoupili sami členové

[1] 1885-1835 Sokol Držkov - Pamětní list, s. 30.
[2] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 47.
[3] 1885-1935 Sokol Držkov - Pamětní list, s. 30.

Sokola, aby tak měl každý na cvičišti svůj strom. V roce 1933 bylo cvičiště ještě opatřeno vstupní branou.[1]

V roce 1931 se nově ustavil v Sokole loutkářský odbor o 16-ti členech, který poté sehrál každý rok na školním loutkovém jevišti 5-11 her.[2]

Ve stejném roce vznikl v Sokole Držkov oddíl odbíjené, ustavený především z mladých členů. Ti už v příštím roce sehráli 21 zápasů s jednotami z okolí a díky své píli byli už roku 1933 považováni za obávané soupeře. Ze 70-ti utkání jich totiž 62 vyhráli, získali titul „mistra župy krkonošské," 3 putovní poháry a 1 stříbrný pohár.[3] Pověst vynikajících hráčů si udržovali i nadále. V roce 1934 zvítězili ve 49 utkáních z 59 a následující rok získali znovu titul „mistr župy krkonošské," dále se stali „mistrem Krkonoš" a k tomu navíc družstvo B obsadilo druhé místo.

V roce 1932 vznikl také lehkoatletický oddíl, v němž byl organizován ale jenom dorost. Jeho členové se účastnili hlavně župních soutěží v lehké atletice a závodů, které byly organizovány Československou obcí sokolskou. Účastnili se také „Dnů dorostu." Lehkoatletický oddíl dosáhl velkého úspěchu v roce 1934, kdy obsadil 1. místo v krkonošské župě.[4]

Tak vypadala především činnost sportovní. Ale jednota v žádném případě neopomínala stránku vzdělávání a kulturního vyžití nejen svých členů. Snažila se působit a vtáhnout do svých řad rovněž další občany. Nejenže tedy spolupůsobila při založení již zmíněné Masarykovy knihovny, také pořádala čtenářské večírky, často až kolem deseti proslovů ročně (např. na témata sokolského kroje, k narozeninám T.G.M., k Tyršovu jubileu, k přípravám na slety v Praze, k otázce Sokola coby obránce vlasti, k otázce první pomoci při úrazech atd.). Stejně tak se konaly přednášky na různá témata (např. o životě a práci J. K. Tyla, Fr. Palackého, o Mistru Janu Husovi, o cizích zemích a kontinentech, o přírodních krásách u nás i v zahraničí, o našem i cizím průmyslu, o zákeřných chorobách a mnohé další).

Sokol ogranizoval také divadelní představení. Divadlo hrály sokolové buď sami nebo se spoluúčastí členů pěvecko-divadelní jednoty." Nelze se ani divit. Mnozí Držkováci byli členy jak ochotnického spolku, tak tělocvičné jednoty. Často také Pěvecko-divadelní jednota „Lev" vystupovala

---

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 48-87.
[2] Tamtéž, s. 69-93.
[3] 1885-1935 Sokol Držkov - Pamětní list, s. 30.
[4] 1885-1985 Sokol Držkov, s. 8-9.

na jevišti Sokola. Od skončení I. světové války do roku 1935 uvedl Sokol sám 12 divadelních her. Jednalo se o Svobodův „Rozklad," Stroupežnického „Paní Mincmistrovou," Tylova „Jana Husa," Fořtovu „Krásku ze Šumavy," Lomova „Jana Žižku," Medkova „Plukovníka Ševce," Haise-Týneckého „Na horské faře," „Pan učitel" a „Arcikněz," Jiráskova „Otce" a Maeterlinckova „Starostu Stilmondského."

Jednota pořádala také hudební a pěvecké besídky; každý rok oslavovala 7. března narozeniny prezidenta Masaryka. V předvečer výročí upálení Mistra Jana Husa se každoročně konala oslava jeho památky. Stejně tak se oslavoval každým rokem 28. říjen.

Jednota kladla na všechny tyto akce velký důraz. Sami sokolové se k nim vyjadřovali takto: „Všecky tyto podniky nesou se za jedním cílem: povznést členstvo i občanstvo, jež podniky ty navštěvuje, k vyšší úrovni duševní, ukázati jim směr i cíl lepšího života, povznést je k ideálům rovnosti, volnosti a bratrství, rozšiřovati duševní obzor novými poznatky a zaháněti temné proudy neuvědomělosti jasným poznáváním."[1]

Držkovská tělocvičná jednota Sokol byla skutečně velmi aktivní. Dokazuje to následující statistika: za patnáct poválečných let Sokol Držkov uspořádal 174 proslovů, 138 přednášek, 19 sokolských rozhovorů, 6 čtenářských besídek, 15 hudebních a pěveckých produkcí, 18 škol o sokolství, 1 sokolskou výstavu, 18 tělocvičných akademií (7 z nich se opakovalo v okolních jednotách), 4 zábavy s programem, 11 tanečních zábav a promítlo se mnoho sokolských a vzdělávacích filmů. Navíc zavedla jednota v roce 1927 tzv. „Dětský den," který propagoval sokolství u mládeže.[2] O sokolských šibřinkách, které si získaly velkou oblibu, již byla zmínka.

Začátkem srpna 1935 oslavili držkovští sokolové 50 let trvání své jednoty (obr. č. 6 - str. 63). Při té příležitosti byla svolána schůzka rodáků, na níž promluvil bratr Josef Mejsnar a zazpívalo Pěvecké sdružení z Podmuchova. Toto vše probíhalo v rámci slavnostní valné hromady. Ta se konala dopoledne. Po jejím skončení se přítomní vydali na náměstí k lípě svobody a tady uctili památku sokolů, kteří padli v I. světové válce. Oslavy byly ukončeny odpoledne na Tyršově cvičišti, kde se konalo cvičení. Na něm se sešlo sokolstvo ze čtyř sousedních okrsků. Jednota rovněž v upomínku na toto kulaté jubileum vydala Pamětní list.

---

[1] 1885-1935 Sokol Držkov - Pamětní list, s. 28.
[2] Tamtéž, s. 28-31.

Obr. č. 6

V jubilejním roce měla jednota více jak 360 členů (včetně mládeže), kteří se v tomto roce zúčastnili župního sletu v Semilech, okrskového cvičení v Loužnici a Haraticích, okrskové akademie v Loužnici, sokolského zájezdu do Trutnova, župního dne dorostu a žactva v Jablonci nad Jizerou, oslav v Lomnici nad Popelkou a dne brannosti v Pěnčíně. Konaly se samozřejmě i tradiční kulturní akce. Sami si Sokolové v tomto roce opravili zvenku i zevnitř tělocvičnu.[1]

Členové Sokola Držkov i v dalších letech pilně pokračovali ve cvičení a účastnilli se mnoha soutěží. Na ty byli vysílání hlavně členové jednotlivých sokolských oddílů. Snad nejvíce se dařilo volejbalistům. Ti i nadále pokračovali v tradici silného mužstva. Při 51-ti zápasech sehraných v roce 1936 jich plných 45 vyhráli, což znamenalo, že ve všech soutěžích, kterých se účastnili, neskončili nikdy hůř než na druhém místě. Další rok družstvo A prohrálo pouze dvakrát ze třiceti odehraných zápasů, družstvo B zvítězilo 10x a 8x prohrálo. V tomto roce volejbalový oddíl vyhrál již potřetí titul „mistr Krkonoš" a získal druhé místo na mistrovství šesti žup v Turnově. V roce 1938 sehráli držkovští volejbalisté 12 zápasů, z nichž 10 skončilo jejich vítězstvím. Další rok byli poraženi 8x, ale 27x zvítězili. Velmi úspěšný byl potom rok 1940, kdy byl oddílem volejbalistů sehrán úctyhodný 101 zápas, z toho byly jen čtyři porážky! Volejbalisté se zúčastnili 11 soutěží, v nichž získali 8 prvních, 2 druhá a 1 třetí místo. Znovu vyhráli mistrovství župy. Zvítězili např. nad sokolskými družstvy ze Semil, Železného Brodu, Mnichova Hradiště, Turnova-Všeně, Josefova Dolu, Studence, Lomnice nad Pop., Jilemnice, Staré Paky, Nové Paky, Libáně, Jičína, Chlumce nad Cidl., Nového Bydžova, Ohrazenic, Kolína, Hořic atd.

Lyžařská skupina byla ve své činnosti omezována sněhovými podmínkami. Proto např. v roce 1936 nemohla vůbec pro nedostatek sněhu lyžovat. O rok později byla situace lepší, a tak byly v Držkově dokonce uspořádány místní závody. Lyžaři se také zúčastnili okrskových závodů v Zásadě. V roce 1938 se pořádání místních závodů opakovalo, nyní navíc obohacených o soutěž skokanů na lyžích. Rok 1939 byl opět pro lyžaře zlý, nekonaly se žádné závody, a tak ani lyžařští nadšenci navyvíjeli žádnou činnost. O to bohatší byl rok následující. V Držkově byl uspořádán místní i okrskový závod a štafetové závody. Okrskového závodu se zúčastnilo 80 startujících, štafetového 60 závodníků. Vítěz si odnášel skleněný broušený pohár. Závodu přihlížel místonáčelník zimní komise ČOS ze Sokola v Karlíně a místní organizátory jistě potěšil zmínkou, že závodnická úroveň

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 99-100.

tu byla lepší než při závodech ČOS na Pustevnách. Lyžaři se účastnili také mnohých závodů v okolí a pokaždé se dobře umístili.

Lehkoatletický oddíl se v roce 1934 umístil v kronošské župě na 1. místě. Později ve třicátých letech startovali atleti na župních závodech v Lomnici nad Pop., v Jablonci nad Jiz., v Železném Brodě, v Semilech. Pokaždé na závodech a soutěžích obsazovali poměrně pěkná místa. Roku 1937 se lehcí atleti zúčastnili bojového závodu v Jihlavě a štafetového běhu ČOS; v roce 1939 byli na závodech v Jilemnici.

V roce 1936 jednota dobudovala tenisové hřiště, které bylo od té doby používáno hlavně mládeží a studenty místními i z okolí.[1]

Činnost Sokola byla Okresním úřadem v Semilech 13. dubna 1941 zastavena. Naštěstí se již předem sokolští činovníci dozvěděli, k čemu se schyluje, a tak bylo ukryto vše co se dalo. Sokolský nápis na sokolovně a plechový sokol nad průčelím budovy na střeše musely být odstraněny. Sokol byl ukryt na hřbitovním smětišti pod kupou starých věnců, sokolský prapor byl uložen u profesora Hýžeho v Praze. Správu budovy obstarával místní biograf, který z vydělaných peněz dělal opravy a pořizoval inventář. Správcem majetku bývalé tělocvičné jednoty v Držkově byl úřady jmenován Josef Vodseďálek, bývalý pokladník Sokola. Peněžní hotovost jednoty u držkovské kampeličky byla včas převedena na účet stavebního a bytového družstva v Držkově. Používání sokolovny i Tyršova cvičiště bylo svěřeno nacisty zřízenému „Kuratoriu pro výchovu mládeže." Výsledkem tohoto hospodaření bylo odstranění tenisového dvorce. A tak byl držkovský Sokol donucen až do konce války zůstat v nečinnosti.[2]

---

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 93-127. 1885-1985 Sokol Držkov, s.9.

[2] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 130-131.

4.3. Další spolky v Držkově za první republiky a během II. světové války

Po skončení I. světové války v Držkově začínají pracovat i ty spolky, které v předešlých čtyřech letech nejevily žádnou činnost.

Hospodářský spolek byl jedním z nich. Již v roce 1919, ale i v pozdějších letech koná nákupy plemenných zvířat pro zdokonalení chovu skotu, který velkou měrou utrpěl válečnými rekvizicemi. Pro potřeby polního hospodářství zprostředkovává nákup umělých hnojiv.[1] Podobné akce koná i v budoucnu spolu s přednáškami týkajícími se zemědělství.

V březnu 1920 začíná opět pracovat místní odbočka Svazu čsl. dělnictva textilního v Náchodě,[2] avšak později už o její činnosti není žádná zmínka.

I nadále funguje v Držkově spořitelní a záložní spolek. Že byly skutečně jeho služby využívány dokazuje fakt, že v roce 1919 zde bylo uloženo na vkladech téměř 500 000 kč, vypůjčeno měli zdejší lidé 32 000 Kč a na běžných účtech byla částka přes 17 000 Kč. Při dnešních sazbách se musíme pousmát tehdejší 1% úrokové míře z vkladů a 3,5% úroku z úvěru. Tyto sazby samozřejmě postupem let stoupaly. Ale zvyšoval se také počet členů záložny, kterých bylo v roce 1940 už 200. Ve 30. letech, kdy naše země začínala pociťovat válečné nebezpečí hlavně ze strany Německa a buduje tedy opevnění na našich hranicích, získává peníze na obrovské výdaje s tím spojené i od řádových střadatelů. Tak se např. dozvídáme, že v roce 1936 bylo na půjčky obrany státu upsáno z kampeličky 136 500 Kč, v letech 1938 a 1939 spořitelna upsala ke stejnému účelu vždy 3 000 korun. Kampelička věnovala ve 30. a 40. letech také značné částky na dobročinné účely. Fungovala po celou dobu války.[3] V roce 1944 změnila svou firmu. Ze „Spořitelního a záložního spolku v Držkově" se stala „Záložna Držkov, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením v Držkově." Zároveň bylo doporučeno všem členům, aby rozmnožili své podíly na 10, takže by podílová účast každého člena byla 100 korun.[4]

Dále je po I. sv. válce v Držkově činný Svaz dobrovolných hasičů. Ten si roku 1932 připomíná 50 let své existence. V rámci oslav se tehdy konalo okrskové cvičení hasičů na Tyršově cvičišti. V předvečer slavnosti, která se

---

[1] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 189, 339-340.
[2] Tamtéž, s. 197.
[3] Mejsnar, J.: Kroniky městyse Držkova. Sv. III. a IV., s. 189-509.
[4] SOkAJ - inv. č. 40/4 - Kampelička Držkov.

uskutečnila pod ochranou obecního zastupitelstva, byl promítán film „Hasiči v Paříži."[1] Hasiči i jinak konají svá cvičení na sokolském hřišti.

Již existující Stavební a bytové družstvo „Domov" pro městys Držkov-Plavy si v roce 1920 pozměnilo stanovy a firmu. Nový název zněl „Všeobecně prospěšné stavební a bytové družstvo pro městys Držkov a okolí, zapsané spol. s ručením obmezeným se sídlem v Držkově." Družstvo si v této době opatřuje pozemky a ve 20. a 30. letech staví v Držkově nové obytné domy (např. tzv. Novou ulici). Když vypukla II. světová válka, stavební ruch utichl.[2]

Od roku 1910 existující „Družstvo pecnářské pro Držkov a okolí" v roce 1920 mění svou firmu na „Hospodářské a nákupní družstvo, mlýn a pekárna pro Držkov a okolí." Po uvolnění po válce kupuje v roce 1921 pecnářské družstvo zase poprvé obilí pro svůj mlýn. Na přelomu 20. a 30. let zásobovalo družstvo, čítající v té době zhruba 170 členů, chlebem nejen Držkov, ale i Jílové, Vlastiboř, Zásadu a Velké Hamry. Toto družstvo fungovalo během celé II. světové války.[3]

Hned v roce 1918 vznikla v Držkově „Hospodářská rada Držkov, Plavy" s cílem napomáhat v této době obecnímu úřadu vyřešit svízelný stav zásobování obyvatel v poválečných letech. V roce 1920, kdy už se poměry zlepšily, rada zanikla, neboť její existence již byla zbytečná.[4]

S cílerm napomáhat a podporovat každého, kdo nějak trpěl nebo byl poškozen událostmi I. světové války, byla v roce 1919 ustavena „Družina československých válečných poškozenců Držkov-Plavy-Haratice." Tento spolek se snažil získat peníze pro své členy, lidi takto poškozené. Za tím účelem byly organizovány plesy, zábavy, divadelní představení, vybíralo se zápisné, členské příspěvky apod. Peníze takto získané potom šly např. na pohřebné pozůstalým, vánoční nadílky dětem pozůstalých atd. Činnost družiny trvala do roku 1938. Na začátku války byla jako i jiné spolky rozpuštěna a její jmění (901,70 Kč = 108,20 Říš. marek) v roce 1941 zabavila NSDAP v Jablonci n. N.[5]

---

[1] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 374.
[2] Mejsnar, J.: Kroniky městyse Držkova. Sv. III. a IV., s. 197-511.
[3] Tamtéž, s. 198-511.
[4] SOkAJ - inv. č. 40/5 - Hospodářská rada Držkov, Plavy.
[5] SOkAJ - inv. č. 40/3 - Družina válečných poškozenců
SOkAJ - Fond MNV Držkov, karton č. 2 - Kniha příjmů a vydání Družina čsl. vál. poškozenců.

Dne 21. 5. 1922 bylo ustaveno „Družstvo pro rozvod a upotřebení elektrické síly v Držkově, zapsané společenstvo s ručením obmezeným," jehož hlavní účel je patrný ze samotného názvu. Při jeho zřizování do něj vstoupilo 111 členů, kteří v dubnu 1922 začalli se stavbou el. sítě v Držkově. Už 1. října 1922 se tak v obci poprvé svítilo el. světlem. Družstvo fungovalo i dál, staralo se o udržování a rozšiřování el. sítě v obci. V roce 1944 mělo už 170 členů.[1]

Kromě již zmíněných družstev či sdružení se ustavil v Držkově v roce 1929 odbor Československého červeného kříže (80 členů), který byl úředně roku 1940 rozpuštěn a jeho jmění bylo konfiskováno. O tři roky dříve pořádal v Držkově „Šachový klub" sjezd Severočeské župy čsl. šachistů. V obci existoval ve 20. letech i místní odbor „Čsl. abstinentního svazu" (asi 25 členů), dále „Společenstvo různých živností," na počátku 30. let tu působila „Stolní společnost Filkařů" (pomáhala Sokolu při osazování Tyršova cvičiště) a vznikl také (1932) „Spolek čsl. ochrany matek a dětí," který chtěl pravidelnou lékařskou péčí zlepšit zdravotní stav dětí a matek. Ve stejném roce byl ustaven v Držkově i „Gratulační klub," který se snažil obstarávat peníze na zaplacení dluhu vzniklého při zřízení hodin na školní budově a poté na údržbu těchto hodin. Klub zanil v roce 1940. Od roku 1935 v Držkově vyvíjel činnost „Včelařský spolek," a to i během celé II. světové války. V roce 1931 byl v Držkově založen místní odbor spolku „Krematorium," který čítal v roce 1945 už 133 členů.[2]

Za delší zmínku snad stojí ještě dvě nadace. Tu první založil řídící učitel v. v. J. Jodas v roce 1930, když uložil 3 000 Kč u místního spořitelního spolku. Úroky z této částky sloužily každoročně 28. října na ošacení jednoho chudého sirotka nebo jiného chudého dítěte v Držkově. Druhá byla tzv. „Berkova nadace." Držkovský rodák Petr Berka, který zemřel v roce 1939, byl za svého života ředitelem vídeňské banky a milionářem. Ve své závěti odkázal 69,5% ze svého jmění (2 130 561 Kč) na zřízení studentské nadace pro žáky držkovské obecné školy. (Menší sumy odkázal i držkovskému Sokolu a Severočeské jednotě.) Úroky z této částky byly určeny každým rokem na rozdání žákům obecné školy v Držkově, pokud studovali s vyznamenáním na středních nebo vysokých školách. Upřednostňovala se studia obchodní. Správu nadace obstarávalo kuratorium složené podle závěti z 5ti lidí: řídícího učitele obecné školy v Držkově, starosty obce, faráře čsl. církve, faráře řím.-katolického a místního lékaře. Jako dohlížitel nad správou nadace byl stanoven Zemský úřad v Praze. Díky

[1] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III. a IV., s.216-510.
[2] Tamtéž.

závratné výši obnosu nadace navíc mohly být dány peníze i studujícím s prospěchem jen dobrým. V roce 1942 si vzali okupanti 40% peněz z Berkovy (840 000 korun) i Jodasovy nadace.[1]

Snad není od věci pouze podotknout, že se v Držkově někteří občané počítali mezi příslušníky dvou politických stran - agrarníků a čs. socialistů. Vždyť také plesy, kterých se snad nejvíc konalo v Držkově na přelomu 20. a 30. let tohoto století, nebyly pořádány pouze sokoly či ochotníky a hasiči, ale konaly se tu i plesy agrárníků, čsl. socialistů, živnostníků a dělníků.[2]

V roce 1926 také vznikla v Držkově místní osvětová komise, která si kladla za hlavní cíl dát do pořádku obecní kroniky, lépe řečeno dopsat dosavadní historii Držkova a ve vedení kroniky pokračovat. Usilovala také o zřízení rádiotelefonní stanice. Na tento cíl šly výtěžky z přednášek, plesů, kulturních filmů. Komise pravděpodobně dohadovala svou činnost s ostatními spolky, např. zajistila, že se hrálo divadlo, že se uskutečnila přednáška, kterou vedl někdo ze Sokola či Československého červeného kříže apod.[3] Tak sloužila jako jakési koordinační centrum kulturního života v Držkově.

---

[1] Mejsnar, J.: Kroniky městyse Držkova. Sv. III. a IV., s. 446-473. SOkAJ - inv. č. 40/10 - Studentská nadace Petra Berky.

[2] Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. III., s. 305-345.

[3] SOkAJ - inv. č. 42/2 - Držkov (Osvětová komise).

5. JAK VYPADALA EXISTENCE A ČINNOST SPOLKŮ V DRŽKOVĚ PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE

5.1. Zánik Pěvecko-divadelní jednoty „Lev“

Rok 1945 přináší osvobození. V květnu Německo kapituluje a již 6. července téhož roku držkovští ochotníci hrají první poválečné představení v místní sokolovně.

Ochotníci uvádějí opět hru „Doktor Fiakr,“ která byla do té doby, než úřady úplně zakázaly hrát, tak úspěšná. Byla vybrána především na počest Františka Jakouběho, který v této hře hrál za války jednu z hlavních postav. Při totálním nasazení v Německu těžce onemocněl a 27. srpna 1943 zemřel. Povzbuzením pro další činnost jednoty byla účast pana J. Červeného, jednoho z autorů hry, na tomto představení. Po prvním uvedení se dávala opereta ještě druhý den, 7. července, a tím pro rok 1945 divadelní činnost ochotníků v Držkově skončila.[1]

Ze zápisů z výborových schůzí v roce 1946 se dozvídáme, že v tomto období došlo ke změnám ve výboru spolku. Mnoho dosavadních členů se totiž odstěhovalo do nově osídlovaného pohraničí, a tak byl výbor dne 23. března 1946 při schůzi konané tradičně ve spolkové místnosti „U Pavlatů“ doplněn o nové členy.[2] Kromě členů výboru jsou však samozřejmě po válce vítáni a přijímáni i noví herci, řádní členové spolku.[3]

Svou činnost v roce 1946 zahájili držkovští ochotníci téhož dne večer pořádáním úspěšného „Josefovského večírku“ s programem. Na velikonoce pak sehráli, už opět na sále „U Pavlatů,“ veselohru od R. Branalda „Česká maminka.“

Na zahájení sezóny 1946-1947 si jednota připravila další veselohru, tentokrát od O. Dubovského, „Volání hor.“ Poté, co byla uvedena 17. listopadu v Držkově, vystoupili s ní ochotníci v prosinci pohostinsky také v Radčicích a ve Zlaté Olešnici. Vrcholem divadelní činnosti v tomto prvním poválečném roce bylo uvedení Němečkovy hry „Rukopis času“ na první svátek vánoční. Jednalo se o hru s válečným námětem o odboji našeho lidu

---

[1] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev“ v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959. 100 let ochotnického spolku „Lev“ Držkov 1880-1980.

[2] Kniha zápisů Pěv.-div. jednoty „Lev“ v Držkově z let 1935-1951.

[3] Viz příloha č. 9.

proti nacistům. S touto hrou se Pěvecko-divadelní jednota „Lev" umístila v ochotnické soutěži Riegrova divadelního okrsku na 3. místě, což byl při účasti více jak deseti ochotnických spolků z Podkrkonoší velký úspěch. Až za držkovským spolkem zůstaly např. divadelní soubory „Svornost" z Lomnice n. Pop., ochotnický spolek ze Semil, z Líšného, z Bítouchova, ze Zásady, z Vysokého nad Jizerou a další.

Rok 1947 zahajují držkovští ochotníci reprízou hry „Rukopis času," kterou dávali hned na Nový rok. Na jaře pak následuje uvedení her „Půlnoční vlak" a „Pasekáři." Na podzim se hraje „Most nejkrásnější" a o vánocích komedie „Červený mlýn," která se opakovala hned na Nový rok 1948. V březnu se pak uváděl „Talár v městečku," v květnu „Dnes v noci přijde přítel."

Mezitím došlo v zimě roku 1948 ke změně politického režimu u nás. Politické události se promítly i do ochotnické činnosti. Na příslušná místa musely být zaslány stanovy spolku ke schválení, Riegrův okrsek předepsal povinné pracovní brigády ap. Vlastní divadelní činnost však pokračovala úspěšně dále. O vánocích 1948 uvedli držkovští ochotníci hru „Masky." I v dalším roce pokračovali ve své činnosti. Kromě reprízy Synkovy „Masky" uvedli ještě hry „Selka" od Haise-Týneckého, Hamiltonovu „Plynovou lampu," hru „Zavržená" od J. Skalky a Wernerův „Život je samý zázrak."[1]

V té době už bývalo tradicí, že nastudované hry se opakovaly v okolních vesnicích, především v Zásadě, Zlaté Olešnici, Plavech, Jirkově, Radčicích a jinde. Také divadelní soubory z těchto obcí účinkovaly v Držkově.

Vzhledem k počtu uvedených představení byla činnost Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově během čtyřicátých let nejbohatší za celou historii existence spolku. Zdejší ochotníci totiž v tomto období sehráli 100 představení, ačkoliv nastudovali jen 31 her.[2]

V roce 1950 už dlouhotrvající činnost ochotnického spolku pomalu končí. Držkovští sice sehráli v tomto roce ještě sedm divadelních představení se třemi nacvičenými hrami („Život je samý zázrak," „Vzbouření v ústavu šlechtičen" a „Odvety"), ale už vůbec nezačali podzimní a zimní sezónu. Činnost držkovských ochotníků se až do roku 1958 přerušila.[3]

---

[1] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959.
[2] 100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980.
[3] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959.

Zhoršující se politické klima dolehlo i na zdejší spolek. Pět let po skončení II. světové války podléhala kultura ve „svobodném" Československu cenzuře. Jak jinak si lze vysvětlit následující zápis činovníků spolkového výboru ze schůze konané 17. listopadu 1950: „Divadelní hra Horkého „Bejvávalo" nebyla povolena okresním osvětovým inspektorem Svobodou."[1]

Ještě v roce 1951, jak vyplývá ze zápisů z výborových schůzí, byla snaha v práci pokračovat. Nasvědčuje tomu i skutečnost, že výbor prováděl objednávky na provedení instalace osvětlení, opravy jeviště ap. Také se nacvičovala Ostrovského hra „Nemá kocour pořád posvícení." Důvod proč se hra nakonec neuskutečnila a proč spolek přestal vyvíjet svou činnost, se dozvídáme ze zápisu spolkové schůze konané 7. listopadu 1951. Vypovídá dokonale o situaci ve společnosti: „...Nastudovaná hra Ostrovskij-ho: Nemá kocour pořád posvícení, nemohla býti sehrána, jelikož byl zatčen představitel hlavní role. ... Poté byl přečten přípis ONV - ref. pro vnitřní věci a bezpečnost Zn. III-262-1951-HK, ze dne 30. října, následujícího znění: Při revizi spolků bylo zjištěno, že činnost Vašeho spolku jest nedostačující a kulturní péči obyvatelstva převzalo ROH v místě, kde tato složka není ČSM. Jest proto nežádoucí, aby Váš spolek i nadále trval, neb členové Vašeho spolku najdou jistě vhodné prostředí pro další práci, jak shora uvedeno buď v ROH nebo v ČSM. Z těchto důvodů vyzýváme Vás, abyste provedli likvidaci spolku, resp. jeho zapojení do některé z výše uvedených složek. Pro informaci uvádím, že veškeré jmění spolku, pokud nebude převedeno té složce, do které by se Váš spolek zapojil, musí být odevzdáno ONV v Semilech. ..."[2] Obsah tohoto dopisu byl prodiskutován s tím, že by se měl spolek připojit k dramatickému spolku ROH při držkovské továrně Technosklo, který se v té době právě tvořil. Nakonec bylo rozhodnuto, že se divadelní soubor zapojí do místní Osvětové besedy.[3] Tato organizační změna na delší období činnost ochotníků přerušila.

Až v roce 1958 byla činnost spolku krátce obnovena. 25.12. byla sehrána divadelní hra od Marie Kubátové „Jak přišla basa do nebe" (obr. č. 7 - str. 73) a na Nový rok 1959 se konala její repríza. Na jaře stejného roku nastudovali a uvedli držkovští ochotníci pohádku L. Zadražilové „Zlatý kvítek štěstí" a o několik neděl později veselohru V. Blažka „Třetí přání."[4]

---

[1] Kniha zápisů Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951.
[2] Tamtéž.
[3] Tamtéž.
[4] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959.

Rok 1958 — Jak šla basa do nebe (J. Vondráček a J. Letošník)

Obr. č. 7

Rok 1960 byl rokem osmdesátého výročí založení držkovského ochotnického souboru „Lev." K tomuto výročí se 13. listopadu uskutečnilo slavnostní představení z vybraných úryvků úspěšných her minulých let („Loupežníci na Chlumu aneb Bejvávalo," „Naši furianti," „Doktor Fiakr," „Ostrov milování," „Třicet stříbrných" a „Jak přišla basa do nebe"). V rámci oslav pak byla ještě 25. prosince sehrána hra Aloise Jiráska „Kolébka."

V letech 1961-1963 sehráli ochotníci v Držkově jedno či dvě divadelní představení. To poslední, „Nebezpečný věk," se konalo 9. března 1963. Divadelní soubor se potom sice ještě na konci března 1963 sešel na výroční schůzi, ale poté přestal již úplně vyvíjet činnost.[1] Snaha obnovit činnost spolku se tak nevydařila.

Činnost spolku v době, kdy uskutečňoval divadelní představení byla velmi bohatá. Od svého vzniku v roce 1880 nastudovala jednota 385 her a sehrála 567 představení.[2] Při nich stály na prknech jeviště více než čtyři stovky herců. Někteří z nich účinkovali ve více než stovce divadelních představení. Rekordní počet 150-ti sehraných divadelních kusů patří Karle Prouskové.[3] Náročnou režisérskou práci vzali na svá bedra např.: J. Bulva, J. Tomeš, MUDr. R. Marek, F. Smrtka, J. Mejsnar, L. Číla, Jindřich Král, Josef a Olga Vondráčkovi aj. Napovídali: M. Šimůnek, E. Pavlatová, M. Matoušek a další. Hudbu při představeních řídili např.: J. Jůna, J. Hásek či J. Jakubička.

Spolková činnost sice na začátku 60. let ustala, ale ještě jednou byla připomenuta tradice ochotničení v obci Držkov. Když uplynulo 100 let od založení Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově, uvědomili si místní, jak významné je to jubileum. Aby si připomněli, že zdejší ochotnický spolek byl jedním z prvních ve zdejším kraji, a aby vzpomenuli na dřívější léta, připravili v roce 1980 oslavu ke 100. výročí založení divadelní jednoty. Akci, která se konala 10. května 1980 v Držkově, uspořádal místní Kulturní klub. V jejím rámci se konal „Sjezd rodáků a přátel Držkova," kteří obdrželi na tuto akci pozvánku.[4] Kulturní klub připravil pro účastníky oslav celodenní program,[5] v jehož rámci byla připomenuta bohatá historie ochotničení v Držkově.

---

[1] Pamětní kniha Pěv.-div. jednoty „Lev" v Držkově z let 1960-1963.
[2] Viz příloha č. 10.
[3] Viz příloha č. 11.
[4] Viz příloha č. 12.
[5] Viz příloha č. 13.

5.2. Rozsah činnosti Sokola po II. světové válce

Hned na jaře 1945 byla činnost Sokola Držkov obnovena. Dokonce se cvičívalo v tělocvičně už ke konci války, tajně, vždy v neděli dopoledne. Ale v květnu 1945 se asi na týden přeměnila sokolovna v nemocnici a noclehárnu, kde byla poskytována pomoc osvobozeným zajtacům mnoha národností, kteří se vraceli většinou z koncentračních táborů v Německu. I tady je vidět postoj držkovských Sokolů, kteří se na začátku války vymluvili z toho, aby byli nuceni udělat ze sokolovny lazaret pro německé vojáky. Pro spojence na konci války to šlo okamžitě.

Poté začala jednota v Držkově opět jevit činnost. Dne 11. července se sešlo 60 z celkového počtu 236-ti členů Sokola na první valné hromadě v osvobozeném Československu. Na ní bylo vzpomenuto obětí války, především pak členů držkovského Sokola, Františka Jakouběho, Václava Šourka a Jaromíra Vondráčka. Na jejich počest a zároveň v rámci oslav 60. výročí založení jednoty, se konal 17. srpna téhož roku na hřišti 1. ročník turnaje v odbíjené o putovní pohár. Vítězství si odnesli volejbalisté z Mnichova Hradiště. Ve 2. ročníku si tryznu vítězství odvezlo družstvo odbíjenkářů ze Železného Brodu, ve 3. a 4. ročníku družstvo liberecké, v pátém ročníku ČKD Praha, v šestém Slavie Praha a v 7. ročníku zůstal putovní pohár doma, v Držkově.[1]

Právě oddíl odbíjené byl po II. světové válce nejaktivnější ve své činnosti. Měl dva týmy. V prním hráli starší a zkušenější muži, ve druhém mladí hráči. V roce 1947 byla tato družstva sloučena v jeden tým. Ten i nadále udržoval výbornou pověst držkovské odbíjené díky dobrým výsledkům na mnoha turnajích. Za snad úplně nejlepší sezonu držkovských volejbalistů lze považovat rok 1948, kdy v květnu hrálo mužstvo kvalifikaci do ligové soutěže a opět se stalo „mistrem župy krkonošské." V tomto období pravděpodobně držkovská odbíjená dosáhla svého vrcholu. Ještě v roce 1951 se družstvo sice stalo jak přeborníkem okresu,[2] tak kraje, ale postupně se výsledky oddílu odbíjené zhoršovaly. Během let 1955 a 1956 byly sehrány pouze přátelské zápasy, v roce 1957 se družstvo účastnilo krajské soutěže. Počátek 60. let ale již znamenal postupný konec činnosti mužského oddílu odbíjené v Držkově.[3]

---

[1] 1885-1985 Sokol Držkov, s. 10. (Srov. Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 138 uvádí, že se jednalo v roce 1945 o lehkoatletický turnaj.)
[2] Viz příloha č. 14.
[3] 1885-1985 Sokol Držkov, s. 10.

Členové Sokola také hned po válce obnovili tradici pořádání tělocvičných akademií. Už teď také začali pomýšlet na přípravu k XI. sletu v Praze na rok 1948. Objevili se ovšem problémy. Náčelník držkovského Sokola si stěžoval v roce 1946 na úbytek cvičenců, zapřičiněný přesídlením mnohých rodin do pohraničí. Mnozí z těch, kteří zůstali, si odvykli cvičit a mládež, která vyrůstala za války, nebyla na pravidelná cvičení zvyklá. Rozproudění činnosti šlo tudíž ztěžka a pomalu, ale přece jenom se námaha vyplatila a přinesla určité výsledky. Především začaly cvičit (v březnu 1946) ženské složky Sokola. A byly to právě ženy, které se zúčastňovaly v tomto roce sokolských akcí po okolí. Slavnosti v Liberci se zúčastnilo 6 cvičících žen, okrskového cvičení v Zásadě 15 žen, 14 dorostenek a 24 žákyň, oslav 50-ti let jednoty v Bratříkově 2 ženy. Navíc to byly právě ženy, které ještě mimo svá pravidelná cvičení nacvičily v roce 1946 českou besedu zatančenou na místních oslavách v Jablonci nad Nisou. K pravidelnému cvičení se jich nyní scházelo 10, k tomu 14 dorostenek a 24 žákyň.

Také další rok se účastnili veřejných vystoupení jenom ženy, případně dorostenky a žákyně. Členky ženské složky Sokola tak v roce 1947 vystupovaly na okrskovém cvičení v Bratříkově, na místním cvičení v Loužnici, na župním sletu ve Vrchlabí a pouze žákyně se zúčastnily župního dne žactva v Haraticích.[1]

V roce 1948 už na XI. sletu v Praze cvičilo kromě 22-ti žen, 9-ti dorostenek a 5-ti žákyň, také 12 mužů a 4 žáci. Stále se nedařilo ukáznit mužský dorost. Cvičení ale jinak nebyla příliš častá a přístup ani chuť lidí k němu se nedá porovnat s tím předválečným. Navíc začaly být problémy s tělocvičnou. Ta potřebovala nutně opravit. Už v roce 1950 byly snahy zajistit rekonstrukci sokolovny, ale nakonec se nic nedělo. V roce 1951 se už stala tělocvična pro cvičení nezpůsobilá, hlavně po stránce hygienické, takže v letech 1951 a 1952 se cvičilo pouze na hřišti. Před první a druhou celostátní spartakiádou byly činěny pokusy cvičit na jevišti tehdy již uzavřené sokolovny, na sále kina, v místnosti Závodního klubu držkovského podniku Technosklo nebo dohromady s jílovskými cvičenci u nich v Jílovém. Ani jeden z těchto pokusů však nebyl úspěšný.[2]

Odbor loutkářský, který vznikl za první republiky, obnovil roku 1947 svou činnost. Hned v tomto roce sehrál 24 představení pro děti, a to na loutkovém jevišti v místní škole. V dalších letech bylo představení zhruba okolo deseti do roku. V roce 1950 ještě bylo sehráno 11 představení, avšak

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 141-145.
[2] 1885-1985 Sokol Držkov, s. 11.

v místnosti, kde se loutkové divadlo hrálo, se téhož roku začala zřizovat knihovna, a to znemožnilo další hraní.[1] O několik let později se začalo loutkové divadlo v Držkově opět hrát, ale už pod Osvětovou besedou.[2]

V roce 1947 byl v držkovském Sokole založen nový oddíl. V knize o činnosti sokolského odboru PP z let 1947-1950 se dočítáme, že: „Dne 27. února 1947 na schůzi cvičícího členstva a dorostu upozornil br. náčelník Jaroslav Vondráček, že je na čase, aby naše jednota, která má k tomu vhodné prostředky, začala s novou činností - organizovaným pobytem v přírodě."[3] A tak došlo na této schůzi k ustavení odboru pobytu v přírodě (PP). Avšak protože se tento odbor zabýval především organizováním letních táborů pobytu v přírodě pro mládež, byl většinou označován jako oddíl tábornický. Táborů se uskutečnilo celkem 6, a to v letech 1947-1951. Prvního, týdenního pobytu v Držkově u řeky Kamenice, se zúčastnilo 6 dorostenců a 7 žáků, zatím tedy pouze chlapci. Stejně tak tomu bylo u dalšího letního tábora, který se odbýval po dva týdny u Želejova pod Troskami (2 dorostenci, 11 žáků). Třetí, týdenní tábor u Dnebohu v okrese Mnichovo Hradiště, se konal v roce 1949 (6 dorostenců, 10 žáků). V roce 1950 se uskutečnily tábory dva. Nejdříve to byl poprvé v historii dívčí tábor u Bukoviny v turnovském okrese, který trval 11 dní a jehož se zúčastnilo 11 dorostenek a 5 žákyň. Hned po něm následoval chlapecký tábor v Záhoříně v obci Svitava u Sloupu nedaleko Nového Boru. Ten byl dvacetidenní a zúčasnilo se ho 6 dorostenců a 4 žáci. Poslední v řadě, čtyřtýdenní pobyt za účasti 20-ti chlapců a dívek se uskutečnil v roce 1951 u Kácova (v Soběšíně) na Sázavě.

Program na těchto táborech byl pestrý. Konaly se výlety, značkování a stopování, střelba vzduchovkou, výuka signalizace a orientace v přírodě, plížení, míčové hry, koupání, noční hlídky, seznamování s přírodou apod. Kromě těchto táborů organizoval odbor PP i během roku různé výlety, hry v přírodě, schůzky s teoretickou přípravou na táborničení a v zimě pro své členy lyžařský závod zdatnosti.

I v roce 1952 se chystal již sedmý letní tábor. Měl se konat u Prachatic. Díky vyhrocující se politické situaci na počátku padesátých let však už ani tato činnost nebyla stranickými funkcionáři vítána, a tak bylo uskutečnění dalšího tábora Krajským výborem Sokola v Liberci zamítnuto. To přispělo k zániku tábornického oddílu v držkovském Sokole.[4]

---

[1] Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 146 a dále.
[2] 1885-1985 Sokol Držkov, s. 11.
[3] Kniha o činnosti sokolského odboru PP 1947-1950.
[4] Tamtéž, Deník velitelů letních táborů tělocvičné jednoty Sokol Držkov 1947-1950

Během prvních poválečných let uskutečňovali držkovští sokolové mnohé z tradičních kulturně-společnských akcí, které byly pro jejich jednotu charakteristické v období meziválečném. Jednalo se např. o vzpomínku na prezidenta Masaryka v den jeho narozenin, o uctění památky Mistra Jana Husa počátkem července, o připomenutí Tyršovy osoby, o Dětský den, o tradiční sokolské šibřinky či sokolské plesy.

Postupně však na přelomu 40. a 50. let veškerá tato činnost ustává vzhledem k měnícím se politickým poměrům. Začíná být diktováno, jaká výročí mají sokolové oslavovat. Velkou ránu zasadil komunistický režim sokolskému hnutí na konci 40. let. Nejdříve bylo roku 1948 vyhlášeno sjednocení tělovýchovy a po porážce reakce padly její pozice také v tělovýchově a ve sportu. Vedení svazů a jednot byla přejímána Akčními výbory. Na své funkce museli rezignovat ti činovníci, kteří podle slov Rudého práva „sledovali osobní cíle na úkor významu tělovýchovy pro zdraví a mravní výchovu národa." Tato „očista" znamenala, že i v Držkově muselo v letech 1948-1949 mnoho členů Sokol opustit.[1] Poměry se změnily.

Roku 1952 jednal výbor držkovské jednoty o sloučení s nově vytvořenou závodní jednotou Technoskla. K tomuto sloučení také skutečně došlo. Ustavující schůze nové tělovýchovné jednoty, čítající 168 členů a nesoucí od nynějška název „Jiskra,"[2] se konala 9. října 1952. Prvním předsedou se stal dosavadní starosta Sokola, pan Rudolf Pala st.

První akce, do které se nová tělovýchovná organizace pustila, byla příprava na výstavbu nové tělocvičny. Se stavbou se začalo na podzim roku 1957 u již existujícího hřiště. Plánovalo se, že její výstavba přijde na dva milióny korun. Budova měla, stejně jako dříve sokolovna, sloužit nejen pro akce sportovní, ale i kulturní. Proto se stavba od počátku nazývala kulturně-tělovýchovný dům (KTD). O stavbu se staral sám předseda jednoty. Každý rok na ní občané Držkova odpracovali mnoho brigádnických hodin. Pro nedostatek financí však postupovala stavba velmi pomalu. V roce 1963 byla dokonce z úsporných důvodů vypracována nová dokumentace. Díky ní se změnil zamýšlený vzhled a rozsah stavby. Ta ani poté nepokračovala příliš rychle. K dokončení došlo počátkem roku 1973 (kolaudace se konala 31. ledna 1973). A první akcí zde byl již 3. února pořádaný sportovní ples. Využití a údržbu KTD (obr. č. 8 - str. 79), jehož výstavba nakonec přišla na téměř 4 200 000,- Kčs, měl pak na starosti výbor složený ze 17-ti členů, v jehož čele stál předseda Rudolf Pala st.

---

[1] Kronika Sokola v Držkově 1952-1991.

[2] Tento název se používal pro tělovýchovné jednoty ustavené při podnicích lehkého průmyslu. (Tamtéž.)

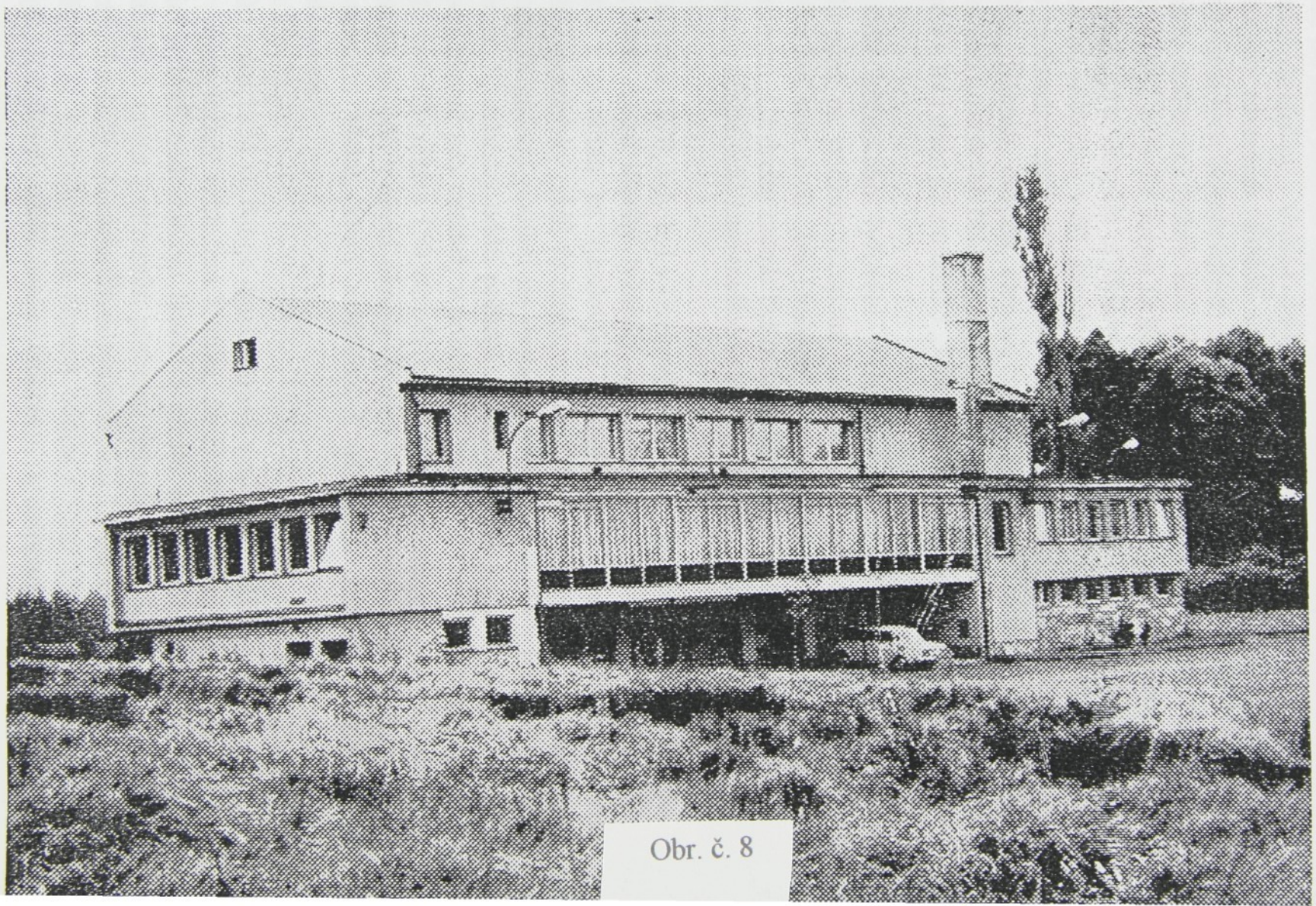

Obr. č. 8

Ačkoliv výstavba KTD trvala tak dlouho, sportovní život v obci přesto neustal. Především vyvíjeli činnost zdejší lyžaři, kteří nebyli na tělocvičně závislí. Se svou činností započali opět na začátku 50. let, kdy se zaměřili na běžecké disciplíny. V roce 1955 si už zapsali 42 startů na různých lyžařských závodech. Dobré výsledky přiváželi zdejší lyžaři především z nově vzniklých Sokolovských závodů branné zdatnosti (SZBZ). Úspěšná byla pro držkovské lyžaře léta 60., a to i po stránce pořadatelské. V roce 1961 a 1962 byla TJ Jiskra Držkov pořadatelem krajského přeboru v běhu na lyžích pro dospělé a dorostenecké kategorie. Na základě pověření Svazarmu se tu také v 60. letech pořádaly okresní a krajské přebory SZBZ. Byly tu konány také závody pro žactvo. Od roku 1962 závodila hlavně mládež. Někteří dospělí členové se zúčastňovali aktivně i masových dálkových lyžařských běhů jako „Jizerská 50," „Po hřebenech Krkonoš," na konci 80. let i dnes již zaniklého „Jabloneckého maratonu" a dalších.

Oddíl běžeckého lyžování v Držkově také od roku 1972 pořádá každoročně na podzim přespolní běh nazvaný „Kolem Březí." V prvním ročníku byl start a cíl „Na Drahách" a zúčastnilo se ho tehdy 154 žáků a dorostenců. Už druhý ročník byl ovšem odstartován před KTD a rozšířen o kategorie dospělých. Tato tradice se udržela až do roku 1992.

Od roku 1978, kdy byl v Držkově na stráni „Na Chocholce" vybudován nový 400 metrů dlouhý lyžařský vlek, se postupně přešlo od závodění v běhu k závodům ve sjezdových disciplínách. V roce 1978 měl nově vzniklý sjezdařský oddíl 48 členů, v roce 1985 o sedm více. Členové oddílu se sami brigádami podíleli na výstavbě vleku a v dalších letech i na jeho provozu. Sjezdařský oddíl pořádal od počátku 80. let pravidelně lyžařské závody hlavně pro mládež, v průměru 1 ročně. V roce 1982 se zúčastnilo těchto závodů celkem 150 závodníků. Držkovská mládež, hlavně žactvo, se účastnilo závodů v rámci okresu. V roce 1989 se započalo s přípravou na rekonstrukci vleku, která vzhledem k nedostatků financí nebyla dosud uskutečněna.[1]

Od roku 1954 se datuje činnost nově vzniklého oddílu kopané. Počátky byly velmi těžké, vzhledem k tomu, že Držkov neměl žádnou fotbalovou tradici a trpěl nedostatkem hráčů. I přesto roku 1956 obsadili držkovští fotbalisté 5. místo v okresním přeboru. Sehráli tehdy 30 zápasů, z nichž 9 vyhráli, 3 sehráli s nerozhodným výsledkem a 18 utkání prohráli. I přes tyto zlepšující se výsledky byla činnost oddílu v roce 1957 zastavena. Znovu zahájil fotbalový oddíl svou činnost v listopadu 1959. Již v roce

[1] Holý, S.: Kronika obce Držkova. Sv. VII., VIII.

následujícím obsadil tým, skládající se z hráčů z Držkova a z Plavů, 6. místo ve III. třídě okresního přeboru. Po úspěších v letech 1962 (20 vítězství ze 32 utkání) a 1966 (18 vítězství ze 36 zápasů) byl vrcholem postup držkovských fotbalistů do I.B třídy poté co se stali přeborníky okresu v roce 1970. Tam se udrželi bohužel pouze jednu sezónu. Za zmínku stojí, že v roce 1962 si držkovští fotbalisté pozvali na besedu sportovního redaktora čs. rozhlasu Josefa Laufera a legendárního brankáře Františka Pláničku.

Otevření KTD v roce 1973 znamenalo zlepšení zázemí pro fotbalisty. Ti tu získali šatny, umývárnu, místnost pro schůzovní činnost a tělocvičnu pro zimní trenink. V roce 1972 se družstvo radikálně omladilo hlavně o místní fotbalisty. Toto všechno přispělo k tomu, že už v roce následujícím obsadilo družstvo kopané 4. místo v okresním přeboru se ztrátou pouhých dvou bodů na vítěze. Od té doby pokračují držkovští fotbalisté ve své činnosti se střídavými výsledky, a to až do současnosti, kdy hrají v okresním přeboru. Současně s družstvem dospělých vyvíjí činnost i družstvo žáků.

Nová tělocvična v KTD napomohla obnovit činnost oddílu odbíjené. První trenink, na němž se sešlo 12 starších žákyň a dorostenek, se uskutečnil v listopadu 1973. Družstvo však hrálo v soutěži žen, a tak se jim poprvé podařilo zvítězit až v roce 1975. Lepší výsledky se objevily v roce 1977, kdy obsadily hráčky 3. místo v turnaji vesnických družstev v Janově n. Nis. a roku 1979, kdy vyhrály ve své skupině okresního přeboru. V roce 1980 některé hráčky odešly na mateřskou dovolenou, jiné na vysoké školy, a tak až po dvou letech činnost oddílu pokračuje, a to úspěšně. V roce 1982 po vítězství v okresním přeboru postupuje družstvo do krajského přeboru. V současnosti působí hráčky úspěšně v oblastním přeboru.

Od roku 1979 byl v jednotě kroužek badmintonu, který byl oficielně jako oddíl ustaven o tři roky později. V roce 1985 měl 10 členů a byl zapojen do soutěže ve Východočeském kraji. V roce 1984 smíšené družstvo mužů a žen obsadilo druhé místo v tabulce. V letech 1982 a 1983 se konaly dva veřejné turnaje jednotlivců i v Držkově. Roku 1987 začínají hrát badminton v Držkově i žáci, ale oddíl nemá dlouhého trvání. Členů začíná ubývat, a tak na přelomu 80. a 90. let oddíl zaniká.

V 50. a 60. letech téměř zcela zanikají pravidelná cvičení několikrát týdně, která byla hlavním smyslem sokolského hnutí. Zdálo se, že důvodem je fakt, že nejsou prostory pro tuto činnost. Když byl však v roce 1973 dostavěn KTD, situace se o mnoho nezlepšila. Hlavně dospělí si odvykli pravidelně cvičit. A tak pouze před spartakiádami se činnost poněkud oživila, když cvičili hlavně rodiče s dětmi. V roce 1980 a 1985 začaly cvičit

i samotné ženy společně se ženami ze Zásady (1980) a Velkých Hamrů II. (1985).

Nový KTD dokončený v roce 1973 otevřel možnosti pro pořádání mnoha kulturních akcí, pro které v předešlých letech nebyly v Držkově vhodné prostory. Tělovýchovná jednota zde začala pravidelně pořádat sportovní plesy, taneční, pouťové a jiné zábavy. Už v roce 1973 zde uskutečnila 11 kulturních akcí, které přinesly zisk téměř 48 000 korun. Na činnost TJ v Držkově přispívaly i místní Sklárny Kavalier (Technosklo) částkou 20 000 korun ročně a platily také za roční pronájem staré sokolovny[1] 16 000 Kčs.

Rok 1984 se stal rokem příprav 100. výročí založení Sokola Držkov. Ty vyvrcholily na výroční členské schůzi přejmenováním TJ Jiskra na původní označení „Sokol." Rok 1985 se pak stal rokem oslav, které si držkovští sokolové připomněli slavnostním sportovním plesem, veřejnými lyžařskými závody ve sjezdu, turnajem v odbíjené, kopané a badmintonu a tradičním během „Kolem Březí." Veškeré tyto akce vyvrcholily slavnostním večerem v sobotu 26. října 1985 v KTD.

V jubilejním roce 1985 měl TJ Sokol Držkov 172 členů.[2] Jejich počet od té doby kolísá zhruba mezi 170-200. V čele Sokola Držkov stál v roce 1985 předseda Miroslav Kozák. V roce 1994 ho v této funkci vystřídal ing. Ladislav Číla.[3]

---

[1] Stará sokolovna byla zbourána v roce 1994. (Holý, S.: Kronika obce Držkova. Sv. VIII., s. 40.)
[2] Kronika Sokola v Držkově 1952-1991.
1885-1985 Sokol Držkov, s. 12-18.
[3] Holý, S.: Kronika Držkova. Sv. VIII., s. 44.

5.3. Ostatní držkovská sdružení po II. světové válce

Nejen činnost držkovského ochotnického spolku a tělocvičné jednoty byla značně ovlivněna změnou politického režimu v Československu po II. světové válce.

Těsně po skončení války navázala většina spolků, družstev a svazů v Držkově na svou předválečnou, popř. i válečnou činnost. Tak se např. už na počátku května 1945 probouzí k životu v roce 1940 zrušený místní odbor Československého červeného kříže, i nadále funguje záložna, Hospodářské a nákupní družstvo, mlýn a pekárna pro Držkov a okolí, Družstvo pro rozvod elektřiny a mechanizaci zemědělství, spolek včelařů, odbor „Krematoria."

Pomalu ale přicházejí první změny. Na přelomu 40. a 50. let je zestátněna držkovská záložna, poté, co musí změnit své jméno (1948) na „Spořitelna a záložna v Držkově, zapsané společenstvo s ručením obmezeným." Za vklady už ručí stát.[1] V roce 1950 však nezaniká jen záložna, ale i „Všeobecně prospěšné stavební a bytové družstvo pro městys Držkov a okolí," jehož činnost je později nahrazována vytvářením okresních bytových družstev, dále „Hospodářské a nákupní družstvo, mlýn a pekárna pro Držkov a okolí," „Družstvo pro rozvod elektřiny a mechanizaci zemědělství v Držkově," jehož majetek, dluhy i rezervy přejímá nově vzniklé JZD[2] a také „Družstvo pro kulturní povznesení venkova v Držkově,"[3] které bylo založeno teprve v roce 1948 pod hlavičkou Ústřední rady družstev a až v roce 1949 začala jeho činnost. Družstvo zaniklo začleněním do JZD Držkov.[4] Na přelomu let 1950/1951 je pravděpodobně zrušena i Berkova nadace.[5]

Záhy vznikají společenské organizace, které musí být složkami Národní fronty (NF). A tak je i v Držkově ustaven Svaz čs.-sovětského přátelství (SČSP), Svaz bojovníků za svobodu (později Svaz protifašistických bojovníků - SPB), Čs. svaz mládeže (ČSM, později Socialistický svaz mládeže - SSM), Výbor žen při MNV (později Český svaz žen - ČSŽ).

---

[1]Mejsnar, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. IV., s. 507-544.
SOkAJ - inv. č. 40/4 - Kampelička Držkov.
[2]SOkAJ - inv. č. 40/6 - Stavební družstvo Držkov.
- inv. č. 40/7 - Hospodář. a nákup. druž. Držkov.
- inv. č. 40/8 - Družstvo pro rozvod el. en. Držkov.
[3] Viz příloha č. 15.
[4] MLK Držkov - desky „Tělovýchova v Držkově a kultura," dok. č. 26, 28.
[5] SOkAJ - inv. č. 40/10 - Studentská nadace Petra Berky Držkov.

Mezi společenské organizace patří nyní i Sokol, přejmenovaný na TJ Jiskra Držkov, ochotnický spolek „Lev", v roce 1949 rozpuštěný a nově ustavený Československý červený kříž, Sbor dobrovolných hasičů, který byl nově přejmenován na Svaz požární ochrany (SPO) a musí tu být zahrnut i nadále činný spolek včelařů a myslivecká společnost „Hubertus" (později „Plchov"). Doposud existující „Místní osvětová komise" musela být reorganizována na „Újezdní osvětovou besedu," která od té chvíle (1950) plánovala veškerou činnost společenských organizací. A tak se v rámci kulturních a společenských akcí začaly konat přednášky o V. I. Leninovi, J. V. Stalinovi, SSSR, socializmu, oslavují se nové svátky jako VŘSR, konají se povinné průvody na 1. máje ap. Výjimečně se konají i hodnotné kulturní programy, jako např. zájezdy na představení předních pražských divadelních scén..

Všechny tyto složky existovaly v Držkově až do pádu totalitního režimu u nás. Poté většina z nich zanikla a „přežily" pouze ty organizace, jejichž činnost nebyla závislá na komunistických činovnících. Jednalo se o SPO, který se v roce 1990 vrátil ke svému původnímu názvu Sbor dobrovolných hasičů," o odbočku Čs. červeného kříže v Držkově, o myslivecké sdružení „Plchov" a dále o „Kulturní klub." Ten vznikl v roce 1973 při MNV Držkov. S otevřením kulturně-tělovýchovného domu, využívaného pro pořádání různých akcí, docházelo k živelnosti kulturního života v Držkově. Stávalo se, že jednotlivé společenské organizace pořádaly někdy i zajímavé akce bez dohody s ostatními, takže se třeba na jeden termín připravovaly dvě akce. Kulturní klub chtěl přispět ke koordinaci dění v KTD. Díky své bohaté činnosti (divadelní představení souborů z Prahy, promítání filmů, koncerty hudebních skupin, zpěváků a pěveckých sborů, besedy se známými umělci a sportovci, atd.) existuje tento klub i v současnosti, stejně jako posledně jmenované spolky.[1]

[1] Kroniky obce Držkova. Sv. IV.-VIII.

6. ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se pokusila ukázat, jak bohatý byl a může být kulturní a společenský život na vesnici, pokud mají sami její obyvatelé zájem na tom, aby se rozvíjel, a tudíž k tomu účelu zakládají různé spolky a sdružení. Na příkladu obce Držkov jsem se snažila vykreslit, jak potom pracovaly tyto spolky po praktické stránce. Fakt, že jsem se při tom zaměřila na sokolské hnutí a ochotnickou činnost, je pouze odrazem toho, že tato hnutí měla nejen v Držkově, ale i v okolních vesnicích a městech velkou tradici. To, že jsem si vymezila téma obdobím počínajícím ve druhé polovině 19. století, bylo ovlivněno faktem, že to je doba, kdy se začínají první české spolky zakládat s oficielním povolením rakousko-uherských úřadů.

Uvědomuji si, že hned v úvodní části své diplomové práce jsem překročila vymezené téma nejen časově, ale i zaměřením. To, že jsem se zde zabývala i historií obce dokonce i před rokem 1850 a také způsobem života a obživy zdejších lidí, však bylo záměrné. Chtěla jsem tím svou práci nejen obohatit, ale dosáhnout tak i ucelenějšího pohledu na držkovskou obec a její obyvatelstvo. V neposlední řadě, jsem tak udělala i z vlastního zájmu. Při zpracování této části jsem vycházela především z držkovských kronik a z literatury z přelomu století, která se zabývá Semilskem.

V následujících kapitolách, týkajících se již samotného vzniku a další existence spolků v Držkově, jsem už vycházela maximálně z původních pramenů (kroniky, knihy zápisů ze schůzí, pamětní knihy spolků atd.), které jsem porovnávala s prameny tištěnými. Nejvíce pramenného materiálu k držkovskému Sokolu a ochotnickému spolku se nalézá v samotné obci - v Místní lidové knihovně Držkov, ale také u soukromých osob. Díky tomu, že všichni tito lidé, které jsem požádala o nahlédnutí či zapůjčení pramenného materiálu, k tomu svolili, jsem měla velké množství materiálu, ze kterého jsem mohla čerpat. Někdy mi dalo práci odhalit, kde se žádané prameny nalézají. Prameny, které tedy nejsou ani ve Státním okresním archivu v Jablonci nad Nisou, ani na Obecním úřadě Držkov či v obecní knihovně, uvádím v seznamu pramenů pod hlavičkou „ostatní."

Ke kapitolám, týkajícím se zbylých držkovských sdružení, jsem materiál a informace čerpala nejvíce ze Státního okresního archivu v Jablonci nad Nisou a z obecních kronik v Držkově.

Již před zpracováním tématu jsem věděla, že spolková činnost byla v Držkově bohatá. V jak velikém měřítku mi ale ukázalo až podrobné zkoumání dostupného pramenného materiálu. Z něj jsem vyvodila možné vysvětlení pro tuto skutečnost. Držkov, jak ostatně dokazuje i jeho historie, byl vždy výrazně českou obcí a nikdy zde nežila německá menšina. Vždy ale také hraničil s územím, kde byl velký německý vliv a kde žilo vysoké procento německy mluvících obyvatel. Pokud si navíc uvědomíme, že hlavně za Rakousko-Uherska existovaly snahy o germanizaci českého národa (jakož i za II. světové války), byla o to větší snaha zdejších lidí tomuto vlivu odolat. Proto byly pravděpodobně zdejší spolky tak aktivní a z toho důvodu mezi nimi zaujímal ochotnický spolek a Sokol tak významné postavení. Neboť právě tyto spolky uchovávaly českou řeč a vyzdvihovaly národní myšlenky a cítění lidí.

V mnoha případech se proto tyto spolky staly příkladem pro zakládání obdobných spolků v blízkém i vzdálenějším okolí, aby následně mezi sebou vzájemně spolupracovaly.

Tato aktivita spolků však značně ochabla po II. světové válce, kdy totalitní režim utlumil mnohé snahy do té doby existujících sdružení vyvíjet samostatnou činnost. Navíc se pro lidi objevují nové atraktivní možnosti, jak trávit volný čas a společnost se v mnoha případech stává stále více konzumní.

Na úplný závěr bych ráda dodala, že si uvědomuji skutečnost, že jsem se ve své práci nevěnovala příliš otázce spolupráce držkovských spolků s podobnými seskupeními v okolních či blízkých obcích. O tom, že určitá spolupráce či spojení mezi jednotlivými spolky existovalo, se zmiňuji pouze okrajově. Původně jsem zamýšlela zahrnout otázku existence dalších spolků v blízkém okolí jako samostanou kapitolu Nakonec jsem od tohoto záměru upustila. I v okolních vesnicích totiž jevilo činnost dosti značné množství spolků, a tak by pravděpodobně jedna kapitola nebyla dostačující pro zmapování nejen jejich existence, ale také vzájemné spolupráce. Domnívám se však, že by otázka spolupráce jednotlivých spolků byla zajímavým námětem pro hlubší zpracování.

7. SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

LITERATURA:

1.) Brabec, J. a kol.: Dějiny českého divadla. Sv. IV. 1. vyd. Praha 1983.
2.) Čechy krásné, Okresy Jilemnice, Semily, Turnov, Nová Paka. Semily nedatováno - asi 1947. (knihovna SOkAJ)
3.) Černý, F. a kol.: Dějiny českého divadla. Sv. III. 1. vyd. Praha 1977.
4.) Kudrnáč, V.: Úplný adresář hejtmanství Semilského, Soudní okresy Semily, Lomnice n. Pop., Železný Brod a veškeré politické obce a osady. Turnov 1905. (SOkAJ)
5.) Laurin, F.: Pohled do minulosti. In: Sborník okresu železnobrodského. Roč. I. Železný Brod 1924, s. 129. (SOkAJ)
6.) Mizera, F.: Paměti města Semil a okolí. Semily 1930. (SOkAJ)
7.) Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888. (SOkAJ)
8.) Pinc, F.: Výlety Severočeským krajem. 2. vyd. Liberec 1961. (SOkAJ)
9.) Scheybal, J.-Beneš, B.-Scheybalová, J.: Památky Jablonecka. Liberec 1969.
10.) Z kraje Cidliny k Horní Jizeře. Jičín 1941. (SOkAJ)

PRAMENY:

Místní lidová knihovna Držkov:

1.) Desky - nesignovány (plakáty, diplomy, listiny k Sokolu Držkov)
2.) Desky - „Tělovýchova v Držkově a kultura“ (listiny, plakáty, fotografie ap. k Sokolu i ochotnickému spolku)
3.) Kniha zápisů (ze schůzí) Pěvecko-divadelní jednoty „Lev“ v Držkově z let 1899-1912
4.) Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev“ v Držkově z let 1912-1934
5.) Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty „Lev“ v Držkově z let 1935-1951

Obecní úřad Držkov:

6.) Kroniky Držkova z let 1926-1996. Sv. I.-VIII.

Státní okresní archiv Jablonec nad Nisou:

7.) Fond historických map
8.) Fond MNV Držkov, kartony č. 1 a 2
9.) Fond TJ Sokol Držkov, nesignováno
10.) Inv. č. 40/3 - Družina válečných poškozenců Držkov-Plavy-Haratice
11.) Inv. č. 40/4 - Kampelička Držkov
12.) Inv. č. 40/5 - Hospodářská rada Držkov, Plavy
13.) Inv. č. 40/6 - Stavební družstvo Držkov
14.) Inv. č. 40/7 - Hospodářské a nákupní družstvo
15.) Inv. č. 40/8 - Družstvo pro rozvod el. en. Držkov
16.) Inv. č. 40/9 - Družstvo pro kulturní povznesení venkova Držkov
17.) Inv. č. 40/10 - Studentská nadace Petra Berky Držkov
18.) Inv. č. 42/2 - Držkov (nástin dějin, Osvětová komise)
19.) Knihovna - a) brožura: První divadelní soutěž Podkrkonoší. Semily 1941.
b) časopisy: Krásy Československa. Semily. 1937.
Beseda, obrázkový čtrnáctideník Českého ráje a Podkrkonoší. 1939-1950.
c) Kučerová, I.: Vývoj městyse Držkova v letech 1918-1921.(Maturitní práce.) Jablonec n. N. 1977. Gymnázium Jablonec n. N.

Ostatní:

20.)Deník velitelů letních táborů tělocvičné jednoty Sokol Držkov 1947-1950
21.)Kniha o činnosti sokolského odboru PP z let 1947-1950
22.)Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z r. 1923
23.)Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1930-1951, 1958-1959
24.)Pamětní kniha Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z let 1960-1963
25.)Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950
26.)Kronika Sokola Držkov z let 1952-1991
27.)100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980
28.)1885-1985 Sokol Držkov

8. SEZNAM VYOBRAZENÍ

1.) Obr. č. 1 - Socha sv. Františka Serafinského s.30
(Scheybal, J.-Beneš, B.-Scheybalová, J.: Památky Jablonecka. Liberec 1969, s. 23.)

2.) Obr. č. 2 - Tělocvična v Držkově s.39
(Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950,s.13.)

3.) Obr. č. 3 - Představení v přírodě „Žižka" z r. 1925 ..... s.48
(MLK Držkov - desky „Tělovýchova v Držkově a kultura")

4.) Obr. č. 4 - Divadelní představení „Paní Marjánka, matka pluku" z roku 1940 ..... s.52
(100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980)

5.) Obr. č. 5 - Jak vypadala sokolovna v Držkově po přístavbě v roce 1922 ..... s.58
(Kronika tělocvičné jednoty „Sokol" v Držkově z let 1885-1948, 1950, s. 37.)

6.) Obr. č. 6 - Držkovští sokolové při oslavě 50. výročí existence tělocvičné jednoty Sokol v Držkově v r. 1935 ..... s.63
(MLK Držkov - desky „Tělovýchova v Držkově a kultura")

7.) Obr. č. 7 - Divadelní představení „Jak (při)šla basa do nebe" sehraného držkovskými ochotníky 25. 12. 1958 ..... s.73
(100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980)

8.) Obr. č. 8 - Kulturně-tělovýchovný dům v Držkově s.79
(Titulní strana brožury „1885-1985 Sokol Držkov")

9. SEZNAM PŘÍLOH

1.) Příloha č. 1 (3 strany) - Územní rozdělení Držkova a Plavů podle „Josefinského katastru" vyhotoveného v r. 1789. Doslovná citace. (Hrdý, J.: Kronika městyse Držkova. Sv. I., s. 154-157.)
2.) Příloha č. 2 - Generální mapa okresního hejtmanství Semilského z druhé poloviny 19. století
(Mizera, F.: Popis okresního hejtmanství Semilského. Semily 1888. Příloha.)
3.) Příloha č. 3 - Orientační plán Držkov. Nedatováno, ale podle již existujících staveb se dá odvodit, že mapa pochází z období mezi roky 1930-1935.
(SOkAJ - Fond historických map.)
4.) Příloha č. 4 - Mapa politického okresu Jablonec n. N. před II. světovou válkou. Je zde vidět i severní část politického okresu Semily s Držkovem.
(SOkAJ - Fond historických map.)
5.) Příloha č. 5 - Mapa okresu Jablonec n. N. z 15. 4. 1943. Je zde vidět hranice mezi Sudetami a protektorátem.
(SOkAJ - Fond historických map.)
6.) Příloha č. 6 - Mapa správního rozdělení - okres Semily. Stav ke dni 31. 12. 1955.
(SOkAJ - Fond historických map.)
7.) Příloha č. 7 - Pozvánka na ples pořádaný držkovským Sokolem 2. 2. 1890 „U Kotrbů"
(MLK Držkov - desky „Tělovýchova v Držkově a kultura")
8.) Příloha č. 8 - Seznam spolků a odborů organizovaných v Riegrově okrsku ÚMDOČ v r. 1947
(MLK Držkov - desky „Tělovýchova v Držkově a kultura," dok .č. 22.)
9.) Příloha č. 9 - Členská přihláška člena Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově z roku 1947
(MLK Držkov - desky „Tělovýchova v Držkově a kultura, dok. č. 24.)
10.) Příloha č. 10 - Počet představení a nacvičených her v jednotllivých desetiletích ochotnickým spolkem v Držkově
(100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980)
11.) Příloha č. 11 - Seznam herců účinkujících minimálně 6x v představeních Pěvecko-divadelní jednoty „Lev" v Držkově od roku 1909 (1905)
(100 let ochotnického spolku „Lev" Držkov 1880-1980)

12.) Příloha č. 12 - Pozvánka (zvětšeno) na „Sjezd rodáků a přátel Držkova“ konaného 10. 5. 1980 v Držkově v rámci oslav 100. výročí vzniku ochotnického spolku „Lev“
(soukromý archiv aut.)

13.) Příloha č. 13 - Program oslav 100. výročí vzniku ochotnického spolku „Lev“ na 10. 5. 1980
(soukromý archiv aut.)

14.) Příloha č. 14 - Diplom přeborníka okresu pro rok 1951 v odbíjené udělený Sokolu Držkov
(MLK Držkov - desky, nesignovány)

15.) Příloha č. 15 - Dopis ONV v Semilech z r. 1951 uvědomující Družstvo pro kulturní povznesení venkova o jeho zániku
(MLK Držkov - desky „Tělovýchova v Držkově a kultura,“ dok. č. 29.)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 (tři listy) - Územní rozdělení Držkova a Plavů podle „Josefínského katastru“ vyhotoveného v roce 1789. (Doslovný opis.)

DRŽKOV

I. plac: „náměstní zvaný“ začíná se u farního kostela vpravo ležící vedle sedlských gruntů neb polí a skončuje se u lesa Kopalova, Šimůnkova, Knopova.

II. plac: „draha“ nazvaný; tento plac začíná se na poli Josefa Tomše čís. 14 a jdouc mezi cestami „brodskými“ nahoru skončuje se u kaple sv. Trojice na „školském“ poli.

III. plac: „Plchov“ začíná se za kaplí sv. Trojice na poli Josefa Duška č. 19, jdouc napravo vedle cesty „jílovské“ a dále vedle lesa „zádušního“ „Plchova“ nazvaného a nalevo vedle cesty „zásadské“ a skončuje se na zádušním poli, které Jan Šourek z čísla 50 užívá.

IV. plac: „Hraník“ nazvaný; tento plac začíná se na zádušním poli u „křížové cesty“ a kaple sv. Jana a skončuje se na farském poli u cesty za farskou zahradou.

V. plac: „Kout“ nazvaný; tento plac začíná se na zádušním poli, které vdova a Jan Matoušek užívá, za kaplou sv. Jana, jdouc napravo vedle cesty „hamerské“ a „staré cesty zásadské“ a nalevo vedle lesa „Plchova“ dobíhá se až k zásadským hranicím a skončuje se na zádušním poli, které Jakub Jůna a Jan Berka užívají.

VI. plac: „Zádělka“ zvaný; tento plac se začíná za farskou zahradou na farském poli, jdouc vlevo vedle cesty Plchovské a Hamerské vpravo vedle struhy France Vedrala skončuje se u žlábku France Vedrala na zádušním poli.

VII. plac: „Zákoušt“ nazvaný; tento plac začíná se na poli zádušním, kterého Josef Šimůnek užívá a jdouc napravo vedle gruntu France Vedrala a nalevo vedle jeho struhy a dobíhá si až k louce France Vedrala.

VIII. plac: „Studně“ nazvaný; tento plac začíná se u zásadských hranic a gruntu u lesa Vedralova jdouc napravo vedle staré cesty zásadské a zádušních polí a nalevo vedle pole a meze Václava Šimůnka a dobíhá až do špice pole France Vedrala u cesty hamerské a mezi Václava Šimůnka.

IX. plac: Honečka nazvaný; tento plac začíná se na poli Václava Šimůnka pod domem, jdouc nalevo vedle pole France Vedrala a napravo vedle pole France Jůny a dobíhá až k hranicím zásadským.

X. plac: „Daňků kopec“ nazvaný; tento plac začíná se u France Jůny domovní louky, jdouc nalevo vedle pole Josefa Boučka a napravo vedle cesty Merklasovy a dobíhá až k zásadským hranicím a plavskému potůčku.

XI. plac: „Skalice“ nazvaný; tento plac začíná se na poli Matěje Merklasa „u sloupků“ a jdouc nalevo vedle cesty Merklasovy a Daňkovy a napravo vedle plavské meze a dobíhá až k plavskému potůčku.

XII. plac: „kopanie“ nazvaný; tento plac začíná se na poli Josefa Knopa za stodolou jdouc napravo vedle meze Jana Vedrala a vdovy Královy a nalevo vedle vody Kamenice a dobíhá až k Machlovskému potoku.

XIII. plac: Machlov nazvaný, začíná se u Machlovského rybníčka na zádušní louce a jdouc napravo podle Jílovských a Lastibořských mezí a vedle vody Kamenice dobíhá až k lastibořským sedlským lesům.

XIV. plac: „Boží vody“ nazvaný; tento plac se začíná nad domem Jana Vedrala na poli vdovy Královy jdouc napravo vedle gruntu Jana Vedrala a Václava Šimůnka a vlevo vedle Prouskova a dobíhá až k jílovským hranicím.

XV. plac: „Panny Marie“ nazvaný; tento plac začíná se nad domem Václava Šimůnka poli Jana Vedrala jdouc vpravo vedle gruntu Josefa Bulvy a vlevo vedle meze Josefa Knopa a Antonína Rydvala a dobíhá až k jílovským hranicím.

XVI. plac: „Svaté Trojice“ nazvaný; začíná se na poli Josefa Bulvy nad domem, jdouc vedle cesty sousedské a vpravo vedle cesty jílovské a dobíhá až k Jílovský hranicím.

PLAVY

I. plac: „Žáků vrch“ zvaný; tento plac začíná se na poli Josefa Nováka u potůčku a jdouc vpravo vedle „cesty německé“ a nalevo vedle Šimonovy a Filounovy meze a dobíhá až k Plavskému potůčku.

II. plac: „Stráně Filounovy“ nazvaný; začíná se na společné louce „v Koutě“ nazvané, a jdouc vpravo vedle potoka plavského nahoru a vlevo vedle Novákovy a Šimonovy meze a dobíhá až k lesu Merklasovu.

III. plac: „Hampejs“ nazvaný; začíná se u Filipa Šourka domu, jdouc vpravo vedle meze Josefa Rezlera a Josefa Morávka a nalevo vedle potoka Plavského a Zásadských gruntů a dobíhá až k hamrským hranicím.

IV. plac: „Zlatník“ nazvaný; začíná se na louce domovní Josefa Podzimka a jdouc vpravo vedle vody Kamenice a meze hamerské a nalevo podle meze Novákovy a Hampejské a dobíhá až k hamerským hranicím.

V. plac: „Lísek“ nazvaný; začíná se na louce Matěje Šourka pod Duštírovým domem a jdouc napravo podle cesty držkovské a nalevo vedle vody Kamenice a dobíhá až k držkovským hranicím.

Dne 16. září 1789.

Franz Josef Weiss

Geschaftsleiter und herrschftl. Ingenieur

Jan Šourek rychtář
Adam Duštíra
Václav Šimůnek
Josef Knop
Václav Šimůnek
Jan Jiří Kopal
Josef Šourek

vejchozí

GENERÁLNÍ MAPA OKRESNÍHO HEJTMANSTVÍ SEMILSKÉHO.

Kreslil a ryl J.E.Wagner. **3. doplněné vydání.** Nakladatel F. Kytka, knihkupec v Praze.

TISK A. L. KOPPE NA SMÍCHOVĚ

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA. 68

Měřítko v poměru k skutečné délce jako 1 : 220000.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Kilomet. 1/4 1/2 3/4 1 Míle Rakouské

Cena 10 kr.

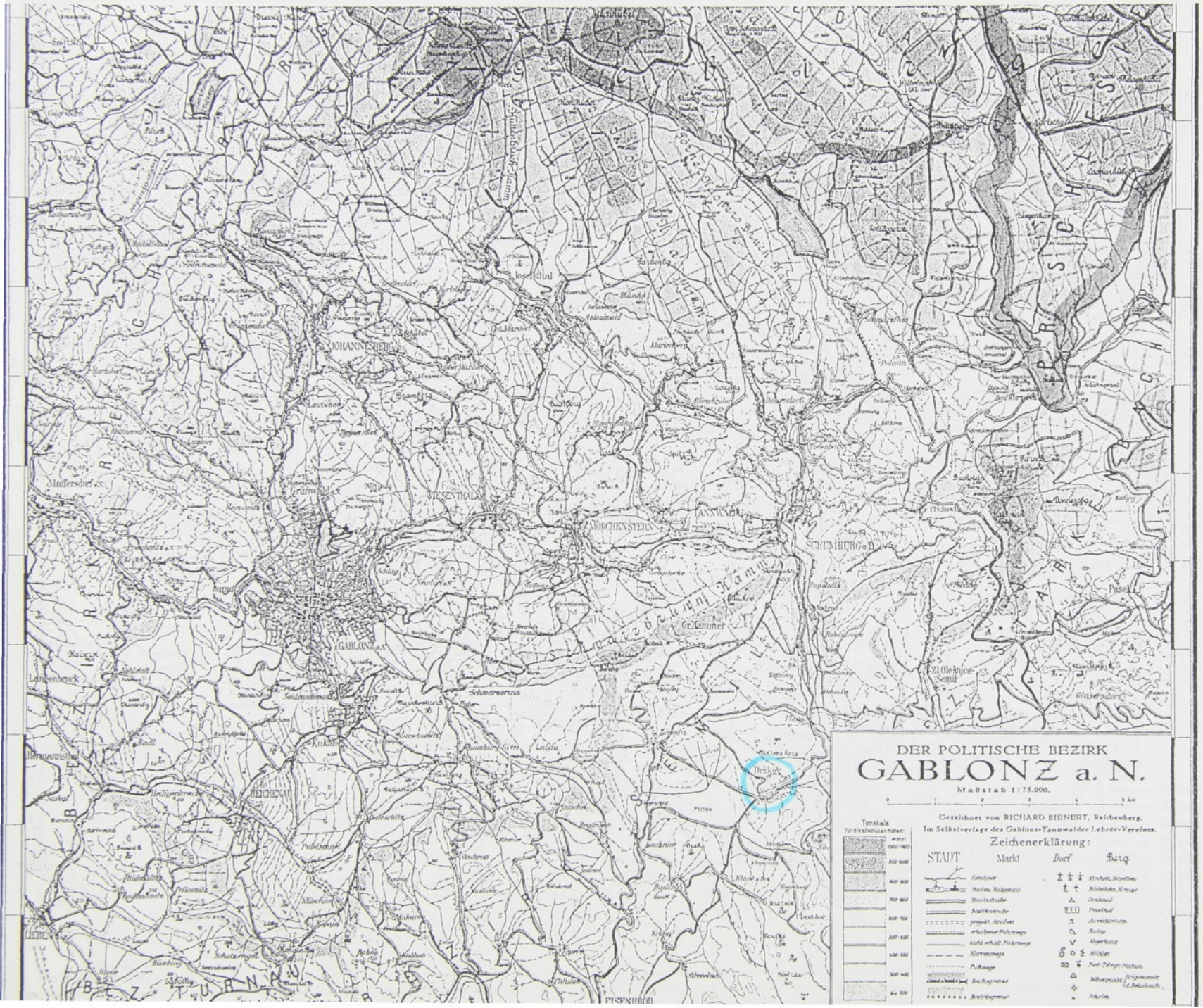
DER POLITISCHE BEZIRK
GABLONZ a. N.
Maßstab 1:75.000.
0 1 2 3 4 5 km
Gezeichnet von RICHARD BIENERT, Reichenberg.
Im Selbstverlage des Gablonz-Tannwalder Lehrer-Vereines.
Zeichenerklärung:
STADT
Markt
Dorf
Berg
Tonskala
Höhenabsolutstufen:
Meter
1000-1100
900-1000
800-900
700-800
600-700
500-600
400-500
300-400
bis 300
Gemeinde
Station, Haltestelle
Staatsstraße
Bezirksstraße
projekt. Straßen
erhaltbare Fahrwege
nicht erhaltb. Fahrwege
Naturwege
Fußwege
Bezirksgrenze
Kirchen, Kapellen
Bildstöcke, Kreuze
Denkmal
Friedhof
Aussichtsturm
Ruine
Aussichtsw.
Mühlen
Post-Telegr.-Station
Höhenpunkte
Grenzpunkte d. Bezirksvertr.
Schulen
JOHANNESBERG
WESENTHAL
MÖRCHENSTEIN
SCHUMBURG a. D.
GABLONZ a. N.
Grünwald
Grünau
Grünlamm
Maffersdorf
Lamsenbruck
Kittlitz
Pelkwitz
Pelkwitz
Pelkw

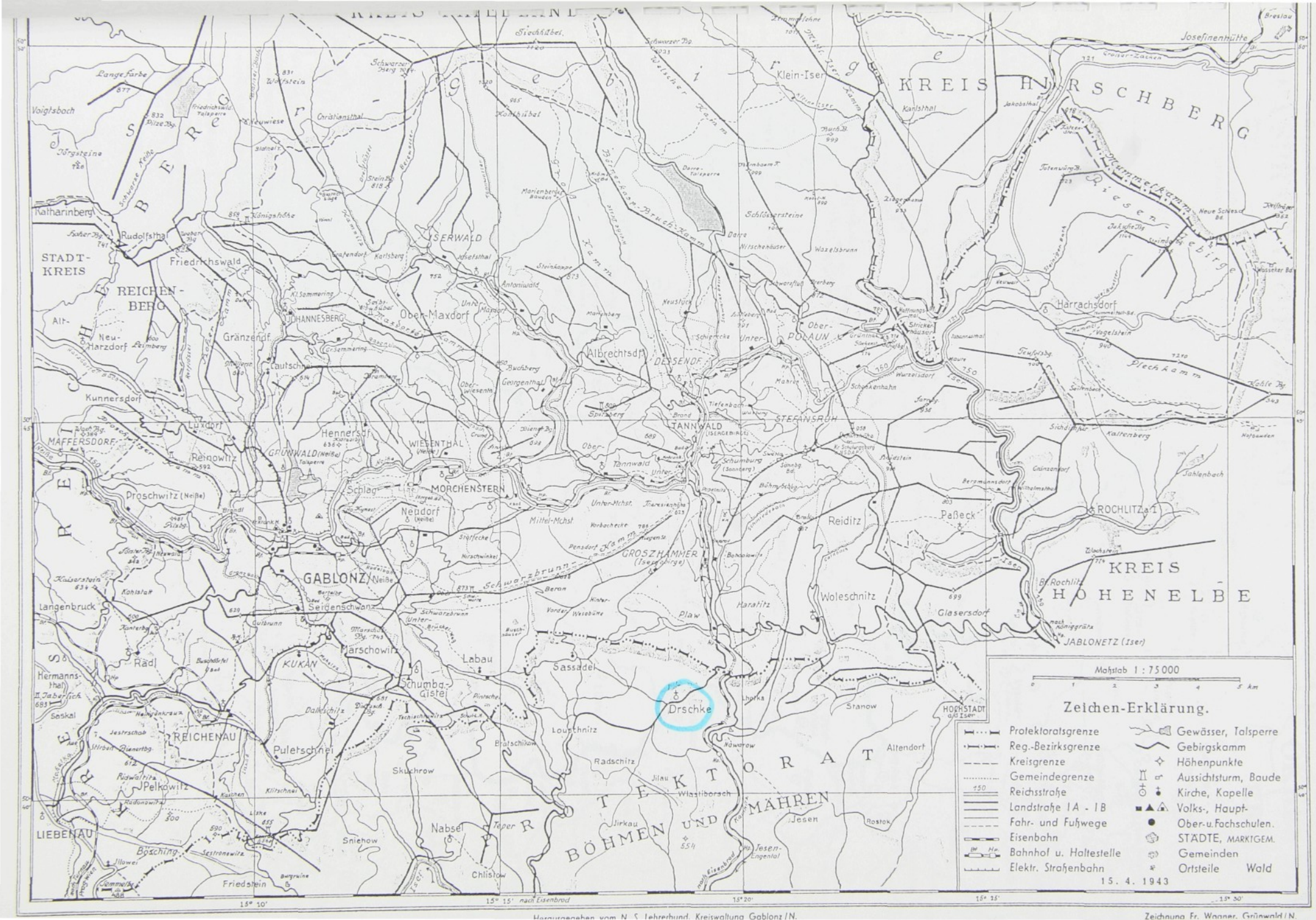

Maßstab 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Zeichen-Erklärung.

- Protektoratsgrenze
- Reg.-Bezirksgrenze
- Kreisgrenze
- Gemeindegrenze
- 150 Reichsstraße
- Landstraße IA - IB
- Fahr- und Fußwege
- Eisenbahn
- Bahnhof u. Haltestelle
- Elektr. Straßenbahn
- Gewässer, Talsperre
- Gebirgskamm
- Höhenpunkte
- Aussichtsturm, Baude
- Kirche, Kapelle
- Volks-, Haupt-
- Ober-u. Fachschulen.
- STÄDTE, MARKTGEM.
- Gemeinden
- Ortsteile Wald

15. 4. 1943

15° 10' 15° 15' nach Eisenbrod 15° 20' 15° 25' 15° 30'

Herausgegeben vom N. S. Lehrerbund, Kreiswaltung Gablonz / N.

Zeichnung Fr. Wagner, Grünwald / N.

MAPA SPRÁVNÍHO ROZDĚLENÍ

OKRES SEM

KRAJ LIBE

1 : 100 000

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 km

OKRES JABLONEC n. Nisou

OKRES TURNOV

OKRES SEMILY

OKRES JIČÍN

OKRES NOVÁ PAKA

JABLONEC-nad Nisou

TURNOV

SEMILY

JIČÍN

NOVÁ PAKA

Ústřední správa geodesie a kartografie

Vytiskl Kartografický a reprodukční ústav v Praze ve spolupráci s Okresním měřickým střediskem

Stav ke dni 31. XII. 1955

Studně
Boučková strana
Držkov
Držkov
Boučková strana
Boží vody

„Sokol“ Držkovský

pořádá

V NEDĚLI 2. DNE M. ÚNORA 1890.

PLES

u p. Jindřicha Kotrby.

ZAČÁTEK V 8 HOD.

Uctivě zve

Komité.

KNIHTISKÁRNA ANT. ŠVEJNAR, SEMILY.

rův okrsek Ú.M.D.O.Č.

Seznam spolků a odborů organisovaných v Riegrově okrsku ÚMDOČ.

1. Benešov u Semil: Čtenářsko-ochotnická beseda "Jizeran".
2. Benešov u Semil; Čtenářsko-ochotnická beseda "Mošna".
3. Bítouchov u Semil; Čtenářsko-ochotnický spolek "Jizeran".
4. Bozkov: Spolek divadelních ochotníků.
5. Dolní Kalná: Spolek divadelních ochotníků.
6. Držkov: Pěvecko-divadelní jednota "Lev".
7. Horní Branná: Podporovací spolek divad.ochotníků "Tyl".
8. Horská Kamenice: Divadelní odbor Sokola.
9. Jilemnice: Spolek divadelních ochotníků "Kolár".
10. Jílové u Držkova: Divadelní odbor hasičského sboru.
11. Jirkov: Akční výbor sdružených spolků.
12. Knížnice: Divadelní odbor Sokola.
13. Koberovy: Spolek divadelních ochotníků "Jirásek".
14. Komárov: Spolek divadelních ochotníků "Rieger".
15. Libštát: Spolek divadelních ochotníků.
16. Libuňí Divadelní odbor Sokola.
17. Líšný: Spolek divadelních ochotníků.
18. Lomnice n.Pop.: Spolek divadelních ochotníků.
19. Lomnice n.Popp: Spolek divadelních ochotníků "Svornost".
20. Lomnice n.Pop.: Katolický divadelní spolek.
21. Loukov: Spolek divadelních ochotníků "Jizeran".
22. Mříčná: Vzdělávací a zábavní klub "Jarost".
23. Nová Ves: Divadelní spolek "Slovan".
24. Příkrý: Čtenářsko-ochotnická beseda.
25. Rokytnice: n.Jiz.: Spolek divadelních ochotníků.
26. Rybnice: Národní jednota severočeská.
27. Semily: ochotnický divadelní spolek.
28. Slaná: Čtenářsko-ochotnický spolek "Tyl".
29. Smrčí: Dramatický odbor Sokola.
30. Studenec: Ochotnický spolek "Lidumil".
31. Tatobity: Spolek divadelních ochotníků.
32. Těpeře: Divadelní odbor Sokola.
33. Vysoké n.Jiz.: Pěvecko-divadelní jednota "Krakonoš".
34. Zásada: Spolek divadelních ochotníků "Tyl".
35. Železný Brod: Spolek divadelních ochotníků "Tyl".
36. Železný Brod: Dramatický odbor textilního dělnictva.

Činovníci Riggrova okrsku ÚMDOČ zvolení v řádné valné schůzi dne 2.2.1947:

Předseda: Dr.Jaroslav Páv, advokát v Železném Brodě.
Místopředseda: Bohuslav Halberstadt, obchodník v Semilech.
Jednatel: Josef Bien, klenotník v Žel.Brodě.
Pokladník: František Prajzler, soudní revident, Semily.

Kulturní zpravodaj: Karel Kovařík, odb.učitel, Semily.
Okrskový režisér: Josef Škoda, tov.mistr, Lomnice n

Tiskový zpravodaj: Jan Konopáč, ředitel OZH v Lomnici n.Popp
Archivář: Oldřich Lokay, zaměstnanec ONP, Lomnice n.Pop.
Matrikář: Antonín Hádek, obchodník v Železném Brodě.

Členové výboru: Antonín Hořčička - Studenec, Stanislav Šmíd - Líšný, Josef Vondráček - Držkov.
Náhradníci: Josef Žák - Jilemnice, Jiří Jína - Lomnice, Fr.Stolín - Nová Ves
Zástupci do kraje: Bohuslav Halberstadt a jednatel Josef Bien.
Zástupci do země: předseda Dr.Jar.Páv a tisk.zpravodaj Jan Konopáč.
Zástupce do ÚMDOČ: kult.ref.Karel Kovařík a předseda Dr.Jar.Páv.
Přehlížitelé účtů: Bohumil Preisler, Žel.Brod, Karel Pavienský, Semily a Ph.Mr.Jaroslav Jelen, Lomnice n.Pop.

ČLENSKÁ PŘIHLÁŠKA

24

FEDECKO-DIVADELNÍ JEDNOTA „LEV" v DRŽKOVĚ

Přihlašuji se za člena ~~*pokračování členství*~~**) a slibuji na svou čest a svědomí, že budu řádně plniti členské povinnosti a ustanovení spolkových stanov, jakož i stanov a řádů ÚMDOČ a jejich organisačních složek.*

Jméno, příjmení:	Stanislav Holý
Den, měsíc a rok narození:	6. června 1929
Místo narození:	Zlatá Olešnice
Bydliště:	Držkov 156.
Příslušnost:	ČSR
Školní vzdělání:	student RG
Ochotnické školy a kursy (přesné údaje):	—
Povolání:	student
Byl(a) již členem ochotnického spolku, kterého a kde:	—
Od kdy je činným v ochotnictvu, v kterých spolcích a jaké vykonával funkce	25. prosince 1946.
Ochotnický slib složil(a) kdy a kde:	—
Výstupní lístek z dřívějšího spolku vydán	—
spolkem	
v Držkově dne 12. 1. 1947	Stanislav Holý vlastnoruční podpis

Nevyplňovat, vyplní spolek!

FEDECKO-DIVADELNÍ JEDNOTA „LEV" v DRŽKOVĚ

Přijat ve schůzi dne 13. II. 1947. *Ochotnický slib složil dne* 13. II. 1947.

**) nehodící se škrtněte*

Být divadelním ochotníkem znamená uvést v činnost nejušlechtilejší složky lidské bytosti, totiž duševní i mravní schopnosti a smysl pro umění, povznášet vlastní život od všednosti k svátečnímu vzruchu a varu a přispívat vlastním rozvojem, zdokonalováním i tvorbou k zvýšení národní i lidské kultury. K plnění tohoto vznešeného poslání spějeme v organisaci Ústřední Matice divadelního ochotnictva čsl., cílevědomě vedené v duchu stálého vývoje myšlenkového i uměleckého dění, cestou školení a zdokonalování řádně zapsaného, uvědomělého a ukázněného členstva.

Tato organisace se staví na nový základ svobodným prohlášením všeho členstva, že se hlásí podpisem této přihlášky k organisaci ÚMDOČ prostřednictvím členství v místním ochotnickém spolku s vědomím práv i povinností s členstvím spojených.

Členské povinnosti vyplývají z ustanovení spolkových stanov a vyžadují od členstva zvláště ukázněnou součinnost v pořádání spolkových podniků, zejména divadel, plněním úkolů vedoucími činiteli svěřených i uložených.

GRAFIA ŽELEZNÝ BRCO

Počet představení_____ a počet nacvičených her.....
v jednotlivých desetiletích:

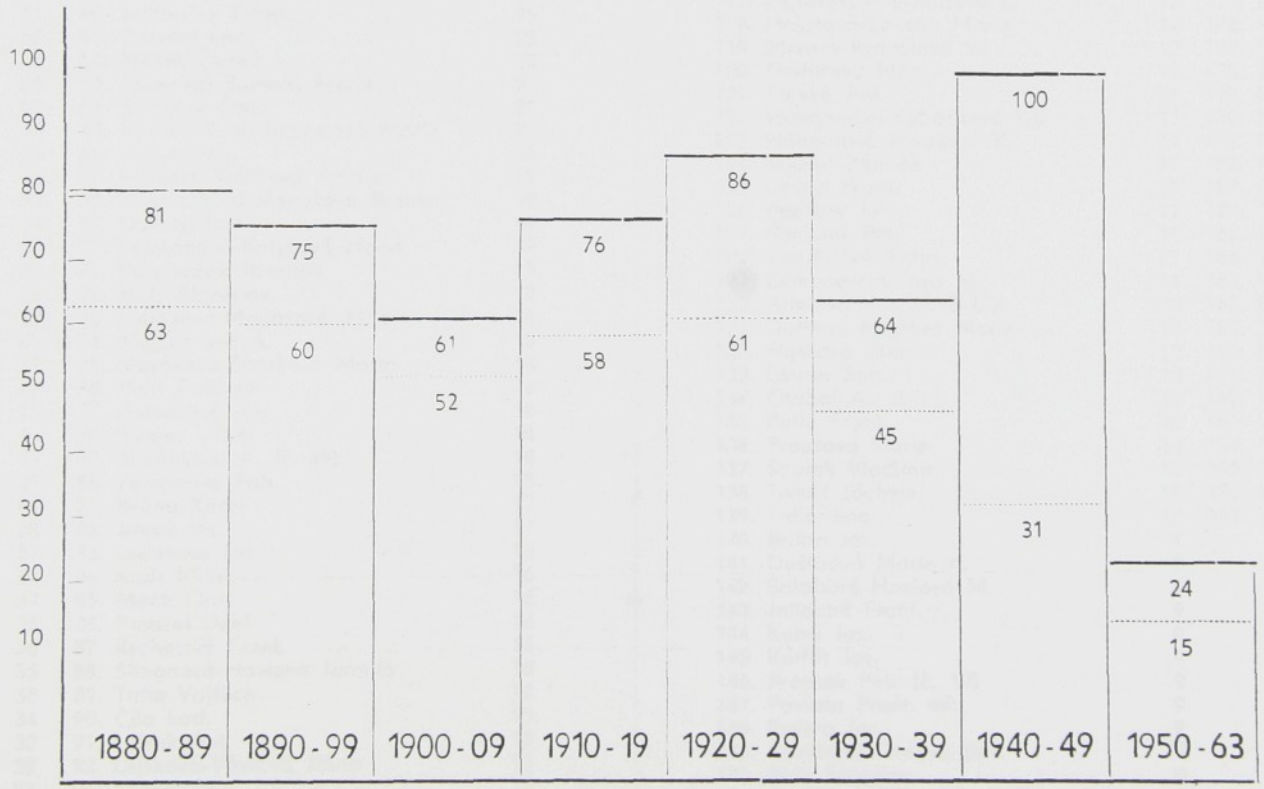

Seznam herců:

Statistika účinkujících začíná až rokem 1909, u hlavních úloh rokem 1905, protože herecké obsazení v prvním pětadvacetiletí nelze zjistit.

Výkaz nezahrnuje také herce z dětských představení, jelikož přehled těchto divadel neexistuje.

V seznamu jsou uvedeni jen ti ochotníci, kteří hráli nejméně šestkrát.

1. Prousková Karla 150
2. Havel Jos. (č. 172) 146
3. Pavlata Fr. st. 143
4. Vondráček Jos. 142
5. Čílová-Patková Marie 132
6. Král Jind. 111
7. Smrtka Frant. 111
8. Vondráčková Olga 90
9. Otahal Al. ml. 85
10. Farská Boh. 84
11. Kopal Jaroslav (č. 153) 79
12. Čížková Božena 75
13. Čílová-Janoušková Marie 71
14. Synovcová Marie 66
15. Šimůnek Old. st. 66
16. Kubáček Fr. [redacted] 65
17. Krupková Vlasta 63
18. Tomeš Jos. (č. 47) 62
19. Bouček Jos. 60
20. Liška Vojt. 58
21. Palová Marie (č. 14) 55
22. Pavlata Petr (č. 139) 51
23. Zeman Václav 51
24. Pirochová Marie 50
25. Jirouškova Vlasta 48
26. Kubáček Jos. 47
27. Piroch Jar. 47
28. Vedral Jindřich 47
29. Žák Ladislav 47
30. Hajna Jaromír 45
31. Vodseďálková-Mejsnarová Marie 44
32. Suchánková-Vedralová Frant. 43
33. Knop Vlad. 42
34. Pala Jos. Ant. 41
35. Pospíšil Jos. 38
36. Hnídková-Kotyková Jarmila 37
37. Malý Petr 37
38. Vlach Ludvík 37
39. Jarý Petr 36
40. Rydvalová-Šimůnková Marie 36
41. Kraus Otakar 35
42. Petr Václav 35
43. Číla Jaroslav 34
44. Pala Vladimír 32
45. Vacek Josef 32
46. Jará Milada 31
47. Vondráček Jaroslav (č. 64) 31
48. Víchová Božena 31
49. Čížek Old. 30
50. Pirochová-Rydvalová Alena 30
51. Vítová-Žáková Soňa 29
52. Hajna Frant. 28
53. Dohelská Pavlína 27
54. Šimůnková Jindra 27
55. Mašková Jaroslava 26
56. Otmarová-Otáhalová 26
57. Šimůnek Jindřich (č. 90) 26
58. Vízner Frant. 26
59. Belda Lad. 25
60. Matoušek Frant. 25
61. Doležal Lad. 22
62. Mašek Čeněk 22
63. Tauerová-Bulvová Marie 22
64. Šimůnek Old. 21
65. Vondráčková-Rydvalová Marie 21
66. Víchov Jos. 20
67. Brůnová-Kotrbová Amálie 19
68. Ducháčková-Hanušová Blanka 19
69. Duštíra Lad. 19
70. Polmanová-Kotyková Hana 19
71. Vondráček Jaroslav 19
72. Holý Stanislav 18
73. Lubasová-Mrklasová Míla 18
74. Mejsnarová A. 18
75. Nováková-Šourková Marta 18
76. Pala Rud. ml. 18
77. Patočková Am. 18
78. Rieger Vilém 18
79. Šimůnková A. (č. 48) 18
80. Zemanová Boh. 18
81. Brůna Karel 17
82. Jirouš Jos. 17
83. Jodasová Lid. 16
84. Kudr Miloš 16
85. Mach Old. 16
86. Prousek Aleš 16
87. Rychetský Frant. 16
88. Šilhánová-Havlová Jarmila 16
89. Trdla Vojtěch 16
90. Číla Lad. 15
91. Lejsek Ant. 15
92. Lejsková-Vávrová Jiřina 15
93. Rafael Fr. 15
94. Šimůnek Stanislav (č. 198) 15
95. Bernat Jiří 14
96. Jarý Theodor 14
97. Koubová Emilie 14
98. Pohlová-Farská Mil. 14
99. Řepková-Herianová A. 14
100. Bouček Jindřich 13
101. Bouček Vojt. 13
102. Havlová Růžena 13
103. Horáková-Mrklasová Stáňa 13
104. Klikorka J. 13
105. Kubáček Boh. 13
106. Kuršel Jos. 13
107. Kopalová E. 13
108. Kratochvílová-Marková Božena 13
109. Lejsek Jos. 13
110. Mejsnarová-Hýsková M. 13
111. Melicharová-Čílová Věra 13
112. Pavlata Ant. 13
113. Zetková-Tomšová Am. 13
114. Brůnová-Otahalová Bož. 12
115. Číla Jos. 12
116. Drahoňovský Jaromír 12
117. Fejfarová-Mejsnarová L. 12
118. Holatová-Žáková Marie 12
119. Mrvová-Rydvalová Vl. 12
120. Pavlatová Míla 12
121. Farská Ant. 11
122. Hofmanová-Kubáčková Lib. 11
123. Hübnerová-Jiroušová V. 11
124. Kousal Zdeněk 11
125. Laurin Frant. 11
126. Petříček Jos. 11
127. Šimůnek Petr 11
128. Vondráček Frant. 11
129. Zemanová-Čílová M. 11
130. Arletová-Ulrychová Lib. 10
131. Dufková-Fišerová Marie 10
132. Hušková Jitka 10
133. Laurin Boh. 10
134. Otahal Al. st. 10
135. Palla Frant. 10
136. Prouzová Marie 10
137. Šourek Vladimír 10
138. Tomeš Jáchym 10
139. Trdla Jind. 10
140. Brůna Jar. 9
141. Duštírová Marie st. 9
142. Salabová-Havlová M. 9
143. Jakoubě Frant. 9
144. Kotvk Jos. 9
145. Kurfiřt Jos. 9
146. Prousek Petr (č. 17) 9
147. Pavlata Frant. ml. 9
148. Patera Jos. 9
149. Pavlatová-Drdová Bož. 9
150. Pala Miloslav 9
151. Pecharová-Jakouběová Jar. 9
152. Tuláčková-Boučková Irena 9
153. Týrková-Ulrychová Věra 9
154. Žák Jiří 9
155. Balcarová Marie 8
156. Boučková-Matoušková Anna 8
157. Doubková-Krausová Anna 8
158. Jandová-Linková Cilka 8
159. Jůna Jos. (č. 42) 8
160. Krouželková-Kučerová Jitka 8
161. Malá-Tomšová Lidka 8
162. Mašek Frant. 8
163. Matoušek Petr 8
164. Matoušek Vladislav 8
165. Mojžíšková-Seidlová A. 8
166. Pelc Jos. 8
167. Pala Rud. 8
168. Palová-Šimůnková Bož. 8
169. Pavlatová-Tuláčková Lid. 8
170. Procházková Hedva 8
171. Štěpánová Milka 8
173. Vysušilová Eva 8
174. Zaschová-Bernatová Anna 8
175. Doležal Jos. 7
176. Havel Frant. 7
177. Havlík Petr 7
178. Janoušková-Polmanová Alena 7
179. Malý Jind. 7
180. Mrklasová Marie 7
181. Platzerová Zd. 7
182. Poláková-Palová Hana 7
183. Szlotíková Jar. 7
184. Šimůnek Jos. 7
185. Trdla Boh. 7
186. Vraný Vladislav 7
187. Voláková Vlasta 7
188. Bernat Frant. 6
189. Brůnová Marie 6
190. Havlová Hedva 6
191. Jiroušová M. (č. 167) 6
192. Kubáčková M. 6
193. Letošník Ctibor 6
194. Maturová-Matoušková Božena 6
195. Patřičná-Dufková Jos. 6
196. Prousek Jind. 6
197. Vondráčková Marie 6

100

DRŽKOV

V RÁMCI OSLAV 100. VÝROČÍ OCHOTNICKÉHO SPOLKU „LEV"

koná se v sobotu 10. května 1980

SJEZD RODÁKŮ A PŘÁTEL DRŽKOVA

Začátek v 11 hodin v Kulturním domě v Držkově

Program až do půlnoci

PŘIJĎTE SI POBEJT!!!

KULTURNÍ KLUB DRŽKOV

pod záštitou Místního národního výboru v Držkově

připravuje v rámci oslav

35. VÝROČÍ OSVOBOZENÍ

A 100. VÝROČÍ VZNIKU OCHOTNICKÉHO SPOLKU „LEV"

SJEZD RODÁKŮ A PŘÁTEL DRŽKOVA

Srdečně Vás na tento sjezd zveme a zároveň o celé akci informujeme:

PROGRAM:

11 hodin — Slavnostní zahájení v Kulturním domě (KTD)
předseda MNV s. Král
Historie ochotnického spolku LEV a historie Držkova
kronikář Držkova

12 hodin — Prohlídka výstavy 100 let ochotnického spolku

13 hodin — Společný oběd

14 hodin — Vzpomínkový program našich ochotníků

16 hodin — Společná vycházka s malým občerstvením na Bočkovu skálu a na Pátou skálu

18 hodin — Promítání filmu DRŽKOV 1958 v sále kina — J. Kopecký

19 hodin — Společná večeře v KTD

20 hodin — Společná zábava s dechovou hudbou

24 hodin — Rozloučení

Stravování:

Oběd a večeře zajištěny v KTD

Noclehy:

V případě, že nemáte možnost přespat u příbuzných nebo známých v Držkově, oznamte nám to; pokusíme se obstarat Vám noclehy u našich držkovských občanů.

Finanční příspěvek:

50,— Kčs na jídlo, odznak vydaný k 100. výročí ochotnického spolku, pamětní brožurku k 100. výročí a vstupné na večerní program.

- Abychom mohli připravit potřebný počet jídel, žádáme Vás, abyste nejpozději do 10. dubna 1980 odeslali **přiloženou složenkou 50 Kčs** (na 1 osobu).
- Budete-li chtít **zajistit nocleh,** napište nám nejpozději do konce března.
- Všechny dotazy, připomínky, rady apod. adresujte na:
  Kulturní klub, 468 24 DRŽKOV, okr. Jablonec n. N.
- Těšíme se na Vaši návštěvu a věříme, že to bude hezký den, na který budeme všichni rádi a dlouho vzpomínat.

SG 12 - 292

OKRESNÍ VÝBOR SOKOLA Semily

UDĚLUJE

družstvu

Sokola Držkov

TITUL

PŘEBORNÍKA OKRESU

PRO ROK 1951

V odbíjené,

KTERÉHO BYLO DOSAŽENO DNE ..... 195...

V Semilech

V DEN PŘEBORNÍKŮ A MISTRŮ 15. prosince 1951

Okresní výbor Sokola Semily Katastr členstva

STAROSTA

ČLEN VÝBORU

ČESKOSLOVENSKÁ OBEC SOKOLSKÁ

29

Okresní národní výbor v Semilech.
Referát pro vnitřní věci a bezpečnost.

Čís.: III-262-1951-Vl. V Semilech dne 13.srpna 1951.

Spolek

Družstvo pro kulturní povznesení venkova

D R Ž K O V .

Zánik spolku - uvědomění.

Okresní národní výbor v Semilech bere na vědomí zánik spolku s názvem **Družstvo pro kulturní povznesení venova** se sídlem **v D r ž k o v ě .**
Současně béře na vědomí jeho začlenění do
Jednotného zemědělského družstva v Držkově.

Z tohoto výměru můžete se odvolati ke krajskému národnímu výboru v Liberci, podáním učiněným u okresního národního výboru v Semilech do 15 dnů ode dne následujícího po dni doručení tohoto výměru.

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V SEMILECH

Referent
pro vnitřní věci a bezpečnost:
M. Velíšek